

αγωγή υγείας

Ταξίδι Ζωής...

Ταξίδι Ζωής...

αγωγή υγείας

ΝΕΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ • ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ταξίδι Ζωής...

αγωγή υγείας

ΝΕΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ • ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Οδηγός Εκπαιδευτικού με Ενδεικτικές Δραστηριότητες ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

Οικογενειακός Προγραμματισμός, Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία (τάξεις Β', Γ' και ΣΤ')

Ταξίδι Ζωής...

αγωγή υγείας

ΝΕΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ • ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ενδεικτικές Δραστηριότητες ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ Οικογενειακός Προγραμματισμός, Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ:

ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΥΠΡΟΥ

Συγγραφική ομάδα:

Μαργαρίτα Πόποβιτς
Στάλω Λέστα
Σύλβη Μάντης

Γενική Επιμέλεια:

Σχεδίαση - Ηλεκτρονική επεξεργασία εντύπου
Συντονισμός Έκδοσης
Γενικός Συντονισμός

Μαργαρίτα Πόποβιτς
Έλενα Ηλιάδου, Λειτουργός Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων
Μαρίνα Άστρα Ιωάννου, Λειτουργός Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων
Χρίστος Παρπούνας, Συντονιστής Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων

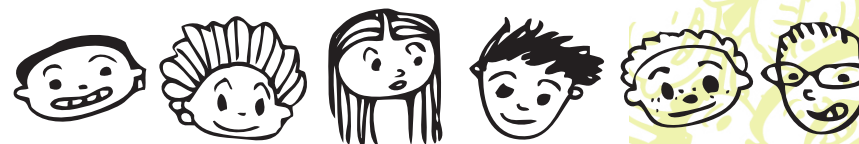
© ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Περιεχόμενα

Βασικές Αρχές για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων του Οδηγού	10
Ενδεικτικές Δραστηριότητες για την ενότητα Οικογενειακός Προγραμματισμός, Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία	
Τάξη Β΄	15
Τάξη Γ΄	43
Τάξη Στ΄	59
Απαντήσεις σε πιθανά ερωτήματα παιδιών	94
Παράρτημα Α΄ - Θεσμικό Πλαίσιο που στηρίζει την Περιεκτική Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση	96
Παράρτημα Β΄ - Εικόνες	98

Χαιρετισμός Αναπληρωτή Διευθυντή Δημοτικής Εκπαίδευσης

Η προώθηση δεξιοτήτων που προάγουν την ψυχική, σωματική και κοινωνική υγεία των μαθητών αποτελεί βασικό σκοπό του μαθήματος της Αγωγής Υγείας και προτεραιότητα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Τόσο οι θεματικές ενότητες όσο και η μεθοδολογική προσέγγιση των θεμάτων Αγωγής Υγείας όπως το κάπνισμα, η ασφάλεια, η διατροφή, η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, η χρήση και η κατάχρηση ουσιών εξάρτησης στοχεύουν στην ενδυνάμωση των μαθητών και στην απόκτηση εφοδίων για ολιστικά υγιείς επιλογές ζωής. Στο μάθημα της Αγωγής Υγείας οι μαθητές ενημερώνονται γενικά για τις συνέπειες συμπεριφορών εκ μέρους τους. Έχουν επίσης την ευκαιρία να κρίνουν τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμπεριφορά τους, να εξασκούνται σε δεξιότητες αποτελεσματικής επικοινωνίας, να αποκτούν δεξιότητες συνεργασίας, να διαχειρίζονται συγκρούσεις, να αντιμετωπίζουν πιέσεις, να εντοπίζουν και να αποδομούν κοινωνικά στερεότυπα, να διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους και να αναπτύσσουν δράσεις με στόχο την προώθηση υγιών και ασφαλών επιλογών.

Η παρούσα έκδοση είναι αποτέλεσμα συνεργασίας του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού με τον Κυπριακό Σύνδεσμο Οικογενειακού Προγραμματισμού, τον οποίο και ευχαριστούμε, μέσα στο πλαίσιο της αλληλοστήριξης και της αλληλεπίδρασης του Υπουργείου με εξωτερικούς φορείς που λειτουργούν εθελοντικά στη βάση των αρχών του Νέου Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών Αγωγής Υγείας και καλύπτει την ενότητα Οικογενειακός Προγραμματισμός, Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία.

Χαιρετίζω την παρούσα έκδοση και ευελπιστώ να αποτελέσει, για κάθε εκπαιδευτικό, χρήσιμο εργαλείο για την επίτευξη των στόχων του Προγράμματος Σπουδών Αγωγής Υγείας.

Χρίστος Χατζηαθανασίου
Αν. ΔΔΕ

Χαιρετισμός Εκτελεστικής Διευθύντριας Κυπριακού Συνδέσμου Οικογενειακού Προγραμματισμού Κύπρου

Η ένταξη του Οικογενειακού Προγραμματισμού και της Σεξουαλικής και Αναπαραγωγικής Υγείας στο Πρόγραμμα Σπουδών Αγωγής Υγείας για τα Νέα Αναλυτικά Προγράμματα μέσα στα πλαίσια της Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης, αποδεικνύει ότι το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (ΥΠΠ), ως διαμορφωτής πολιτικής, αφουγκράζεται τις πολιτισμικές ανάγκες και συμμετέχει δυναμικά στην κοινωνική αλλαγή.

Ο Κυπριακός Σύνδεσμος Οικογενειακού Προγραμματισμού (ΚΣΟΠ), εδώ και 45 χρόνια, συμμετέχει στην κοινωνική δράση ως πρωτοπόρος Μη Κυβερνητικός, Μη Κερδοσκοπικός, εθελοντικός Οργανισμός στην προάσπιση του δικαιώματος στην εκπαίδευση και πληροφόρηση σε θέματα σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας και δικαιωμάτων. Είναι με έντονη αίσθηση ικανοποίησης που αποδεχτήκαμε το κάλεσμα του ΥΠΠ για τη συγγραφή του Οδηγού, αναγνωρίζοντας έτσι τόσο την εξειδίκευση αλλά και την εμπειρία του Συνδέσμου στο μείζον θέμα της Περιεκτικής Σεξουαλικής Διαπαιδαγώγησης. Ο παρών Οδηγός καλύπτει ένα ευρύ φάσμα θεμάτων μέσα από την ενότητα Οικογενειακός Προγραμματισμός, Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία των Προγραμμάτων Σπουδών της Αγωγής Υγείας.

Η έκδοση που κρατάτε στα χέρια σας αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο και σημείο αναφοράς για τους εκπαιδευτικούς δημοτικής εκπαίδευσης, το οποίο δημιουργήθηκε από εθελοντές του Συνδέσμου με πολλή αγάπη, σε συνεργασία με το ΥΠΠ.

Εκ μέρους του ΚΣΟΠ ευχαριστούμε ιδιαίτερα το ΥΠΠ, τη συγγραφική ομάδα αλλά και όσους συνέβαλαν στην έκδοση και προώθηση του Οδηγού.

Μαρία Επαμεινώνδα

ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ
ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

email: info@cfpa.org.cy • www.cyfamplan.org.cy

Βασικές Αρχές για την Υλοποίηση των Δραστηριοτήτων του Οδηγού.

Οι πιο κάτω αρχές είναι απαραίτητες για την υλοποίηση δραστηριοτήτων σχετικών με θέματα / περιεκτικής σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης:

- Αντιλαμβανόμαστε και αντιμετωπίζουμε την περιεκτική σεξουαλική διαπαιδαγώγηση όπως ορίζεται με βάση τις κατευθυντήριες γραμμές της Παγκόσμιας και Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Στρατηγικής για τη Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας (σελ. 20)¹, «η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση ορίζεται ως η μάθηση σε σχέση με τις γνωστικές, συναισθηματικές, κοινωνικές, διαδραστικές και σωματικές πτυχές της σεξουαλικότητας. Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση ξεκινά νωρίς κατά την παιδική ηλικία και συνεχίζει στην εφηβική και ενήλικη ζωή. Για τα παιδιά και τους νέους, έχει στόχο την υποστήριξη και προστασία της σεξουαλικής τους ανάπτυξης. Σταδιακά ενισχύει και ενδυναμώνει τα παιδιά και τους νέους με πληροφορίες, δεξιότητες και θετικές αξίες, ώστε να κατανοούν και να χαίρονται τη σεξουαλικότητά² τους, να βιώνουν με υπευθυνότητα και ασφάλεια τις διαπροσωπικές σχέσεις και φιλίες τους και να αναλαμβάνουν την ευθύνη για τη δική τους σεξουαλική υγεία και ευημερία, αλλά και για αυτή των άλλων. Καθιστά τα παιδιά και τους νέους ικανούς να ενισχύσουν την ποιότητα της ζωής τους και να συνεισφέρουν σε μια σπλαχνική και δίκαιη κοινωνία. Όλα τα παιδιά και οι νέοι έχουν το δικαίωμα στην πρόσβαση σε σεξουαλική διαπαιδαγώγηση κατάλληλη για την ηλικία τους». Η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας τονίζει πως η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση βασίζεται στα παγκόσμια αναγνωρισμένα ανθρώπινα δικαιώματα και ειδικά στο δικαίωμα της ενημέρωσης, η οποία αποτελεί προϋπόθεση της πρόληψης σε σχέση με θέματα υγείας.
- Στόχος είναι η ενδυνάμωση των παιδιών για να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν θετικά ή αρνητικά τις ζωές τους στο παρόν ή στο μέλλον. Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση καθιστά τα παιδιά και τους νέους ικανούς να αντισταθούν στην πρόωρη έναρξη σεξουαλικής δραστηριότητας ή/και στην επίδειξη σεξουαλικής συμπεριφοράς υψηλού κινδύνου, ώστε να κάνουν συνειδητοποιημένες επιλογές οι οποίες τους βοηθούν να κατανοούν και να χαίρονται τη σεξουαλικότητά τους σε ένα υγιές πλαίσιο, ευνοούν την ανάπτυξή τους και την επίτευξη του μέγιστου των δυνατοτήτων τους, ενισχύουν την ποιότητα ζωής τους και συμβάλλουν στην ανάπτυξη μιας κοινωνίας που εδράζεται στις αξίες της αγάπης, της αλληλεγγύης, του σεβασμού και της υπευθυνότητας. Προσεγγίζοντας τη σεξουαλικότητα εντός του πλαισίου της σωματικής, γνωστικής, συναισθηματικής, ηθικής και κοινωνικής τους ανάπτυξης, η ολιστική σεξουαλική διαπαιδαγώγηση εφοδιάζει τα παιδιά και τους νέους με τις γνώσεις, τις δεξιότητες, τις στάσεις και αξίες που απαιτούνται, για να είναι σε θέση να παίρνουν πληροφορημένες και υπεύθυνες αποφάσεις, να προστατεύονται από σεξουαλική βία/εξαναγκασμό και να

¹ WHO-Europe and Federal Centre for Health Education BZgA, (2010). *Standards for sexuality in Europe. A framework for policy makers, educational and health authorities and specialists*. Cologne: WHO Europe and Federal Centre for Health Education BZgA.

² Η σεξουαλικότητα ορίζεται ως «ένα φυσικό μέρος της ανθρώπινης ανάπτυξης μέσω κάθε φάσης της ζωής, το οποίο περιλαμβάνει σωματικά, ψυχολογικά και κοινωνικά στοιχεία» (WHO Regional Office for Europe (1999/2001), p. 13 <http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/108284/1/E68459.pdf>).

αναπτύσσουν μεταξύ τους σχέσεις αμοιβαίου σεβασμού. Τα σχολεία αποτελούν σημαντικά πλαίσια για παρεμβάσεις που στοχεύουν στην αποφυγή επικίνδυνων σεξουαλικών συμπεριφορών και προώθηση της υγιούς σεξουαλικής συμπεριφοράς³.

- Αρχίζουμε θέτοντας μαζί με τους μαθητές τους κανόνες και τις προϋποθέσεις για το μάθημα, μέσα στο πλαίσιο αμοιβαίου σεβασμού. Ζητούμε από τα παιδιά να εισηγηθούν κανόνες που να αφορούν την εχεμύθεια, τον σεβασμό, την ειλικρίνεια και την ασφάλεια. Φροντίζουμε ώστε ένας από τους κανόνες που θα τεθούν να είναι ο σεβασμός των προσωπικών δεδομένων όλων των παιδιών και των οικογενειών τους και η διασφάλισή τους σε γλώσσα που τα παιδιά να μπορούν να τους κατανοήσουν, ανάλογα με την ηλικία και τα βιώματά τους (π.χ. «Μοιραζόμαστε με το σύνολο της τάξης μόνο πληροφορίες που δεν εκθέτουν την προσωπική ζωή ανθρώπων του περιβάλλοντός μας» ή «Δεν αναφερόμαστε στην τάξη σε προσωπικές ιστορίες δικές μας ή άλλων ατόμων»).
- Οι κανόνες καταγράφονται και αναρτώνται σε περίοπτη θέση. Ενθαρρύνουμε τα παιδιά να δώσουν στο σύνολο των κανόνων ένα αντιπροσωπευτικό - συμβολικό όνομα της αρεσκείας τους (π.χ. πυξίδα, καράβι κ.λπ.). Αυτό ενισχύει το αίσθημα του ότι οι κανόνες είναι δικοί τους. Φροντίζουμε να ανατρέχουμε σε αυτούς ακόμη και αν δεν παραστεί ανάγκη.
- Απαραίτητη προϋπόθεση για τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων βιωματικού χαρακτήρα, όπως αυτές που περιγράφονται στον Οδηγό, είναι η γνώση του προσωπικού υπόβαθρου των μαθητών μας με απώτερο σκοπό τη διασφάλιση των προσωπικών τους δεδομένων και την αποφυγή δυσάρεστων καταστάσεων που μπορεί να προκύψουν απρόσμενα (π.χ. πληροφορίες για οικογενειακές καταστάσεις ή εμπειρίες εκφοβισμού ή βίας). Κατά τη διάρκεια του μαθήματος αποφεύγουμε συνειδητά να ζητούμε από τα παιδιά να μοιραστούν στην ολομέλεια προσωπικά βιώματα. Σε περίπτωση που ένα παιδί κάνει αυθόρμητη αναφορά σε προσωπικά δεδομένα, δικά του/της ή άλλων, αντιδρούμε με διακριτικότητα, τοποθετώντας όρια, υπενθυμίζοντας τους βασικούς κανόνες του μαθήματος σχετικά με τα προσωπικά δεδομένα, ενώ παράλληλα υπενθυμίζουμε στα παιδιά ότι είμαστε πάντα στη διάθεσή τους αν θέλουν να μοιραστούν κάτι με ένα ενήλικο άτομο που εμπιστεύονται.

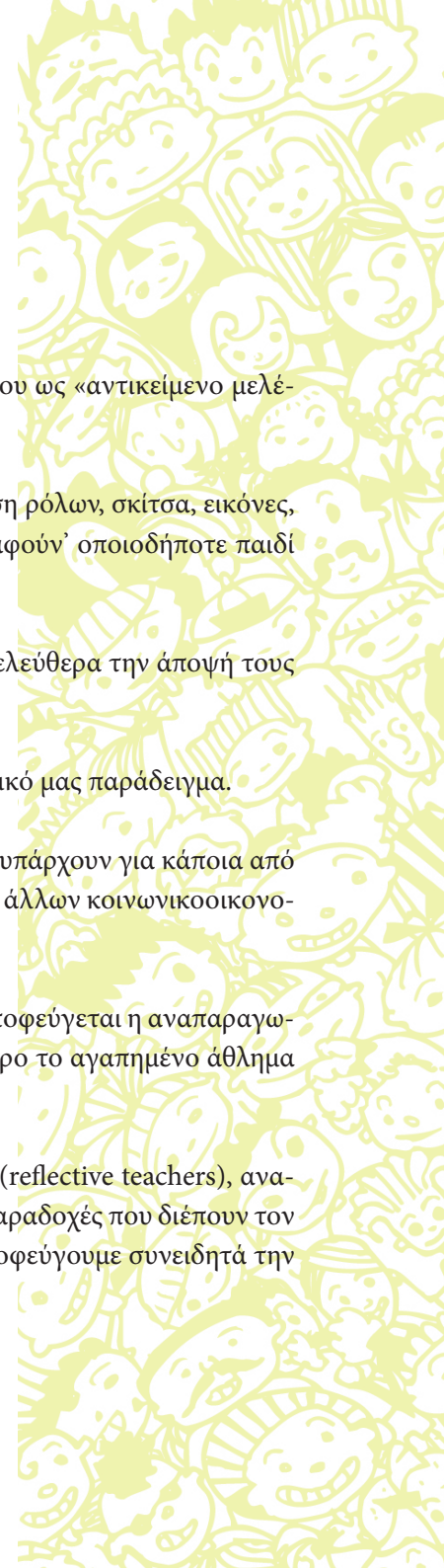
³Centers of Disease Control and Prevention, USA. 2010. Bringing High-Quality HIV and STD Prevention to Youth in Schools. Atlanta, GA: CDC's Division of Adolescent and School Health. http://www.cdc.gov/healthyouth/about/pdf/hivstd_prevention.pdf

UNAIDS (The Joint United Nations Programme on HIV/AIDS). 1997. Impact of HIV and Sexual Health Education on the Sexual Behaviour of Young People: A Review Update. Geneva: UNAIDS.

WHO-Europe and Federal Centre for Health Education BZgA, (2010). *Standards for sexuality in Europe. A framework for policy makers, educational and health authorities and specialists*. Cologne: WHO Europe and Federal Centre for Health Education BZgA.

- Αποφεύγουμε την έκθεση ή χρήση οποιωνδήποτε προσωπικών ή οικογενειακών θεμάτων συγκεκριμένων μαθητών του σχολείου ως «αντικείμενο μελέτης» στο μάθημα.
- Χρησιμοποιούμε τεχνικές που αποπροσωποποιούν καταστάσεις και διασφαλίζουν την ιδιωτικότητα όλων (π.χ. σενάρια, υπόδυση ρόλων, σκίτσα, εικόνες, φιγούρες, ταινίες, μουσική κ.λπ.). Δίνουμε ιδιαίτερη προσοχή, ώστε τέτοιες δραστηριότητες να μην παραπέμπουν ή 'σκιαγραφούν' οποιοδήποτε παιδί στην τάξη μας.
- Ενθαρρύνουμε τα παιδιά να εκφράζουν ελεύθερα απόψεις και απορίες. Υπενθυμίζουμε ότι όλοι έχουν δικαίωμα να εκφράσουν ελεύθερα την άποψή τους ή να διαφωνήσουν με κάποιο άλλο άτομο, χωρίς να επικρίνουν ή να καταφύγουν σε προσβλητικούς χαρακτηρισμούς.
- Καλλιεργούμε τις βασικές αρχές ευγένειας, διακριτικότητας και τήρησης δημοκρατικών διαδικασιών πρωτίστως μέσα από το δικό μας παράδειγμα.
- Προσφέρουμε συχνές θετικές παρατηρήσεις και επιβραβεύσεις σε όλα τα παιδιά κόντρα σε έντονα στερεότυπα που πιθανόν να υπάρχουν για κάποια από αυτά, λόγω π.χ. εμφάνισης, χαμηλής αυτοπεποίθησης, χαμηλής μαθησιακής επίδοσης, δύσκολων οικογενειακών καταστάσεων ή άλλων κοινωνικοοικονομικών και άλλων στερεοτύπων.
- Αντιμετωπίζουμε τις προσωπικές απόψεις όλων των παιδιών με σεβασμό, επεμβαίνοντας διακριτικά όπου χρειάζεται, ώστε να αποφεύγεται η αναπαραγωγή μύθων και στερεοτύπων, προκαλώντας τα με ερωτήσεις που αμφισβητούν μύθους και στερεότυπα (π.χ. «Είναι το ποδόσφαιρο το αγαπημένο άθλημα όλων των αγοριών»; «Μήπως όλα τα κορίτσια θέλουν να παίζουν με κούκλες»);).
- Απαραίτητη προϋπόθεση για υλοποίηση των δραστηριοτήτων είναι να λειτουργήσουμε ως στοχαστικο κριτικοί εκπαιδευτικοί (reflective teachers), αναγνωρίζοντας δηλαδή πιθανά δικά μας ταμπού, στερεότυπα και προκαταλήψεις. Χρειάζεται να εξετάσουμε κριτικά πολιτισμικές παραδοχές που διέπουν τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούμε και κατανοούμε τον κόσμο, ώστε να αποδομήσουμε τα δικά μας πολιτισμικά αυτονόητα. Αποφεύγουμε συνειδητά την

αναπαραγωγή τους (π.χ. αρνητική στάση απέναντι σε διαζευγμένα ζευγάρια, ανύπαντρες μητέρες, μονογονιούς πατέρες ή άλλα)⁴. Επίσης, χρησιμοποιούμε γλώσσα που να μην αναπαράγει κοινωνικά στερεότυπα και να είναι, ως προς το φύλο, γραμματικά ουδέτερη και περιεκτική π.χ. λέμε «Τα άτομα που αποτελούν μια οικογένεια αγαπούν και φροντίζουν το ένα το άλλο» αντί «Ο πατέρας, η μητέρα και τα παιδιά αγαπούν και φροντίζουν ο ένας τον άλλο».

- Ανάλογα με το επίπεδο των παιδιών, εφαρμόζουμε την κριτική παιδαγωγική προσέγγιση. Τα παιδιά ενθαρρύνονται να εξετάσουν κριτικά τις κοινωνικές «νόρμες» και μέσω μιας συνεχούς διαδικασίας αναστοχασμού και επανεκτίμησης να αντικρούουν και να αποδομούν διάφορες έννοιες και στερεότυπα, αναπτύσσοντας κριτική σκέψη, κριτική συνείδηση, καθώς και την ικανότητα να αναλαμβάνουν εποικοδομητική δράση ως ενεργοί πολίτες.
- Επιδεικνύουμε εμπράκτως αποδοχή της διαφορετικότητας (π.χ. φροντίζουμε να περιλαμβάνουμε στις δραστηριότητες όλα τα παιδιά ανεξαρτήτως γλώσσας, θρησκείας, φύλου κ.λπ.), αποφεύγοντας και πάλι τη χρήση προσωπικών χαρακτηριστικών των παιδιών ως παραδείγματα συζήτησης.
- Πριν και μετά τη διεκπεραίωση των δραστηριοτήτων συνιστάται να χρησιμοποιούμε σύντομα παιχνίδια/βιωματικές ασκήσεις για σπάσιμο του πάγου ή για δέσιμο της ομάδας. Σε περίπτωση που χρησιμοποιούμε σενάρια υπόδυσης ρόλων, είναι σημαντικό να βοηθήσουμε τα παιδιά να «βγουν» από τον ρόλο και να αποφορτιστούν μετά το τέλος της δραστηριότητας με ανάλογες ασκήσεις (π.χ. φωνάζω το όνομά μου και λέω το αγαπημένο μου άθλημα).
- Ενθαρρύνουμε τα παιδιά να εργάζονται σε μικτές ομάδες. Φροντίζουμε να αποφεύγεται η δημιουργία ομάδων στη βάση φύλου, θρησκείας, εθνικότητας, γλώσσας ή άλλων χαρακτηριστικών των παιδιών, οι οποίες μπορεί να οδηγούν σε όξυνση καταστάσεων αποκλεισμού και διακρίσεων ανάμεσα στα παιδιά⁵.
- Χρησιμοποιούμε χιούμορ κι επιτρέπουμε την έκφραση χιούμορ από τα παιδιά.
- Αξιοποιούμε στο μάθημα υλικό από διαδικτυακές ή άλλες πηγές, όπως εικόνες, σκίτσα, τραγούδια, ταινίες, παραμύθια, θεατρικά, λογοτεχνία, κόμικς (βλ. εισηγήσεις για χρήσιμο υλικό στη συνέχεια).

⁴ Προσαρμογή από Οδηγό Εκπαιδευτικού με Ενδεικτικές Δραστηριότητες για Υλοποίηση Θεματικής Ενότητας 3.3: Αποδοχή και Διαχείριση της Διαφορετικότητας & άλλων σχετικών δεικτών επιτυχίας Αγωγής Υγείας, Ανακαλύπτοντας τον Ελέφαντα.

⁵ Βλ. όπως πιο πάνω.

Ενδεικτικές Δραστηριότητες ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

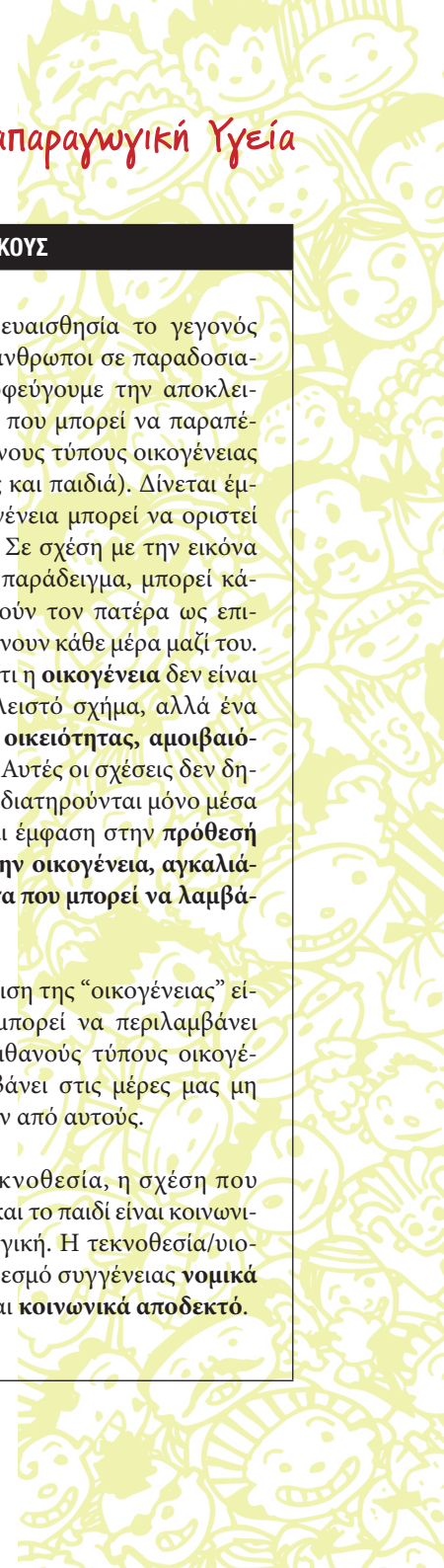
Οικογενειακός Προγραμματισμός, Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία

Β' ΤΑΞΗ

	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ
	<p>Τι είναι οικογένεια;</p> <p>ΥΛΙΚΑ: συμβολικές εικόνες οικογένειας και σπιτιών (βλ. παράρτημα), χρωματιστά χαρτόνια Α2, μαρκαδόροι ή χρωματιστά μολύβια</p> <p>Δείχνουμε στην ολομέλεια μια συμβολική εικόνα οικογένειας (π.χ. κρεμάστρα στην είσοδο ενός σπιτιού με προσωπικά αντικείμενα, κουβέρτα με αντικείμενα πικ νικ χωρίς απαραίτητα άτομα, φωλιά πουλιών με αβγά, μιας γυάλας με ψάρια, πάπια με τα πατάκια να την ακολουθούν, πιγκουίνοι κ.λπ.) χωρίς να δηλώσουμε το θέμα που θα μας απασχολήσει. Τα παιδιά καλούνται να εκφράσουν σκέψεις και συνειρμούς σε σχέση με την αρχική συμβολική εικόνα της οικογένειας. Προβάλλοντας π.χ. τη συμβολική κρεμάστρα στην είσοδο ενός σπιτιού, υποβοηθούμε τη συζήτηση με τις πιο κάτω πιθανές ερωτήσεις:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πού μπορεί να βρίσκεται αυτή κρεμάστρα; • Ποια άτομα μπορεί να τη χρησιμοποιούν καθημερινά; • Πώς ονομάζουμε τα άτομα πού μπορεί να χρησιμοποιούν καθημερινά μια κρεμάστρα που βρίσκεται στην είσοδο ενός σπιτιού; <p>Αναμένεται ότι τα παιδιά θα αναφερθούν στις έννοιες «οικογένεια», «μέλη οικογένειας». Ακολουθώς, τα παιδιά καλούνται να πουν ποια νομίζουν ότι μπορεί να είναι τα μέλη της οικογένειας της συμβολικής εικόνας. Αναμένεται ότι θα αναφερθούν σε διάφορα σχήματα οικογενειών που μπορεί να περιλαμβάνουν και τα εξής:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δύο γονείς με τα παιδιά τους • Ένας γονέας με τα παιδιά του • Μία γονέας με τα παιδιά της. • Ένα ζευγάρι χωρίς παιδιά. • Παιδιά με τον παππού και τη γιαγιά. • Δύο γονείς με τα παιδιά τους και τους δικούς τους γονείς. • Παιδιά χωρίς γονείς σε ένα σπίτι με άλλα παιδιά. • Ένα άτομο με το κατοικίδιο του. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Αντιμετωπίζουμε με ευαισθησία το γεγονός ότι δεν ζουν όλοι οι άνθρωποι σε παραδοσιακές οικογένειες. Αποφεύγουμε την αποκλειστική χρήση εικόνων που μπορεί να παραπέμπουν σε συγκεκριμένους τύπους οικογένειας (π.χ. μητέρα, πατέρας και παιδιά). Δίνεται έμφαση στο ότι η οικογένεια μπορεί να οριστεί με πολλούς τρόπους. Σε σχέση με την εικόνα της κρεμάστρας, για παράδειγμα, μπορεί κάποια παιδιά να θεωρούν τον πατέρα ως επισκέπτη, επειδή δεν μένουν κάθε μέρα μαζί του. Δίνεται έμφαση στο ότι η οικογένεια δεν είναι ένα συγκεκριμένο, κλειστό σχήμα, αλλά ένα σύνολο από σχέσεις οικειότητας, αμοιβαιότητας, αγάπης κ.λ.π. Αυτές οι σχέσεις δεν δημιουργούνται και δεν διατηρούνται μόνο μέσα σε ένα σχήμα. Δίνεται έμφαση στην πρόθεσή μας να στηρίξουμε την οικογένεια, αγκαλιάζοντας όλα τα σχήματα που μπορεί να λαμβάνει στις μέρες μας. ● Η συμβολική απεικόνιση της “οικογένειας” είναι χρήσιμη καθώς μπορεί να περιλαμβάνει πολλούς από τους πιθανούς τύπους οικογένειας που αυτή λαμβάνει στις μέρες μας μη αποκλείοντας κάποιον από αυτούς. <p>* Στην υιοθεσία/τεκνοθεσία, η σχέση που συνδέει τον γονιό και το παιδί είναι κοινωνική, δεν είναι βιολογική. Η τεκνοθεσία/υιοθεσία δημιουργεί δεσμό συγγένειας νομικά αναγνωρισμένο και κοινωνικά αποδεκτό.</p>

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

* Είμαστε καθ' όλη τη διάρκεια της πιο πάνω συζήτησης σε εγρήγορση για απόλυτη διασφάλιση των προσωπικών δεδομένων των παιδιών και των οικογενειών τους. Ειδικά, σε περίπτωση που ένα παιδί στην τάξη μεγαλώνει χωρίς γονεϊκό πρότυπο ή έχει βιώσει την απώλεια ενός από τους δύο του γονείς, πρωταρχικός στόχος μας είναι η διακριτικότητα και η όσο το δυνατό μεγαλύτερη αποφυγή δημιουργίας πιθανών στρεσογόνων καταστάσεων. Για να εξασφαλίσουμε μικρότερης κλίμακας ταύτιση των παιδιών, χρησιμοποιούμε εικόνες σπιτιών από διαφορετικά γεωγραφικά ή πολιτισμικά σημεία του πλανήτη ή εικόνες οικογενειών ζώων (π.χ. δύο πουλιά με τα μικρά τους στη φωλιά, μια πολική αρκούδα με τα μικρά της, ένα αρσενικό πιγκουίνο με το μικρό του, πουλάκια που κάθονται σε ένα κλαδάκι χωρίς την παρουσία γονέα, ένα ζευγάρι κύκνων χωρίς παιδιά, μια πάπια με τα μικρά της που ανάμεσα σε αυτά περιλαμβάνεται κι ένα μικρό που δεν είναι πάπια, αλλά π.χ. κοτοπουλάκι ή κύκνος κ.λπ.).

Τα παιδιά μέσα από καθοδηγούμενη συζήτηση αναμένεται να καταλήξουν σε ένα γενικό συμπέρασμα ότι η «οικογένεια» συναντάται σε πολλά και διαφορετικά σχήματα. **Ερωτήσεις όπως:**

- Δικαιούνται τα ζώα της συγκεκριμένης εικόνας να νιώθουν ως οικογένεια;
- Δικαιούνται οι άνθρωποι που ζουν σε αυτό το σπίτι να νιώθουν ως οικογένεια;
- Ενώ, οι άνθρωποι που ζουν σε αυτό το σπίτι;
- Ποιος θα καθορίσει το τι δικαιούται ο καθένας να νιώθει;

αναμένεται να βοηθήσουν τα παιδιά να αντιληφθούν ότι όλοι δικαιούμαστε να νιώθουμε «οικογένεια» και να αποκαλούμε «οικογένεια» την οικογένειά μας ο καθένας μέσα στο δικό του προσωπικό πλαίσιο.

Ακολούθως ενθαρρύνουμε τα παιδιά να δώσουν ορισμούς για την οικογένεια, αναφέροντας την προσφορά της οικογένειας στα μέλη της ή αναφέροντας αξίες που χαρακτηρίζουν την έννοια «οικογένεια». Η δραστηριότητα μπορεί να πραγματοποιηθεί και με μεγαλύτερα παιδιά. Ανάλογα με το γλωσσικό επίπεδο των παιδιών, αναμένεται να αναφερθούν στα πιο κάτω για τον ορισμό της οικογένειας:

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Βασική προϋπόθεση για συζήτηση θεμάτων υιοθεσίας/τεκνοθεσίας, όπως και για όλα τα θέματα, είναι το να έχουν οι εκπαιδευτικοί γνώση του ιστορικού των μαθητών/τριών τους, με σκοπό τη διαφύλαξη των προσωπικών δεδομένων των παιδιών και τον έλεγχο της συναισθηματικής φόρτισης που πιθανόν να δημιουργηθεί μέσα από την ενασχόληση με συγκεκριμένα θέματα. Ειδικά για αυτό το θέμα που μπορεί υιοθετημένα παιδιά να μην έχουν ακόμη πληροφορηθεί από τους γονείς τους το ιστορικό της υιοθεσίας τους, ενώ παιδιά της τάξης να το γνωρίζουν από τους δικούς τους γονείς, οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να είναι πολύ προσεκτικοί διευκολυντές του μαθήματος.

- Ενθαρρύνουμε τα παιδιά να χρησιμοποιούν κατάλληλα γλωσσικά μέσα έκφρασης. Θυμίζουμε τον κατάλληλο τρόπο έκφρασης, όσες φορές χρειαστεί. Π.χ. αντικαθιστούμε πιθανή χρήση από τα παιδιά της φράσης «*παίρνουν/πιάνουν ένα παιδί*» με τη φράση «τεκνοθετούν ή υιοθετούν» παιδί. Επίσης, αν εντοπίσουμε την ύπαρξη στερεοτύπων (π.χ. «Το υιοθετημένο/τεκνοθετημένο παιδί δεν είναι το κανονικό, το φυσιολογικό, το δικό τους παιδί»), αξιολογούμε την ύπαρξη αυτών των εσφαλμένων αντιλήψεων, δημιουργώντας συνθήκες για μη αναπαραγωγή και αποδόμησή τους. Μπορούμε να παίξουμε ένα παιχνίδι απόψεων και επιχειρηματολογίας όπως το «Συμφωνώ, διαφωνώ, το σκέφτομαι ακόμα» (βλ. σ. 22). Η διαδικασία αυτή προκαλεί τα παιδιά να βρεθούν αντι-

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Οικογένεια είναι αγάπη
- Οικογένεια είναι άνθρωποι που φροντίζουν και αγαπούν ο ένας τον άλλο
- Οικογένεια είναι άνθρωποι που σέβονται ο ένας τον άλλο
- Οικογένεια είναι άνθρωποι που νοιάζονται ο ένας για τον άλλο
- Οικογένεια είναι άνθρωποι που ζουν μαζί
- Οικογένεια είναι άνθρωποι που συχνά δεν ζουν όλοι μαζί στο ίδιο σπίτι
- Οικογένεια είναι άνθρωποι που επικοινωνούν μεταξύ τους
- Οικογένεια είναι άνθρωποι που μπορεί να διαφωνούν σε διάφορα θέματα, που τα συζητούν και προσπαθούν να βρουν λύσεις
- Οικογένεια είναι άνθρωποι διαφορετικοί μεταξύ τους που δημιουργούν νέα ζωή και αναλαμβάνουν ευθύνες
- Οικογένεια είναι μια πολύ στενά συνδεδεμένη ομάδα ανθρώπων
- Οικογένεια είναι άνθρωποι που μπορεί να έχουν βιολογική συγγένεια
- Οικογένεια είναι άνθρωποι που μπορεί να μην έχουν βιολογική συγγένεια
- Οικογένεια είναι άνθρωποι που εξασφαλίζουν για τα μέλη της οικογένειας τροφή, νερό, στέγη, ασφάλεια, μόρφωση
- Οικογένεια είναι καταφύγιο, ασφάλεια
- Οικογένεια είναι σωματική, πνευματική και ψυχική ανάπτυξη και υγεία
- Οικογένεια είναι ένδυση και υπόδηση
- Οικογένεια είναι τρόπος κοινωνικής συμπεριφοράς
- Οικογένεια είναι στάσεις, αρχές, ηθική
- Οικογένεια είναι πολιτισμός και παραδόσεις
- Οικογένεια είναι ταυτότητα
- Οικογένεια είναι άνθρωποι που συχνά συνυπάρχουν καθημερινά και για πολλά χρόνια ο ένας στη ζωή του άλλου.
- Οικογένεια είναι δρόμος ...

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

μέτωπα με τις αντιλήψεις τους, να προβληματιστούν και να συμμετέχουν ενεργητικά στην αποδόμηση στερεοτύπων. Στη διαδικασία της αποδόμησης πιθανών στερεοτύπων οι εκπαιδευτικοί καλούμαστε να δώσουμε την αναγκαία, απαραίτητη και υποβοηθητική ενημέρωση/πληροφόρηση στα παιδιά για το θέμα που συζητείται.

Εισηγήσεις για ταινίες που μπορούν να αξιοποιηθούν:

- **Happy feet** (2006, διαφορετικότητα, μορφή οικογένειας, ρόλοι γονέων στον κόσμο των πιγκουίνων)
- **The Incredibles** (2004, η ζωή και οι περιπέτειες μιας σούπερ οικογένειας. Δεν αναπαράγονται στερεότυπα των ρόλων των φύλων)
- **Stuart little** (1999, υιοθεσία/τεκνοθεσία, οικογενειακές σχέσεις)
- **Nemo** (μονογονεϊκή οικογένεια, λόγω αποβίωσης μητέρας)

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ιδεοθύελλα, συζήτηση: Οικογένεια είναι κι αυτό...

Σε αυτή τη δραστηριότητα επανερχόμαστε στις/στην ιδεοθύελλες/α της δραστηριότητας 1 που προηγήθηκε ή ετοιμάζουμε καινούριες, με την έννοια της οικογένειας λεκτικά ή εικονικά στο κέντρο.

Τα παιδιά στις ομάδες τους συμπληρώνουν με ιδεοθύελλα τις ανάγκες που ικανοποιεί η οικογένεια. Η λίστα αναμένεται να περιέχει τις ακόλουθες έννοιες σε κατανοητή προς τα παιδιά γλώσσα:

- Αγάπη και συναισθηματική στήριξη
- Σωματική υγεία και ανάπτυξη
- Πνευματική υγεία και ανάπτυξη
- Ψυχική υγεία και ανάπτυξη
- Ασφάλεια
- Μόρφωση
- Τροφή
- Νερό
- Καταφύγιο
- Ένδυση, υπόδηση

Εάν η δραστηριότητα γίνεται με μεγαλύτερα παιδιά, αναμένονται επίσης τα ακόλουθα:

- Στάσεις, αρχές, ηθική
- Κοινωνική συμπεριφορά
- Πολιτισμός και παραδόσεις
- Προσωπική και ομαδική ταυτότητα
- Τα μέλη της οικογένειας ανήκουν σε μια ομάδα
- Νιώθουν τη συντροφικότητα και τη συναγωνιστικότητα που τους εξασφαλίζει «το ανήκειν» στην ομάδα

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

- Με τις προηγούμενες δραστηριότητες τα παιδιά έχουν αποδομήσει τη στερεοτυπική εικόνα της πυρηνικής οικογένειας, γνωρίζοντας ή αναγνωρίζοντας άλλους πιθανούς δυναμικούς τύπους οικογένειας. Με αυτή τη δραστηριότητα τονίζεται ότι η ουσία της έννοιας της οικογένειας, οποιασδήποτε μορφής, είναι η **προσφορά προς τα μέλη της**.
- Όταν ζητούμε από τα παιδιά να μιλήσουν για την προσφορά της οικογένειας προς τα μέλη της παρατηρούμε συχνά ότι τα παιδιά μιλούν πολύ άνετα για την προσφορά των ενηλίκων, παραβλέποντας την προσφορά των ανηλίκων, δηλαδή των ίδιων των παιδιών. Με την επόμενη δραστηριότητα στρέφουμε την προσοχή των παιδιών στη δική τους προσωπική συνεισφορά στην οικογένεια.

Παιχνίδι με κάρτες: «Θίασος οικογένεια...»

ΥΛΙΚΑ: εικόνα/σκίτσο μιας πολυκατοικίας ή ενός σπιτιού, κάρτες διπλής όψης με διαφορετικές οικογένειες (βλ. πιο κάτω).

Δείχνουμε την εικόνα μιας πολυκατοικίας/σπιτιού. Θέτουμε το ερώτημα “Ποιοι άραγε ζουν στα διαμερίσματα αυτής της πολυκατοικίας/αυτού του σπιτιού”; Παροτρύνουμε τα παιδιά να μιλήσουν για τους ένοικους των διαμερισμάτων ή του σπιτιού, αναφερόμενοι σε υποθετικές οικογένειες.

Κάρτες οικογένειας διπλής όψης:

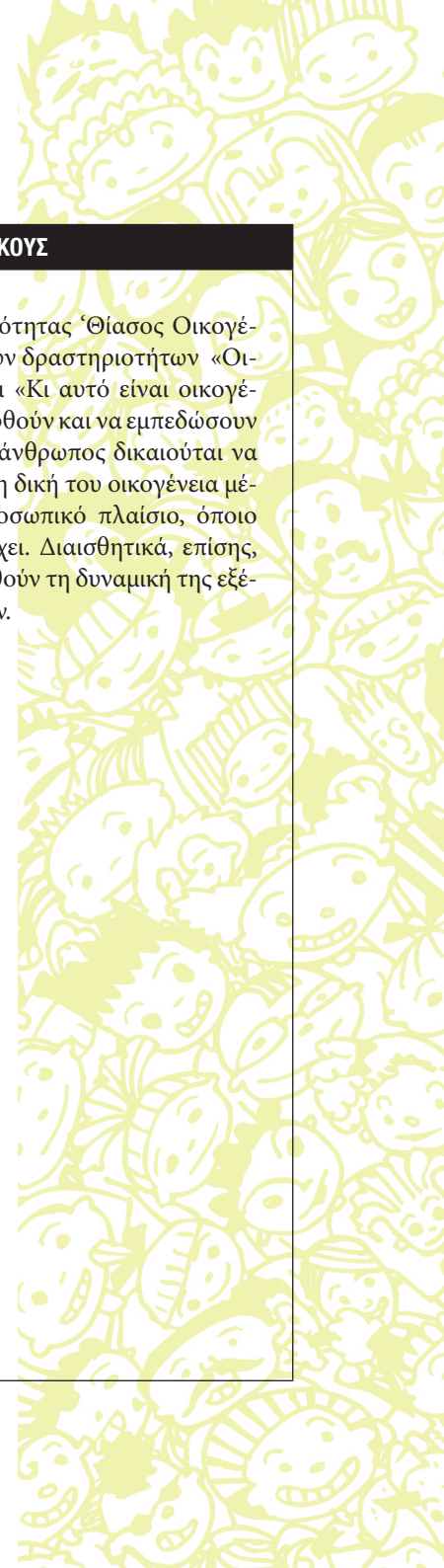
Έχουμε έτοιμες κάρτες διπλής όψης. Είναι οι κάρτες των οικογενειών της πολυκατοικίας σε μια γειτονιά. Στη μια πλευρά της κάρτας αναγράφεται το όνομα της οικογένειας και στο πίσω μέρος της κάρτας μια σύντομη περιγραφή της οικογένειας.

Χωρίζουμε τα παιδιά σε ομάδες. Μοιράζουμε τις κάρτες διπλής όψης και δίνουμε λίγα λεπτά στα παιδιά, ώστε η κάθε ομάδα να διαβάσει τις κάρτες της και να ετοιμάσει μια σύντομη παντομίμα που να παρουσιάζει την οικογένεια της κάρτας, με βάση την περιγραφή της, την ιστορία της. Σε αυτή τη δραστηριότητα τα παιδιά χρειάζονται βοήθεια από τον/την εκπαιδευτικό, ειδικά στην προ-σαρμογή των επεξηγήσεων σε γλώσσα κατανοητή προς τα παιδιά.* (βλ. ειση-γήσεις)

Κάθε ομάδα παρουσιάζει την παντομίμα της. Οι υπόλοιπες ομάδες παρακολουθούν τις παντομίμες και ταυτόχρονα περιγράφουν λεκτικά τα χαρακτηριστικά της οικογένειας που βλέπουν. Αποφεύγουμε την αυστηρή κατηγοριοποίηση των τύπων οικογένειας και τη χρήση των ορισμών όπως αναφέρονται δίπλα. (βλ. εισήγηση δίπλα).

Η κάθε ομάδα μετά την παντομίμα κολλά την κάρτα διπλής όψης γύρω από την πολυκατοικία/σπίτι. Αυτό συνεχίζεται μέχρι να τοποθετηθούν όλες οι κάρτες γύρω ή πάνω στην πολυκατοικία/σπίτι.

- Στόχος της δραστηριότητας ‘Θίασος Οικογένεια’ και των επόμενων δραστηριοτήτων «Οικογένεια είναι...» και «Κι αυτό είναι οικογένεια» είναι να αντιληφθούν και να εμποδώσουν τα παιδιά ότι ο κάθε άνθρωπος δικαιούται να νιώθει «οικογένεια» τη δική του οικογένεια μέσα στο δικό του προσωπικό πλαίσιο, όποιο σχήμα και αν αυτή έχει. Διαισθητικά, επίσης, τα παιδιά θα αντιληφθούν τη δυναμική της εξέλιξης των οικογενειών.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Συζητούμε την εξέλιξη της εικόνας της πολυκατοικίας/σπιτιού μας και αναγνωρίζουμε ότι όλες οι οικογένειες και τα μέλη τους, ζουν ανάμεσά μας. Συμβολικά τα παιδιά μαζεύονται γύρω από την εικόνα της πολυκατοικίας και σχηματίζουν μια αγκαλιά.

Παραδείγματα καρτών διπλής όψης:

Οικογένεια Ντο

Ο κος και η κα Ντο ζουν με τα παιδιά τους κάτω από την ίδια στέγη. Είναι αγαπημένοι. Οι γονείς έχουν πολυάσχολες ζωές και τα παιδιά επίσης. Στον μικρό Ντο αρέσουν οι εκδρομές και το ποδόσφαιρο και στη μικρή Ντο αρέσει ο κινηματογράφος.

Οικογένεια Μι

α) Η κα Μι ζει με τα τρία της παιδιά (ή ένα παιδί ή δύο ή περισσότερα). Εργάζεται, φροντίζει το σπίτι και τα παιδιά της. Η κα Μι αγαπά πολύ τα παιδιά της. Τα παιδιά αγαπούν πολύ τη μητέρα τους.

β) Ο κος Μι ζει με τα τρία του παιδιά (ή ένα παιδί ή δύο ή περισσότερα). Εργάζεται, φροντίζει το σπίτι και τα παιδιά του. Ο κος Μι αγαπά πολύ τα παιδιά του. Τα παιδιά αγαπούν πολύ τον πατέρα τους.

Οικογένεια Φα

Η κα Φα και ο κος Φα ζουν με τα παιδιά τους. Η κα Φα έχει 2 παιδιά από προηγούμενο γάμο και ο κος Φα έχει δύο παιδιά επίσης από προηγούμενο γάμο. Φέτος απέκτησαν μαζί και ένα πέμπτο παιδί. Ο κος και η κα Φα εργάζονται, φροντίζουν και αγαπούν τα παιδιά τους. Τα παιδιά αγαπούν τους γονείς του καθώς και τους νέους συντρόφους των γονιών τους.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

- **Η οικογένεια Ντο** συναντάται στη βιβλιογραφία ως πυρηνική. Δύο ή περισσότερα από τα μέλη της οικογένειας Ντο συνδέονται με δεσμούς συγγένειας, είτε εξ αίματος είτε εξ υιοθεσίας/τεκνοθεσίας είτε εξ αγχιστείας
- **Η οικογένεια Μι** συναντάται στη βιβλιογραφία ως μονογονεϊκή. Στη μονογονεϊκή οικογένεια Μι συναντούμε ένα από τους δύο γονείς. Αυτό μπορεί να προκύψει είτε λόγω αποβίωσης ενός από τους δύο γονείς είτε λόγω εγκατάλειψης της οικογένειας από έναν από τους δύο γονείς είτε λόγω πολύχρονου εγκλεισμού ενός από τους δύο γονείς σε κάποιο θεραπευτικό είτε λόγω απόφασης του γονιού να εγκαταλείψει την οικογένεια, ή λόγω απόφασης του γονιού να δημιουργήσει οικογένεια χωρίς την παρουσία συντρόφου. Και στην οικογένεια Μι μπορεί δύο ή περισσότερα από τα μέλη της οικογένειας να συνδέονται με δεσμούς συγγένειας είτε εξ αίματος είτε εξ υιοθεσίας/τεκνοθεσίας είτε εξ αγχιστείας.
- **Η οικογένεια Φα** συναντάται στη βιβλιογραφία ως ανασυγκροτημένη-ανασυσταμένη. Στην ανασυγκροτημένη-ανασυσταμένη οικογένεια δεν θα επικεντρωθούμε στους λόγους για τους οποίους προέκυψε η νέα οικογένεια, γιατί μπορεί να είναι ποικίλοι. Μπορεί στην οικογένεια Φα δύο ή περισσότερα από τα μέλη της να συνδέονται με δεσμούς συγγένειας είτε εξ αίματος είτε εξ υιοθεσίας/τεκνοθεσίας είτε εξ αγχιστείας.

Οικογένεια Σολ

Ο κος και η κα Σολ ζουν με τα παιδιά τους. Αγαπούν ένας τον άλλο. Η κα Σολ φέτος έχασε τη δουλειά της. Αφού έψαξε για πολύ καιρό, βρήκε τελικά μια πολύ καλή δουλειά στο εξωτερικό. Η οικογένεια χρειάζεται δύο μισθούς για να επιβιώσει και αφού το συζήτησαν αρκετά και μέτρησαν τα υπέρ και τα κατά, η κα Σολ αποδέχτηκε την πρόταση για δουλειά στο εξωτερικό. Θα λείπει για έξι μήνες σε πρώτη φάση. Ο κος Σολ θα αναλάβει μόνος του τη φροντίδα των παιδιών όσο θα λείπει η κα Σολ. Θα επικοινωνούν μέσω διαδικτυακών τηλεδιασκέψεων, γραπτών μηνυμάτων, επιστολών, τηλεφώνου και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Οικογένεια Λα

Η κα Λα και ο κος Λα ζουν με τα παιδιά τους, τη μικρή Λα 10 χρονών και τον μικρό Λα 4 χρονών. Ο κος και η κα Λα πριν από δύο χρόνια αποφάσισαν να υιοθετήσουν ένα παιδάκι και με αυτό τον τρόπο να αποκτήσουν οι δυο τους ένα τρίτο παιδί καθώς και η μικρή Λα και ο μικρός Λα ακόμα ένα αδερφάκι. Κίνησαν τις νομομισμένες διαδικασίες υιοθεσίας/τεκνοθεσίας. Οι διαδικασίες τεκνοθεσίας/υιοθεσίας ολοκληρώθηκαν πριν από λίγο καιρό και εδώ και 6 μήνες η οικογένεια του κου και της κας Λα είναι πια πενταμελής. Το νέο μέλος της οικογένειας είναι η μικρή Λα 20 μηνών.

Οικογένεια Σι

Ο κος Σι και η κα Σι ζούσαν μαζί για 10 χρόνια και απέκτησαν δύο παιδιά. Γονείς και παιδιά αγαπούν ο ένας τον άλλο. Πριν από τέσσερα χρόνια ο κος και η κα Σι αποφάσισαν να χωρίσουν. Τα παιδιά αγαπούν πολύ και τους δύο τους γονείς. Χαίρονται να περνούν χρόνο μαζί τους. Τα παιδιά μένουν με τη μητέρα τους, ενώ κάθε Τετάρτη και κάθε δεύτερο Σαββατοκύριακο μένουν με τον πατέρα τους.

- **Η οικογένεια Σολ** συναντάται στη βιβλιογραφία και ως χωλή. Στην οικογένεια Σολ ο ένας γονέας ζει μακριά από τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας είτε λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων είτε λόγω προβλημάτων υγείας είτε λόγω προσωρινού εγκλεισμού σε φυλακή ή άλλο ίδρυμα.
- **Η οικογένεια Λα** είναι ένας τύπος πυρηνικής οικογένειας, στην οποία ισχύουν δεσμοί συγγένειας εξ αίματος, εξ αγχιστείας και εξ υιοθεσίας/τεκνοθεσίας. Στην υιοθεσία/τεκνοθεσία η σχέση που συνδέει τον γονιό και το παιδί είναι κοινωνική, δεν είναι βιολογική. Η τεκνοθεσία/υιοθεσία δημιουργεί δεσμό συγγένειας νομικά αναγνωρισμένο και κοινωνικά αποδεκτό. Δεσμοί συγγένειας εξ υιοθεσίας μπορεί να ισχύουν σε πολλούς τύπους οικογενειών, όπως μονογονεϊκή, ευρύτερη, οικογένεια με διαζευγμένους γονείς κ.λπ. Βλ. και εισηγήσεις σ. 6, 7.
- **Η οικογένεια Σι** συναντάται στη βιβλιογραφία ως οικογένεια με διαζευγμένους γονείς. Τα παιδιά εξακολουθούν να νιώθουν, μετά το διαζύγιο, τους στενούς δεσμούς και με τους δύο γονείς, ενώ μια πιθανή εξέλιξη της οικογένειας Σι είναι η δημιουργία δύο νέων οικογενειών. Τα παιδιά του κου και της κας Σι, όπως τους γνωρίσαμε στην αρχή του πιο πάνω σεναρίου, διατηρούν τους δεσμούς τους με τους γονείς τους, ενώ μπορεί να δημιουργήσουν και δεσμούς εξ αγχιστείας με πιθανούς νέους συντρόφους/συζύγους των γονέων τους.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οικογένεια Φι

Ο μικρός Φι και η μικρή Φι μεγαλώνουν μαζί με τη γιαγιά και τον παππού. Αγαπούν πολύ ο ένας τον άλλο. Τα παιδιά πάνε στο σχολείο και ο παππούς και η γιαγιά έχουν συνταξιοδοτηθεί. Η γιαγιά σήμερα μαθαίνει ποδήλατο στη μικρή Φι, ενώ ο παππούς διαβάζει με το μικρό Φι μαθηματικά.

Οικογένεια Σι Σι

Τα παιδιά στην οικογένεια Σι Σι ζουν σε ένα μεγάλο σπίτι, σε μια μεγάλη οικογένεια που φιλοξενεί πολλά παιδιά, διαφόρων ηλικιών. Τα παιδιά αγαπούν το ένα το άλλο. Το κάθε παιδί έχει το δικό του δωμάτιο και τα δικά του προσωπικά αντικείμενα. Τα παιδιά συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων που αφορούν στη ζωή τους μέσα στο σπίτι. Τα παιδιά τα φροντίζουν λειτουργοί και ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό, με πολλή αγάπη. Το κάθε παιδί έχει τον προσωπικό του λειτουργό με τον οποίο μπορεί να κουβεντιάσει οτιδήποτε το απασχολεί, να το συνοδεύσει σε πάρτι γενεθλίων, να πάνε μαζί για ψώνια, να συναντηθεί και να ενημερωθεί από τους δασκάλους του στο σχολείο και είναι παρών στη ζωή του παιδιού και στις ανάγκες του.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

- **Η οικογένεια Φι** μπορεί να προκύψει εξαιτίας ποικίλων αιτιών. Το μάθημα και η παντομίμα δεν επικεντρώνονται στις αιτίες που δημιούργησαν την οικογένεια Φι. Ο στόχος είναι να αντιληφθούν τα παιδιά ότι ο κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα να νιώθει «οικογένεια», την οικογένεια που έχει, μέσα στο προσωπικό του πλαίσιο και με όποιο σχήμα αυτή βιώνεται από τα μέλη της.
- **Η οικογένεια Σι Σι** συναντάται γύρω μας σε χώρους όπως οι Παιδικές Στέγες, που βρίσκονται υπό την αιγίδα του Γραφείου Κοινωνικής Ευημερίας. Από την πρώτη μέρα που ένα παιδί φιλοξενείται στη Στέγη γίνεται παράλληλα προσπάθεια αποκατάστασης του παιδιού στη φυσική του οικογένεια ή σε συγγενικό περιβάλλον, αν το επιτρέπουν οι συνθήκες και είναι προς το καλύτερο γενικό συμφέρον του παιδιού. Εάν αυτό δεν καταστεί δυνατόν ή δεν είναι προς το συμφέρον του παιδιού, τότε γίνεται προσπάθεια αποκατάστασής του σε ανάδοχη οικογένεια. Ένα παιδί μπορεί να παραμείνει στη Στέγη μέχρι την ενηλικίωσή του. Τα παιδιά μπορούν να διατηρήσουν επαφή με μέλη της φυσικής τους οικογένειά. Διευθετούνται επισκέψεις στη Στέγη, υπάρχει τηλεφωνική επικοινωνία και επισκέψεις των ίδιων των παιδιών στην οικογένειά τους, όπου κριθεί ότι είναι προς το συμφέρον των παιδιών. Το κάθε παιδί φοιτά πολύ συχνά σε διαφορετικό σχολείο από τα άλλα παιδιά της Στέγης. Αυτό συμβαίνει, για να παραμένει το παιδί στο γνώριμο

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

περιβάλλον στο οποίο μπορεί να φοιτούσε πριν εισαχθεί στη λέσχη και, επίσης, για να αποφευχθεί πιθανός στιγματισμός των παιδιών.

- Αναδοχή παιδιών είναι ένας κοινωνικός θεσμός προστασίας παιδιών από τη γέννησή τους μέχρι την ηλικία των 18 χρόνων. Ο θεσμός εφαρμόστηκε συστηματικά στην Κύπρο το 1956, όταν ψηφίστηκε ο Περί Παιδων Νόμος. Ο Περί Παιδων Νόμος δίδει το δικαίωμα στον Διευθυντή Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας να αναλαμβάνει τη νομική φροντίδα παιδιών που έχουν ανάγκη φροντίδας και προστασίας, είτε με τη συγκατάθεση των γονιών είτε ύστερα από απόφαση του Δικαστηρίου. Ο θεσμός του ανάδοχου γονιού είναι πολύ σημαντικός. Ανάδοχοι γονείς είναι άτομα τα οποία προσφέρουν ένα ζεστό και ασφαλές οικογενειακό περιβάλλον, όπου παρέχεται φροντίδα σε παιδιά άλλων γονιών για ένα χρονικό διάστημα. Μπορεί αυτό να διαρκέσει μερικές μέρες, μήνες ή και για χρόνια.
- Η δραστηριότητα αυτή δεν έχει στόχο την κατηγοροποίηση του θεσμού της οικογένειας σε συγκεκριμένους τύπους ή σχήματα ή ακόμα και ονομασίες, που μπορεί να συναντήσουμε στη βιβλιογραφία (πυρηνική, μονογονεϊκή, ευρύτερη, θετή κ.λπ.). Στόχο έχει τη συνειδητοποίηση των χαρακτηριστικών που μπορεί να συναντούμε σε μια οικογένεια και την αποδοχή τους. Έμφαση δίνεται στην πρόθεσή μας να αγκαλιάσουμε τα χαρακτηριστικά όποιου σχή-

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

ματος οικογένειας όπως αυτή συναντάται στην κοινωνία μας.

- Αποφεύγουμε τη χρήση των ονομασιών των τύπων οικογένειας όπως αναφέρονται πιο κάτω στις εισηγήσεις. Δίνουμε στα παιδιά ευκαιρίες μέσα από στοχευμένη συζήτηση να αντιληφθούν την πιθανή δυναμική εξέλιξη του σχήματος μιας οικογένειας μέσα στον χρόνο (π.χ. μια πυρηνική οικογένεια μπορεί να εξελιχθεί και σε πολύτεκνη οικογένεια).
 - Εντοπίζουμε μαζί με τα παιδιά ότι δεν υπάρχουν ξεκάθαρα όρια που να διαχωρίζουν αυστηρά έναν τύπο οικογένειας από άλλο.
 - Συναντούμε χαρακτηριστικά ενός τύπου οικογένειας και σε άλλους (π.χ. μια μονογονεϊκή ή μια χωλή ή μια ευρύτερη ή μια πυρηνική οικογένεια ή μια θετή οικογένεια μπορεί να είναι και πολύτεκνη).
- * Χρησιμοποιούμε γλώσσα την οποία μπορούν τα παιδιά να κατανοήσουν καλύτερα.
** Αν θεωρούμε ότι τα παιδιά αδυνατούν να λειτουργήσουν σε ομάδες με τους συγκεκριμένους ρόλους, τότε αναλαμβάνουμε εμείς τους ρόλους συντονιστή και γραμματέα και η δραστηριότητα γίνεται στην ολομέλεια, αφού συζητήσουν στις ομάδες τους και παρουσιάσουν τις απόψεις τους.

- Με τη χρήση σύντομων ιστοριών για επεξήγηση τύπων οικογενειών, έχουμε στόχο την αποφυγή αναπαραγωγής στερεοτύπων που σχετίζονται με αυτές.
(π.χ. αν προκύψει αναφορά στη θετή οικογένεια, προτείνουμε όπως αποφεύγεται η επικράτηση ή η αναπαραγωγή της αντίληψης ότι η υιοθεσία/τεκνοθεσία είναι πρωτίστως ή κυρίως μια πράξη ανάγκης, σε περιπτώσεις που τα άτομα δυσκολεύονται να τεκνοποιήσουν. Μέσα από κριτικό αναστοχασμό συμπεριλαμβάνεται στη συζήτηση και η άποψη ότι η υιοθεσία/τεκνοθεσία είναι μια συνειδητή πράξη επιλογής και επιθυμίας. Η υιοθεσία/τεκνοθεσία προσεγγίζεται με θετική στάση, διαφυλάσσοντας τα προσωπικά δεδομένα όλων. Είναι πιθανόν να αφορά ένα τεκνοθετημένο/υιοθετημένο παιδί, έναν θετό γονέα/ή εκπαιδευτικό ή ακόμα και τα ίδια τα παιδιά ως μελλοντικούς ενήλικες πιθανούς θετούς γονείς

Παραμύθια προς αξιοποίηση:

- **Εσύ είσαι η μαμά μου;**
Μοροζούμι Ατσούκο
- **Ψάχνοντας το Νέμο**
Εκδόσεις Μεταίχμιο

Ιδεοθύελλα, συζήτηση: Κι αυτό είναι ... οικογένεια

ΥΛΙΚΑ: εικόνες παιδιών μέσα σε ευρύ οικογενειακό πλαίσιο

Αφού μέσα από το «Τι προσφέρει στα μέλη της η οικογένεια», αναφέρθηκε η συνεισφορά των ενηλίκων, με αυτή τη δραστηριότητα αναφερόμαστε στο πώς συνεισφέρουν τα ίδια τα παιδιά στην οικογένεια. Προκαλούμε συζήτηση για τη συνεισφορά των παιδιών στην οικογένεια. Επιδιώκουμε να γίνει αναφορά σε διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια. Τα παιδιά εκφράζουν τις σκέψεις τους και καταγράφονται από τον/τη δάσκαλο/δασκάλα σε μορφή ιδεοθύελλας ή προβάλλονται και σχετικές εικόνες:

- Προσφέρουν αγάπη στους γονείς
- Βοηθούν τους ενήλικες να δουν τα πράγματα κι από μια άλλη οπτική
- Βοηθούν τους ενήλικες να μάθουν νέα πράγματα
- Βοηθούν τους ενήλικες να δραστηριοποιούνται και να μένουν νέοι στο σώμα και στο πνεύμα
- Αναλαμβάνουν ευθύνες μέσα στο σπίτι
- Αναλαμβάνουν ευθύνες σε οικογενειακές εργασίες
- κ.ά.

Συστήνω έναν φίλο/μία φίλη

ΥΛΙΚΑ: εικόνες με σκίτσα παιδιών ή ζωγραφιές των ίδιων των παιδιών που να απεικονίζουν έναν/μία φανταστικό φίλο/φίλη, 3-4 καρτέλες με δομημένα σενάρια/ιστορίες

Παρουσιάζουμε στα παιδιά τα σκίτσα παιδιών. Μοιράζουμε τις καρτέλες με δομημένα σενάρια στις ομάδες και καλούμε τα παιδιά να επιλέξουν ένα παιδί-σκίτσο και να μας το «συστήσουν» ως ένα/μία δικό/ή τους φίλο/φίλη, σύμφωνα

- Ενθαρρύνουμε τα παιδιά να μιλήσουν για την προσφορά των παιδιών στην οικογένεια, τονίζοντας τη σπουδαιότητα της προσφοράς τους. Με αυτό τον τρόπο πετυχαίνουμε την ενδυνάμωση των παιδιών, γιατί τονίζουμε τη θετική και ενεργητική τους συμμετοχή μέσα στην οικογένεια, γεγονός που αν και τα εκπλήσσει, ενισχύει την αυτοπεποίθησή τους και την ακόμα μεγαλύτερη συμμετοχή τους σε οικογενειακά ζητήματα.

- Προτείνεται η χρήση δομημένων σεναρίων για αποφυγή πιθανών μη ελεγχόμενων καταστάσεων που μπορεί να προκύψουν από την τάση κάποιων παιδιών να αναφέρονται σε ιδιαίτερα δυσάρεστες ή τραγικές καταστάσεις καθώς συστήνουν τους φίλους-σκίτσα.

Στόχος της άσκησης δεν είναι η επίλυση πραγματικών συγκρουσιακών θεμάτων που μπορεί

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

με το σενάριο που έχουν μπροστά τους. Μετά την παρουσίαση των “φίλων” παροτρύνουμε τα παιδιά της ολομέλειας να επικοινωνήσουν με τον φίλο-σκίτσο και να μοιραστούν τις σκέψεις τους σε σχέση με την ιστορία του.

Παραδείγματα σεναρίων (στη θέση των ονομάτων προτείνεται να χρησιμοποιούνται ονόματα που δεν συναντώνται στην τάξη ή στο σχολικό περιβάλλον):

- Η είναι 9 χρονών και έχει ένα αδερφό 10 χρονών. Για να βοηθήσουν την οικογένειά τους, φτιάχνουν τα σάντουιτς το πρωί. Όμως, η νιώθει αδικημένη, γιατί ο αδερφός της περιμένει πάντα από αυτήν να τα φτιάξει και δεν λέει ούτε «ευχαριστώ».
- Η είναι 8 χρονών και ζει στην πόλη μας με τη μητέρα και τον πατέρα της. Δεν έχει αδέρφια και νιώθει μοναξιά.
- Ο είναι 8 χρονών. Σε λίγες μέρες είναι τα γενέθλια της μητέρας του και θέλει να διοργανώσει ένα πάρτι-έκπληξη.
- Η Τίσαρι ζει σε μια χώρα της Ασίας. Η μητέρα της εργάζεται στην Κύπρο ως οικιακή βοηθός σε ένα σπίτι στη γειτονιά μας. Η Τίσαρι μένει με τον πατέρα της και τη γιαγιά της που τη φροντίζουν και την αγαπούν πολύ. Της λείπει η μητέρα της.

Παρουσιάζονται τα σενάρια από τις ομάδες και συζητούνται στην ολομέλεια. Τα παιδιά εκφράζουν σκέψεις, προβληματισμούς, εισηγήσεις ενδεχομένως και ιδέες για το πώς μπορεί το παιδί/φантаστικός φίλος να ρυθμίσει το ζήτημα που το απασχολεί όπως αναφέρθηκε στο σενάριο. Οι σκέψεις, οι προβληματισμοί, οι εισηγήσεις και οι ιδέες που ακούγονται από τα παιδιά έχουν τελικό παραλήπτη πάντα το παιδί, φίλο/ σκίτσο.

Σε επόμενο στάδιο η δραστηριότητα αυτή μπορεί να πάρει πιο ευέλικτη μορφή και να ζητηθεί από τα παιδιά να δώσουν σε δικές τους ζωγραφιές όνομα, ηλικία καθώς και να αναφερθούν στην οικογένεια και στους φίλους του παιδιού-σκίτσου/ ζωγραφιάς.

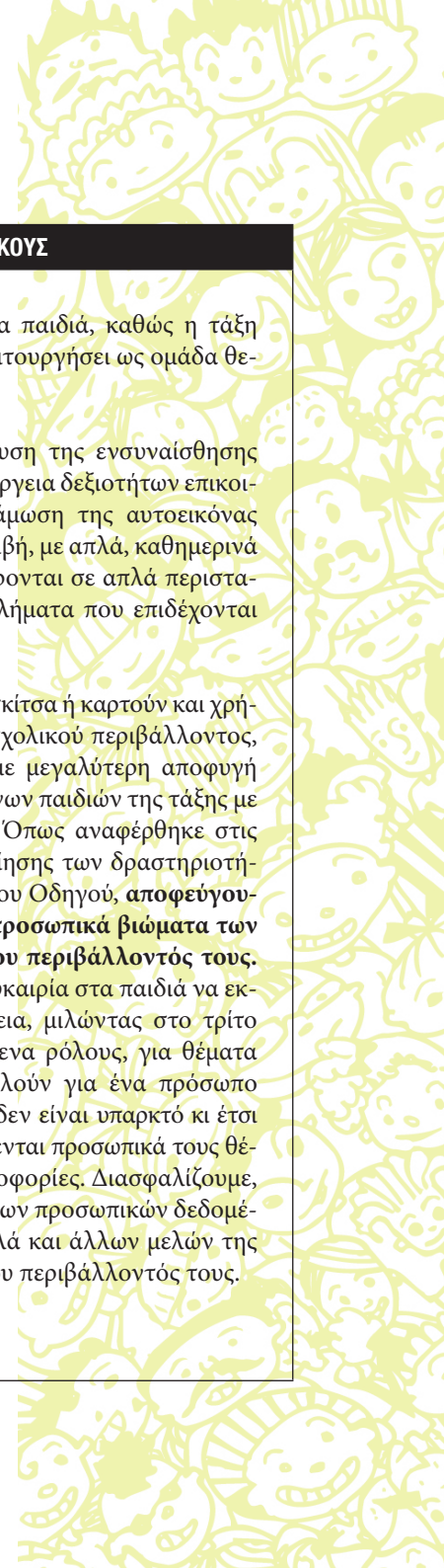
Ο/Η εκπαιδευτικός βρίσκεται σε εγρήγορση για να διαχειριστεί με διακριτικότητα και ειλικρίνεια καταστάσεις που μπορεί να προκύψουν (π.χ. αν τα παιδιά εισηγηθούν “μαγικές” λύσεις, ρόλος μας είναι να επαναποθετήσουμε τις εισηγήσεις τους σε ρεαλιστικά μεν, αισιόδοξα δε, πλαίσια).

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

να αντιμετωπίσουν τα παιδιά, καθώς η τάξη δεν αναμένεται να λειτουργήσει ως ομάδα θεραπείας.

Στόχοι είναι η ενίσχυση της ενσυναίσθησης των παιδιών, η καλλιέργεια δεξιοτήτων επικοινωνίας και η ενδυνάμωση της αυτοεικόνας τους μέσα από την τριβή, με απλά, καθημερινά ζητήματα που αναφέρονται σε απλά περιστατικά ζωής ή σε προβλήματα που επιδέχονται επίλυση.

- Προτιμούμε εικόνες, σκίτσα ή καρτούν και χρήση ονομάτων εκτός σχολικού περιβάλλοντος, για να διασφαλίσουμε μεγαλύτερη αποφυγή ταύτισης συγκεκριμένων παιδιών της τάξης με εικονιζόμενα παιδιά. Όπως αναφέρθηκε στις βασικές αρχές υλοποίησης των δραστηριοτήτων στην εισαγωγή του Οδηγού, **αποφεύγουμε την αναφορά σε προσωπικά βιώματα των παιδιών ή ατόμων του περιβάλλοντός τους.** Δίνουμε, όμως, την ευκαιρία στα παιδιά να εκφραστούν με ασφάλεια, μιλώντας στο τρίτο πρόσωπο ή υποδυόμενα ρόλους, για θέματα που προκύπτουν. Μιλούν για ένα πρόσωπο που όλοι ξέρουν ότι δεν είναι υπαρκτό κι έτσι δεν νιώθουν ότι εκτίθενται προσωπικά τους θέματα ή ιδιωτικές πληροφορίες. Διασφαλίζουμε, έτσι, την προστασία των προσωπικών δεδομένων των παιδιών, αλλά και άλλων μελών της οικογένειάς τους ή του περιβάλλοντός τους.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Τα δύο φύλα με ένα λάμδα

Η ακόλουθη δραστηριότητα είναι προσαρμοσμένη από τον Οδηγό Εκπαίδευσης για Υγιείς Σχέσεις (7-12 ετών), «Πρώτα Βήματα», του Κυπριακού Συνδέσμου Οικογενειακού Προγραμματισμού (2012), (βλ. σελ. 120).

ΥΛΙΚΑ: ένας φάκελος με εικόνες ζώων (αρσενικά και θηλυκά) για κάθε ομάδα και μεγέθυνση των εικόνων για προβολή.

Παρουσιάζουμε στα παιδιά ανακατεμένες εικόνες ζώων (π.χ. λέαινα, κότα, λιοντάρι, γάτα, αρκούδα, ταύρος, κόκορας, γάτος, θηλυκός και αρσενικός πικουίνος, αγελάδα κ.λπ.).

Καλούμε τα παιδιά να βάλουν τις εικόνες των ζώων σε ζευγάρια στις ομάδες τους και να τα παρουσιάσουν στην ολομέλεια. Ζητούμε από τα παιδιά να πουν πώς ξεχωρίζει το λιοντάρι από τη λέαινα, πώς ο ταύρος από την αγελάδα, ο κόκορας από την κότα κ.λπ.. Ζητούμε από τα παιδιά να πουν πώς ξεχωρίζει και μια αρκούδα από έναν αρκούδο ή ένας σκύλος από μία σκυλίτσα. Αναμένεται ότι τα παιδιά θα αναφερθούν στα γεννητικά όργανα.

Αναμένουμε από τα παιδιά να αναφέρουν τους όρους αρσενικό - θηλυκό. Ζητούμε από τα παιδιά να αναφέρουν λέξεις με τις οποίες εννοείται το αρσενικό και θηλυκό όταν μιλούμε για ανθρώπους. Αναμένεται να αναφέρουν: αγόρι-κορίτσι, γυναίκα-άντρας, παπούς-γιαγιά, θείος-θεία.

Τα σώματα των δύο φύλων

Η ακόλουθη δραστηριότητα είναι προσαρμοσμένη από τον Οδηγό Εκπαίδευσης για Υγιείς Σχέσεις (7-12 ετών), «Πρώτα Βήματα», του Κυπριακού Συνδέσμου Οικογενειακού Προγραμματισμού (2012), (βλ. σελ. 121).

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

- Στην πορεία διεξαγωγής αυτής της δραστηριότητας είναι αναμενόμενο τα παιδιά να μιλήσουν για εμφανείς διαφορές ανάμεσα στα φύλα των ζώων. Αναμένεται, επίσης, να διαπιστώσουν ότι σε κάποια ζώα (π.χ. γάτοι) η διάκριση ανάμεσα στα φύλα γίνεται μόνο σε σχέση με τα αναπαραγωγικά μέρη ή τα γεννητικά όργανα. Τα παιδιά πιθανό να μη γνωρίζουν τους όρους «αναπαραγωγικά μέρη του σώματος» ή «γεννητικά όργανα» και να χρησιμοποιήσουν όρους που τους είναι γνώριμοι. Οι δηλώσεις αυτές γίνονται αποδεκτές από εμάς με φυσικότητα, την οποία προσπαθούμε να μεταδώσουμε στα παιδιά. Πιθανά γέλια, αμηχανία ή αστειακία γίνονται αποδεκτά με φυσικότητα.

- Η δραστηριότητα αυτή αναφέρεται στα αναπαραγωγικά μέρη του σώματος, τα οποία μπορεί να παραπέμπουν συχνά στη χρήση εικόνων ανατομίας του ανθρώπινου σώματος. Σε αυτή την περίπτωση εισηγούμαστε να χρησι-

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΥΛΙΚΑ: εικόνες ανθρώπων και των δύο φύλων διάφορων ηλικιών και προέλευσης (επιλέγουμε εικόνες, σκίτσα ή φωτογραφίες ανθρώπων με κριτήριο την ποικιλότητα και τη διαφορετικότητα, π.χ. άτομα με διαφορετική εμφάνιση, ηλικία, ενδυμασία, ασχολία καθώς και από διαφορετικές ιστορικές περιόδους), καρτέλες με ονομασίες μερών του σώματος (κεφάλι, θώρακας, λαιμός, πόδι, χέρι, γόνατο, αγκώνας, λεκάνη, πλάτη, οπίσθια, μπράτσο, μηρός, παλάμη, δάχτυλο, πρόσωπο, αστράγαλος, ώμος, μέση, καρπός, κοιλιά), φάκελος με τα ιδιωτικά μέρη του σώματος σε καρτέλες (αιδοίο, πέος, στήθος).

Παρουσιάζουμε στα παιδιά πολλές και ποικίλες εικόνες ανθρώπων και των δύο φύλων. Ζητούμε από τα παιδιά να περιγράψουν τους ανθρώπους που βλέπουν.

Επιλέγουμε την ολόσωμη εικόνα ενός άντρα και μιας γυναίκας που είναι ντυμένοι. Ρωτούμε τα παιδιά αν τα σώματα των απεικονιζόμενων ήταν πάντα έτσι. Οδηγούνται στη διαπίστωση ότι τα ενήλικα σώματα είναι η εξέλιξη των παιδικών σωμάτων. Αφού προχωρήσουν σε αυτή τη διαπίστωση, επιστρέφουμε σε ολόσωμες ντυμένες εικόνες αγοριού και κοριτσιού.

Μοιράζουμε στα παιδιά τις καρτέλες με τις ονομασίες των μερών του σώματος. Τα παιδιά καλούνται να αντιστοιχίσουν τις καρτέλες με τα ανάλογα μέρη του σώματος των εικόνων. Αναμένεται ότι τα παιδιά θα διαπιστώσουν ότι έχουν αντιστοιχίσει τα μέρη του σώματος με παρόμοιο τρόπο τόσο στο αγόρι όσο και στο κορίτσι. Έτσι, διαπιστώνονται οι ομοιότητες των σωμάτων του αγοριού και του κοριτσιού και οδηγούνται στο να αναφερθούν στα χαρακτηριστικά που τα διαφοροποιούν. Αναμένεται ότι τα παιδιά θα αναφερθούν στα ιδιωτικά μέρη του σώματος (αιδοίο, πέος, στήθος) σε λεξιλόγιο που τους είναι γνώριμο. Επιβεβαιώνουμε την παρατήρησή τους και εισάγουμε τις ανάλογες ονομασίες (στήθος, πέος, αιδοίο).

Τα παιδιά να μας καθοδηγήσουν να τοποθετήσουμε την κάθε καρτέλα στο ανάλογο σημείο του σώματος, παίζοντας το παιχνίδι «κρύο-ζέστη». Τοποθετούμε τις καρτέλες στα αντίστοιχα μέρη των εικόνων.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

μποποιηθούν εικόνες παιδιών (βλ. παράρτημα). Εισηγούμαστε, επίσης, όπως χρησιμοποιηθούν και εικόνες ντυμένων ανθρώπων.

- Είναι σημαντικό οι εικόνες ντυμένων ανθρώπων να μην αναπαράγουν στερεοτυπικές απεικονίσεις των δύο φύλων, αλλά να προάγουν την αποδοχή της διαφορετικότητας. Για παράδειγμα, φροντίζουμε να περιλαμβάνονται στις εικόνες άντρες να μαγειρεύουν στο σπίτι, γυναίκες οδηγοί μέσω μαζικής συγκοινωνίας, άτομα από μειονοτικές ομάδες σε θέσεις εξουσίας κ.λπ.. Με τις επιλογές των διαφορετικών εικόνων τα παιδιά οδηγούνται διαισθητικά:
 - στην οικουμενικότητα του θέματος των βιολογικών στοιχείων που χαρακτηρίζουν τα βιολογικά φύλα
 - στη σχετικότητα των χαρακτηριστικών εμφάνισης των φύλων από εποχή σε εποχή ή από πολιτισμικό χώρο σε πολιτισμικό χώρο
 - στη διαπίστωση πως τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας ή του επαγγέλματος δεν καθορίζονται από το φύλο
- Όταν χρησιμοποιούμε εικόνες ανατομίας του ανθρώπινου σώματος, χρησιμοποιούμε τις ακριβείς λέξεις για όλα τα μέρη του σώματος. Ονομάζουμε τα αναπαραγωγικά μέρη του σώματος με τις ακριβείς τους ονομασίες (πέος, αιδοίο, στήθος). Τυχόν αναφορά από τα παιδιά ή τους εκπαιδευτικούς σε λέξεις που χρησιμοποιούνται στην καθομιλουμένη για τα

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Καλούμε τα παιδιά, βλέποντας όλα τα μέρη του σώματος που έχουμε αντιστοιχίσει στις αναρτημένες εικόνες, να τα διακρίνουν σε μέρη που έχουν όλοι, σε μέρη που έχουν τα αρσενικά άτομα (αγόρια) και σε μέρη που έχουν τα θηλυκά άτομα (κορίτσια).

Εισάγουμε τον όρο “ιδιωτικά μέρη” του σώματος. Καλούμε τα παιδιά να διακρίνουν ποια μπορεί να είναι τα μέρη του σώματος που ονομάζουμε και ιδιωτικά. Τα ονομάζουμε, ανατρέχοντας και στις εικόνες που απεικονίζουν παιδάκια, είτε γυμνά είτε ντυμένα. Είναι το πέος, το αιδοίο και το στήθος. Βοηθούμε τα παιδιά να αντιληφθούν ότι όλοι οι άνθρωποι, όλων των ηλικιών και σε όλα τα μέρη και πλάτη της Γης, έχουν ιδιωτικά μέρη.

Το σώμα μου και τα ιδιωτικά του μέρη

ΥΛΙΚΑ: ολόσωμες γυμνές εικόνες/σκίτσα αγοριού και κοριτσιού για κάθε ομάδα και ταυτόχρονη προβολή τους στην ολομέλεια, κομματάκια από βαμβακερό ύφασμα πετσέτας μπάνιου ή μαγιό για κάθε ομάδα.

Αφού τα παιδιά έχουν εξοικειωθεί με την έννοια και το δικαίωμα στο “ιδιωτικό”, δίνουμε στις ομάδες και ταυτόχρονα παρουσιάζουμε στην ολομέλεια ολόσωμες γυμνές εικόνες/σκίτσα παιδιών. Δίνουμε επίσης κομματάκια από βαμβακερό ύφασμα πετσέτας μπάνιου ή μαγιό στις ομάδες.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

ιδιωτικά μέρη του σώματος, δεν είναι απαγορευτική. Αντίθετα μπορεί να εξυπηρετήσει την καλύτερη κατανόηση και να αποτελέσει και αφορμή για να διαλυθεί πιθανή αμηχανία που μπορεί να προκύψει.

- Χρησιμοποιούμε τις ακριβείς λέξεις που αφορούν σε όλα τα μέρη του σώματος, συμπεριλαμβανομένων και των ιδιωτικών μερών. Η λογική είναι τα παιδιά να μπορούν να εκφραστούν σωστά και να γνωρίζουν ότι είναι «εντάξει» να μιλάνε για το σώμα τους.
- Σημαντικό είναι να διακρίνουν ότι έχουν στο σώμα τους μέρη τα οποία είναι ιδιωτικά και ποια είναι αυτά. Σε ακόλουθα μαθήματα χρησιμοποιούμε τον όρο “ιδιωτικά” όσο συχνά προκύπτει.

- Βασική προϋπόθεση για τη διεξαγωγή του μαθήματος είναι η διεξαγωγή της προηγούμενης δραστηριότητας και η εξοικείωση των παιδιών με τη λέξη “ιδιωτικό”. Μπορούμε να αξιοποιήσουμε και τη χρήση λεξικού αναφορικά με διάφορες χρήσεις που έχει ο όρος, χωρίς επέκταση σε επίπεδο γλωσσικού μαθήματος.

Η ιδιωτικότητα σε θέματα που αφορούν στο σώμα μας ισχύει για όλους τους ανθρώπους, ανεξαιρέτως, και είναι αδιαπραγμάτευτη, κα-

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Καλούμε τα παιδιά να σκεπάσουν με τις πετσετούλες τους τα ιδιωτικά μέρη των σωμάτων στις εικόνες. Ενθαρρύνουμε τα παιδιά να χρησιμοποιήσουν τις ονομασίες που γνώρισαν στην προηγούμενη δραστηριότητα (στήθος, πέος, αιδοίο). Τα αγόρια και τα κορίτσια μπορεί να νιώθουν διαφορετικά ως προς το ποια μέρη του σώματος είναι ιδιωτικά, αναφερόμενα στο στήθος. Επιβεβαιώνουμε τη διαπίστωσή τους. Ως γενικός κανόνας, ιδιωτικά θεωρούνται τα μέρη τους σώματος που καλύπτονται από το μαγιό. Τονίζουμε με απλά λόγια ότι τα ιδιωτικά μέρη του σώματός μας είναι ιδιωτικά, δηλαδή προσωπικά.

Ξαναδείχνουμε στην ολομέλεια κάποιες από τις αρχικές ολόσωμες ντυμένες εικόνες αντρών και γυναικών. Επιλέγουμε δύο από αυτές με βάση τα κριτήρια που αναφέρονται στις εισηγήσεις δίπλα. Υπενθυμίζουμε στα παιδιά ότι τα παιδικά σώματα εξελίσσονται με το πέρασμα του χρόνου στα αντίστοιχα σώματα των ενηλίκων και επιβεβαιώνουμε ότι ο κάθε άνθρωπος ακολουθεί τη δική του ξεχωριστή πορεία εξέλιξης.

Εισάγουμε τη νέα έννοια «αναπαραγωγικά μέρη του σώματος» εξηγώντας στα παιδιά ότι τα ιδιωτικά μέρη του σώματος στους ενήλικες ονομάζονται και αναπαραγωγικά μέρη του σώματος, γιατί είναι τα μέρη του σώματος που είναι υπεύθυνα για τη λειτουργία της αναπαραγωγής. Ζητούμε από τα παιδιά να πουν στην ολομέλεια αν γνωρίζουν τι είναι η λειτουργία της αναπαραγωγής και, ακολούθως, με απλά λόγια εξηγούμε ότι η λειτουργία της αναπαραγωγής είναι ο τρόπος με τον οποίο οι ενήλικες δημιουργούν μια νέα ζωή. Δηλαδή, ο τρόπος με τον οποίο ήρθαμε στον κόσμο (βλ. δίπλα στις εισηγήσεις υλικό που μπορεί να αξιοποιηθεί).

Φιλμάκι που μπορεί να προβληθεί στην αρχή ή κατά τη διάρκεια του μαθήματος είναι και το “For the birds” PIXAR.

Παραμυθάκι που μπορεί να διαβαστεί είναι και το “Η μαμά γέννησε ένα αυγό”, της Μπαμπέτ Κολ, “Πώς γεννιούνται τα παιδιά;”, Φίλιππος Μανδηλαράς, Εκδόσεις Πατάκη, “Τα μωρά δεν τα φέρνει ο πελαργός”, Η. Harris Robie, Εκδόσεις Πατάκη.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

θώς κατοχυρώνεται από τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα του παιδιού που επικυρώθηκε το 1989. Η Σύμβαση είναι βασικό εργαλείο στα χέρια του εκπαιδευτικού (<http://www.childcom.org.cy> ή εγχειρίδιο Μικρή Πυξίδα Compasito).

- Το φιλμάκι For the birds Pixar μπορεί να αξιοποιηθεί στην αρχή ή κατά τη διάρκεια του μαθήματος για τα ιδιωτικά μέρη. Θέματα που θίγονται με κωμικό τρόπο μέσα από το φιλμάκι είναι η απομόνωση του διαφορετικού, η ταύτιση με το όμοιο και η ομαδική εκφοβιστική συμπεριφορά, καθώς και η ιδιωτικότητα των αναπαραγωγικών μερών του σώματος.
- Η δραστηριότητα που αφορά στα ιδιωτικά μέρη του σώματος γίνεται στην ολομέλεια για προστασία παιδιών πιθανών θυμάτων. Σε μικρή ομάδα είναι πιο πιθανό να νιώσουν εκτεθειμένα ή και να εκτεθούν πιθανά θύματα.
- Είναι σημαντικό να σταματήσουμε στο σημείο που πιθανόν να εντοπίσουμε ότι έστω κι ένα παιδί στην τάξη δείχνει να νιώθει άβολα.

Πριν την υλοποίηση δραστηριοτήτων που αφορούν στα ιδιωτικά μέρη του σώματος, βεβαιωνόμαστε ότι γνωρίζουμε τις διαδικασίες και την πολιτική που ακολουθείται στα σχολεία σε σχέση με τη διαχείριση αναφοράς περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης:

Κίκο και το χέρι - Ο κανόνας του εσωρούχου - The underwear rule

Ένα πολύ σημαντικό εργαλείο για τους εκπαιδευτικούς στα θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης σεξουαλικής κακοποίησης είναι και η ιστορία **The Underwear Rule** που δημιουργήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης (<http://hub.coe.int/web/coe-portal/home>) «Η Κίκο και το χέρι. Ο κανόνας του εσωρούχου». Το φιλμάκι της ιστορίας βρίσκεται στον ιστοχώρο, **The Underwear Rule**, του Συμβουλίου της Ευρώπης. Στον ίδιο ιστοχώρο βρίσκεται και το κείμενο της πορείας διδασκαλίας ή προσέγγισης του θέματος: http://www.underwearrule.org/source/text_en.pdf.

Επίσης, το κείμενο του παραμυθιού είναι προσβάσιμο στα αγγλικά στον προαναφερόμενο ιστοχώρο του Συμβουλίου της Ευρώπης http://www.underwearrule.org/Source/Book_en.pdf, ενώ μεταφρασμένη στα ελληνικά έκδοση συναντούμε σε διάφορους ιστοχώρους, με τίτλο “Κίκο και το χέρι - Ο κανόνας του εσωρούχου”.

Ο κανόνας του εσωρούχου - The underwear rule

Υποστηρικτικές Δραστηριότητες⁶:

- Α. Αναπαραγωγικά μέρη
- Β. Καλά και κακά αγγίγματα
- Γ. Το σώμα μου μου ανήκει

Εγκύκλιος: «Πολιτική σε σχέση με τη διαχείριση αναφοράς περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης στα σχολεία», <http://enimerosi.moes.gov.cy/archeia/1/ypp3736a>, 11 Φεβρουαρίου 2016

Παραμύθια που μπορεί να αξιοποιηθούν:

- **Η Ντανιέλα λέει «Οχι»**,
Ρένα Ρώσση-Ζαΐρη, Ψυχογιός
- **Το σώμα μου είναι δικό μου**,
Pro Familia, Ψυχογιός
- **Ξέρω να λέω «Οχι»**,
Χριστίνα Ρασιδάκη, εκδόσεις Πατάκη
- **Η μαμά γέννησε ένα αυγό**,
της Μπαμπέτ Κολ, εκδόσεις Πατάκη
- **Πώς γεννιούνται τα παιδιά**,
Φίλιππος Μανδηλαράς, εκδόσεις Πατάκη
- **Τα μωρά δεν τα φέρνει ο πελαργός**,
H. Harries Robie, εκδόσεις Πατάκη

⁶ Τα μαθήματα έχουν σχεδιαστεί και διδάχεται από την Εκπαιδευτικό Δημοτικής Εκπαίδευσης, Αντρη Θεοδούλου.

A. Αναπαραγωγικά μέρη

ΑΣΚΗΣΗ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗΣ:

Ξεκινούμε λέγοντας στα παιδιά ότι θα μιλήσουμε για τα μέρη του σώματός μας. Ακούμε το τραγούδι «Κεφάλι, ώμοι, γόνατα και πόδια», παρακινώντας τα παιδιά να κάνουν τις ανάλογες κινήσεις.

Μέρη του σώματος

ΣΥΖΗΤΗΣΗ: Συζητούμε για τα μέρη του σώματος που αναφέρονται στο τραγούδι. Ρωτούμε τα παιδιά ποια άλλα μέρη του σώματος γνωρίζουν, εξηγώντας και σε τι χρησιμεύουν. (π.χ. Με τα μάτια βλέπουμε.)

ΠΑΙΧΝΙΔΙ: Μάντεψε ποιο μέρος του σώματος είναι! Π.χ. «Με αυτό γράφουμε, κλωτσούμε, ακούμε...»

Στη συνέχεια, ρωτούμε τα παιδιά αν γνωρίζουν μέρη του σώματος/ όργανα που δεν φαίνονται (εγκέφαλος, πνεύμονες, καρδιά). Τα βρίσκουμε στο σώμα μας και σε εποπτικό που υπάρχει στο σχολείο (παιδί με όργανα).

ΠΑΙΖΟΥΜΕ ΠΑΝΤΟΜΙΜΑ:

Καρδιά (φόβος, ηρεμία, κούραση)
 Πνεύμονες (τρέξιμο, ηρεμία, ανήφορο)
 Εγκέφαλος (δίνει εντολές)

Πώς προστατεύουμε το σώμα μας

ΣΥΖΗΤΗΣΗ: Συζητούμε με τα παιδιά πώς προστατεύουμε το σώμα μας από το κρύο ή τη ζέστη, από τον ήλιο, πώς προστατεύουμε τα πόδια μας, τι παίρνουμε όταν είμαστε άρρωστοι κ.λπ (Για τα φάρμακα πρέπει να τονιστεί ότι παίρνουμε αυτά που μας λέει ο γιατρός).

Ιδιωτικά μέρη του σώματος

- Παρουσιάζουμε στα παιδιά την εικόνα ενός παιδιού που φορά εσώρουχο (από βιβλίο Επιστήμης Α' τάξης). Τα παιδιά αναγνωρίζουν διάφορα μέρη

του σώματος του παιδιού. Στη συνέχεια ρωτούμε τα παιδιά αν είναι αγόρι ή κορίτσι. Μέσα από τη συζήτηση εξηγούμε ότι είναι αδύνατο να γνωρίζουμε, γιατί δεν μπορούμε να δούμε τα γεννητικά του όργανα. Ρωτούμε στη συνέχεια γιατί φορά εσώρουχο και μέσα από τη συζήτηση τονίζουμε ότι είναι προσωπικά/ ιδιωτικά μέρη του σώματος.

- Δίνουμε στα παιδιά τις εικόνες αγοριού και κοριτσιού που φορούν μαγιό. Ρωτούμε τα παιδιά γιατί να είναι καλυμμένα τα συγκεκριμένα μέρη του σώματος (προστασία, υγεία, προσωπικά μέρη).

Εξηγούμε ότι έχουμε το δικαίωμα τα συγκεκριμένα μέρη να μην τα δείξουμε σε κανέναν άλλο, ούτε να αφήσουμε κάποιον άλλο να τα ακουμπήσει. (Μπορούμε να αναφερθούμε σε άτομα που μπορούν να μας βλέπουν γυμνούς, όπως γονείς, αδέρφια, γιατρός).

Ονομασία ιδιωτικών μερών του σώματος

Λέμε στα παιδιά πως στο μάθημα αυτό θα μάθουμε τα ονόματα των μερών αυτών, όπως τα ξέρουν και οι ενήλικες. Ζητούμε από τα παιδιά να ονομάσουν ποιο μέρος του σώματος του κοριτσιού είναι καλυμμένο με το πάνω μέρος του μαγιό. Αφού καταλήξουμε στην ονομασία «στήθος», ζητούμε από τα παιδιά να αφαιρέσουν το πάνω μέρος του μαγιό, επισημαίνοντας ότι στα παιδιά το στήθος φαίνεται το ίδιο μεταξύ αγοριών και κοριτσιών. Επαναλαμβάνουμε το ίδιο και για το «πέος» και το «αιδοίο».

Είναι αναμενόμενο ότι τα παιδιά θα γελάσουν. Εξηγούμε στα παιδιά ότι είναι φυσικό να γελούν, γιατί το γέλιο μερικές φορές δηλώνει αμηχανία. Μπορούμε σε αυτό το σημείο να «διώξουμε» με μια κίνηση την ντροπή από την τάξη, για να νιώσουμε πιο άνετα σε αυτή τη συζήτηση!

Υγιεινή και προφύλαξη ιδιωτικών μερών του σώματος

Εξηγούμε στα παιδιά ότι είναι απαραίτητη η υγιεινή και προφύλαξη των μερών αυτών. Παρουσιάζουμε διάφορα προϊόντα καθαρισμού και τα παιδιά εξηγούν σε τι χρησιμεύουν. Γίνεται αναφορά στο πόσο σημαντικό είναι να κάνουμε καθημε-

ρίνα μπάνιο, να φοράμε καθαρά εσώρουχα και να προσέχουμε να μη χτυπάμε τους άλλους στα γεννητικά τους όργανα, π.χ. όταν παίζουμε.

Αξιολόγηση

Παρουσιάζονται κάποιες ασκήσεις στο power point, όπου τα παιδιά καλούνται να βρουν:

- Ποιο μέρος του σώματος τρέχει, βλέπει κ.λπ.
- Ποια μέρη του σώματος ανήκουν σε αγόρι, κορίτσι ή και στα δύο.
- Πώς διατηρούμε το σώμα μας καθαρό.

Φύλλα εργασίας και βοηθητικό υλικό

- Βιβλίο Επιστήμης Α' τάξης, Φύλλα Εργασίας: σελ. 37
- Παρουσίαση σε power point
- Τραγούδι «Κεφάλι, ώμοι, γόνατα και πόδια»
- Female outline και male outline (βλέπε παράρτημα)

Επέκταση

Ο/Η ιατρικός επισκέπτης της σχολικής μονάδας μπορεί να κάνει μια παρουσίαση για το πώς διατηρούμε το σώμα μας καθαρό και υγιές.

Πηγές

Βιβλίο: «Πρώτα Βήματα», Κυπριακός Σύνδεσμος Οικογενειακού Προγραμματισμού

Β. Καλά και κακά αγγίγματα

ΑΣΚΗΣΗ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗΣ:

Κινούνται στον χώρο με μουσική.

- Γίνονται γίγαντες, άνθρωποι, νάνοι.
- Συναντούν στο δρόμο φίλους, γείτονες, αγνώστους. Λέμε στα παιδιά: «Πώς

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

θα τους κοιτάξουμε; Χαιρόμαστε; Χαμογελούμε; Χαιρετούμε; Περνούμε χωρίς να μιλήσουμε;»

Προσωπικός χώρος

Το κάθε παιδί στέκεται σε ένα τετράγωνο, το οποίο ορίζεται ως το σπίτι του. Ζητούμε από τα παιδιά να «φροντίσουν» το σπίτι τους (καθαριότητα).

Τίθεται κάθε φορά το ερώτημα:

- Τι θα κάνουμε, αν μας χτυπήσει το κουδούνι:
ο/η φίλος/η μας, ο ταχυδρόμος, ο παλπούς - η γιαγιά, ένας άγνωστος, και,
- Τι θα κάνουμε, αν έχει ανεμοστρόβιλο ή πυρκαγιά.
(Ανοίγω την πόρτα και χαμογελώ, χαιρετώ, αγκαλιάζω, κάνω χειραψία, κλείνω πόρτες/ παράθυρα, προστατεύω).

Καλά και κακά αγγίγματα

Ζητούμε από τα παιδιά να σκεφτούν ότι το σώμα μας είναι όπως το σπίτι μας. Τονίζουμε ότι το σώμα μας μάς ανήκει και ότι μπορούμε να επιλέξουμε σε ποιους θα επιτρέψουμε να μας αγκαλιάσουν, να μας φιλήσουν ή να μας αγγίξουν, έτσι όπως επιλέγουμε σε ποιους θα ανοίξουμε την πόρτα του σπιτιού μας.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ: Παρουσιάζουμε μία εικόνα ενός παιδιού, δίνοντάς του ένα όνομα:

- Στον/ στην δεν αρέσει και πολύ να τον/την αγκαλιάζουν ή να τον φιλούν. Το βρίσκετε φυσιολογικό;
- Από κάποιους όμως αισθάνεται όμορφα όταν τον/την αγκαλιάζουν/ φιλούν. Από ποιους νομίζετε;
- Αν δεν θέλει να τον/την αγκαλιάσουν/ φιλήσουν, έχει δικαίωμα να πει «όχι»;
- Αν νιώσει πολύ άσχημα από μια αγκαλιά ή ένα φιλή, τι μπορεί να κάνει;
- Θα πρέπει να το αναφέρει σε κάποιον; Σε ποιον;

«Κανόνες του εσωρούχου»

Λέμε στα παιδιά ότι σήμερα θα μιλήσουμε για τον «Κανόνα του εσωρούχου». Δείχνουμε την εικόνα του παιδιού που φορά εσώρουχο, έτσι όπως είχε παρουσι-

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

αστεί στο προηγούμενο μάθημα. Υπενθυμίζουμε τα μέρη του σώματος και ότι το εσώρουχο καλύπτει τα προσωπικά/ ιδιωτικά μέρη του σώματος.

Προβάλλεται το video «Ο Κίκο και το Χέρι». Ακολουθεί συζήτηση, όπου τα παιδιά αναφέρουν τις εντυπώσεις τους από το παραμύθι. Αναφέρουν τα παιχνίδια που έπαιζαν ο Κίκο και το Χέρι και τα οποία έκαναν τον Κίκο να νιώσει όμορφα. Τέλος, προβληματίζονται για την άρνηση του Κίκο σε πρόταση που του έκανε το Χέρι να αγγίξει μέσα από το εσώρουχό του, γιατί αρνήθηκε και πώς μπορεί να ένωσε.

Τέλος, προβληματίζουμε τα παιδιά για το ποιος μπορεί να είναι ο «Κανόνας του εσώρουχου». Μέσα από τη συζήτηση είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ένα παιδί δεν πρέπει να αγγίζεται από άλλους στα μέρη του σώματος που συνήθως καλύπτονται από το εσώρουχο. Επίσης, δεν πρέπει να αγγίζει και εκείνο τους άλλους σε αυτά τα σημεία.

Πώς να λέω «όχι»

Ο/Η εκπαιδευτικός λέει στα παιδιά ότι θα φορέσει έναν ρόλο, τον ρόλο του ατόμου που θα τους ζητά να κάνουν πράξεις όχι πολύ καλές ή και κακές. Ρίχνει μία μπάλα στα παιδιά, ζητώντας από κάθε παιδί κάτι αρνητικό:

Π.χ. «Ρίξε μια πέτρα στο τζάμι της διπλανής τάξης!», «Πάμε να φύγουμε από το σχολείο τώρα!» κ.ά.

Το παιδί που παίρνει την μπάλα θα πρέπει να αρνείται με σταθερό τρόπο, εξηγώντας τους λόγους για τους οποίους αρνείται.

Αξιολόγηση

Τα παιδιά ζωγραφίζουν αφίσα, στην οποία θα παρουσιάζουν τον «Κανόνα του εσώρουχου».

Φύλλα εργασίας και βοηθητικό υλικό

<http://www.youtube.com/>: Video «Ο Κίκο και το Χέρι» (μέρος από υλικό ευαισθητοποίησης που δημιουργήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης, με στόχο την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης των παιδιών)

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Επέκταση

Μπορεί να γίνει συνάντηση του/ της εκπαιδευτικού με τους γονείς των παιδιών της τάξης, για να ενημερωθούν για τον «Κανόνα του Εσώρουχου», όπως προτείνεται από το Συμβούλιο της Ευρώπης, έτσι ώστε να προβληματιστούν για το πώς μπορούν οι ίδιοι να εκπαιδεύσουν τα παιδιά τους να προστατεύουν το σώμα τους.

Πηγές

http://www.underwearrule.org/Default_en.asp

Γ. Το σώμα μου, μου ανήκει⁷

ΑΣΚΗΣΗ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗΣ:

Κινούνται στον χώρο με μουσική.

- Γίνονται δυάδες, τριάδες, τετράδες.

Αποκτώντας εμπιστοσύνη

Καθώς τα παιδιά κινούνται με τη μουσική, γίνονται ζευγάρι με ένα άλλο παιδί. Καλούμε τα παιδιά να επιλέξουν ρόλους ως Α ή Β. Στέκονται το ένα απέναντι από το άλλο, αγγίζοντας τις παλάμες τους. Ο ρόλος του Α είναι να γίνει οδηγός του Β, ο οποίος έχει τα μάτια του κλειστά. Στόχος του Α είναι να οδηγήσει τον Β με τρόπο που να του δημιουργεί ασφάλεια. Σιγά σιγά, αποφεύγοντας συγκρούσεις με άλλα ζευγάρια, ο Α καθοδηγεί τον Β προς διάφορες κατευθύνσεις και με διάφορους ρυθμούς. Στη συνέχεια αλλάζουν ρόλους.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ: Τα παιδιά εξηγούν πώς ένιωσαν τόσο στον ρόλο του οδηγού όσο και στο ρόλο του παιδιού που έπρεπε να εμπιστευτεί απόλυτα τις οδηγίες του άλλου παιδιού. Είναι σημαντικό να γίνει αναφορά σε έννοιες όπως: «εμπιστοσύνη», «ασφάλεια» και «ευθύνη».

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Οι δραστηριότητες του μαθήματος συνοδεύονται από τίτλους (π.χ. Αποκτώντας εμπιστοσύνη, Δύσκολα μυστικά κ.λπ). Οι τίτλοι αυτοί είναι χρήσιμοι μόνο για να καθοδηγήσουν τον/την εκπαιδευτικό στη διεκπεραίωση των δραστηριοτήτων. Αποφεύγουμε να αναφερθούμε στους τίτλους απευθυνόμενοι στα παιδιά.

Βοηθούμε τα παιδιά να αντηληφθούν τη διαφορά ανάμεσα στις ευχάριστες εκπλήξεις και στα μυστικά. Οι ευχάριστες εκπλήξεις μπορούν να διαφυλαχτούν με εχεμύθεια, ενώ μυστικά που αφορούν σε οτιδήποτε άλλο δεν πρέπει να αποσιωπούνται.

Ενθαρρύνουμε την αναφορά περιστατικών, ενώ είμαστε πολύ προσεκτικοί ώστε να μην χαρακτηρίζουμε ούτε εμείς ούτε τα παιδιά το άτομο που αναφέρει ένα περιστατικό ως καταδότη, αδύναμο χαρακτήρα ή προδότη.

Προτεινόμενο φιλάκι, τραγούδι: «Το μυστικό της Νίκης».

⁷ Το μάθημα έχει σχεδιαστεί και διδαχτεί από την Εκπαιδευτικό Δημοτικής Εκπαίδευσης, Άντρη Θεοδούλου, με τίτλο Δύσκολα μυστικά.

Επαναφορά

Τα παιδιά παρουσιάζουν τις αφίσες που έκαναν στο προηγούμενο μάθημα, όπου παρουσιάζεται ο «Κανόνας του Εσώρουχου». Υπενθυμίζουμε ότι ο κανόνας αναφέρεται στο ότι ένα παιδί δεν πρέπει να αγγίζεται από άλλους στα μέρη του σώματος που συνήθως καλύπτονται από το εσώρουχο, δηλαδή στα ιδιωτικά μέρη. Επίσης, δεν πρέπει να αγγίζει και εκείνο τους άλλους στα ιδιωτικά μέρη του σώματος.

Δωροδοκία

Υπενθυμίζουμε το παραμύθι «Ο Κίκο και το Χέρι», από το οποίο μάθαμε τον Κανόνα του Εσώρουχου. Προβληματίζουμε τα παιδιά για την άρνηση του Κίκο στην ερώτηση του Χεριού να αγγίξει μέσα από το εσώρουχό του, λέγοντας ότι μέχρι εκείνη τη στιγμή το Χέρι είχε κάνει όλα τα χατίρια στον Κίκο. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι σε καμία περίπτωση ο Κίκο δεν ήταν υποχρεωμένος να αποδεχτεί κάτι που θα τον έκανε να νιώσει άσχημα.

Δύσκολα μυστικά

Τίθεται το ερώτημα στα παιδιά: «Αν το Χέρι εξακολουθούσε να επιμένει να αγγίξει τον Κίκο μέσα από το εσώρουχο, τι θα έπρεπε να κάνει ο Κίκο;» Ακούγονται διάφορες απόψεις των παιδιών.

Παρουσιάζουμε στη συνέχεια το εξής σενάριο: «Ένας ενήλικας έχει αγγίξει ένα παιδί σε «προσωπικό μέρος», παραβιάζοντας τον Κανόνα του Εσώρουχου. Ο ενήλικας είπε στο παιδί ότι είναι εντάξει αυτό που έγινε και θα πρέπει να το κρατήσουν μυστικό. Παρόλα αυτά το παιδί γνωρίζει ότι αυτό που έγινε ήταν λάθος και αισθάνεται πολύ άσχημα».

- (α) Χρησιμοποιούμε τη θεατρική σύμβαση «Ρόλος στο πάτωμα». Το παιδί αναπαρίσταται με μια φιγούρα σχεδιασμένη σε χαρτί, μέσα στην οποία τα παιδιά γράφουν τις σκέψεις και τα συναισθήματα του παιδιού.
- (β) Χρησιμοποιούμε τη θεατρική σύμβαση «Διάδρομος σκέψης». Τα παιδιά φτιάχνουν δύο παράλληλες σειρές και δημιουργούν έναν διάδρομο. Ο/Η εκπαιδευτικός παίρνει το ρόλο του παιδιού που αντιμετωπίζει το πρόβλημα και

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

περπατά ανάμεσα στα παιδιά. Τα παιδιά ζωντανεύουν τις σκέψεις του ή ενδεχομένως προσφέρουν συμβουλές, καθώς περνά ανάμεσά τους.

(γ) Προβάλλονται μέσω βιντεοπροβολέα τέσσερις επιλογές για το παιδί:

1. Το παιδί να μιλήσει σε ενήλικα που εμπιστεύεται.
2. Το παιδί να αφήσει τον ενήλικα να το ξαναγγίξει.
3. Το παιδί να αποφύγει να μείνει μόνο με τον ενήλικα.
4. Το παιδί να μην το πει πουθενά - είναι μυστικό.

Κάθε επιλογή αντιστοιχεί σε μια γωνιά της τάξης. Αφού διαβαστούν οι επιλογές, τα παιδιά κινούνται προς τη γωνιά που αντιστοιχεί στην αντίδραση που θα επέλεγαν. Τα παιδιά κάθε γωνιάς επιχειρηματολογούν για την επιλογή τους.

Μέσα από τη συζήτηση είναι σημαντικό να τονιστεί ότι οι επιλογές 1 και 3 είναι οι σωστές, εξηγώντας ότι η επιλογή 3 από μόνη της δεν είναι αρκετή. Δίνεται ιδιαίτερη σημασία στο ότι πρέπει το παιδί να το αναφέρει σε κάποιον αξιόπιστο ενήλικα. Επίσης, τονίζουμε ότι οι δηλώσεις 2 και 4 δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να αποτελέσουν επιλογές για το παιδί.

Τα παιδιά καλούνται να σημειώσουν στη φιγούρα που είναι σχεδιασμένη στο χαρτί - έξω από το περίγραμμα της φιγούρας - σε ποιον θα μπορούσε να το αναφέρει (γονιός, άλλος συγγενής, δάσκαλος, γιατρός).

(δ) Ο/Η εκπαιδευτικός υποδύεται το παιδί που θέλει να πει το μυστικό και ένας/μία συνάδελφος τον έμπιστο ενήλικα. Η εκπαιδευτικός που υποδύεται το παιδί προσπαθεί να πει το μυστικό, αλλά σταματά, λέει κάτι άλλο και στο τέλος φεύγει χωρίς να αποκαλύψει τίποτα. Τα παιδιά σχολιάζουν αυτό που παρακολούθησαν και εντοπίζουν σε ποια σημεία απέτυχε να αποκαλύψει τι έχει συμβεί. Επαναλαμβάνουμε το ίδιο σενάριο, αλλά αυτή τη φορά «το παιδί» καταφέρνει να αποκαλύψει το μυστικό, λέγοντας καθαρά τι έχει συμβεί. Ο/Η συνάδελφος που υποδύεται τον έμπιστο ενήλικα βοηθά με καλή οπτική επαφή, ήρεμο ύφος και διευκρινιστικές ερωτήσεις.

Τα παιδιά σχολιάζουν και πάλι αυτό που παρακολούθησαν και καλούνται να σκεφτούν σε ποια από τις δύο περιπτώσεις το παιδί ένιωσε στο τέλος καλύτερα.

Αξιολόγηση

- Τα παιδιά καλούνται να αναφέρουν ποιος είναι ο Κανόνας του Εσωρούχου και τι πρέπει να κάνει ένα παιδί, αν παραβιαστεί αυτός ο κανόνας.
- Προτείνουμε στα παιδιά να δημιουργήσουμε/ συμφωνήσουμε ακόμα έναν Κανόνα: «Ο,τιδήποτε μας κάνει να αισθανόμαστε άσχημα, θα πρέπει να το λέμε!».
- Προβάλλονται στον βιντεοπροβολέα διάφορες περιπτώσεις μυστικών και καλούνται να δηλώσουν αν είναι καλό ή κακό μυστικό, δηλαδή μυστικό που πρέπει να κρατήσουμε ή όχι.

Πηγές

- http://www.underwearrule.org/Default_en.asp
- Από το εκπαιδευτικό υλικό της Θεατρικής Αγωγής στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού: «Ενότητα: Ανάπτυξη ικανοτήτων για θεατρική επικοινωνία».
- Βιβλίο: «Θεατρική Αγωγή, Θεωρία και Πράξη στη Δημοτική Εκπαίδευση», Παιδαγωγικό Ινστιτούτο – Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων

Ενδεικτικές Δραστηριότητες ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ
Οικογενειακός Προγραμματισμός, Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία

Γ' ΤΑΞΗ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Από βρέφος έφηβος

ΥΛΙΚΑ: εικόνες ατόμων σε τρεις διαφορετικές ηλικιακές φάσεις που να έχουν σχέση με τις ηλικίες των παιδιών, π.χ. εικόνες αγοριού και κοριτσιού σε βρεφική ηλικία, σε ηλικία Γ' δημοτικού (8-9 χρονών) και σε εφηβική ηλικία (13-16 χρονών).

Μοιράζουμε στις ομάδες τις εικόνες. Εξηγούμε ότι έχουν εικόνες/φωτογραφίες του/της Α ή Β, στη βρεφική ηλικία, στην ηλικία της Γ' δημοτικού και στην εφηβική ηλικία. Ζητούμε από τα παιδιά να παρατηρήσουν τις εικόνες και να φτιάξουν το φωτογραφικό «άλμπουμ» του/της Α και Β. Προτρέπονται να μιλήσουν ή και να καταγράψουν τις αλλαγές που παρατηρούν ότι έχουν γίνει στα παιδιά των εικόνων με την πάροδο των χρόνων.

Ζητάμε από τα παιδιά να μαντέψουν πιθανά αγαπημένα παιχνίδια, τραγούδια ή άλλες δραστηριότητες των παιδιών των εικόνων σε βρεφική ηλικία (π.χ. αρκούδισμα, γάλα στο μπιμπερό, κλάμα, ύπνος σε καθιστή θέση κ.λπ.).

Ενθαρρύνουμε τα παιδιά να σκεφτούν και να μιλήσουν για τους εφήβους των εικόνων σε σχέση με πιθανές αλλαγές στη ζωή τους (π.χ. αλλαγές σε συμπεριφορές όπως κλάμα, γκρίνια, γέλιο, σχέσεις με φίλους και γονείς, υπευθυνότητες εντός και εκτός σπιτιού, αλλαγές στο σώμα τους κ.λπ.).

Βοηθούμε τα παιδιά να αντιληφθούν ότι όλες αυτές οι αλλαγές αντικατοπτρίζουν την πορεία εξέλιξης των ανθρώπων, να νιώσουν ότι και στις δικές τους ζωές επέρχονται και θα επέλθουν αλλαγές και να χαίρονται για αυτή τη συνεχόμενη πορεία εξέλιξης.

- Με τις εικόνες διαφορετικών ηλικιών έχουμε την ευκαιρία να κάνουμε τη διάκριση ανάμεσα στα παιδικά μέρη του σώματος και στην εξέλιξή τους ως εφηβικά και ακολούθως ενήλικα μέρη του σώματος.
- Μπορούν να χρησιμοποιηθούν και ανώνυμες φωτογραφίες ενηλίκων και τα παιδιά να αντιστοιχίσουν τις φωτογραφίες του παρελθόντος με τις φωτογραφίες του παρόντος.
- Τα παιδιά, μιλώντας για πιθανές αγαπημένες δραστηριότητες των παιδιών που παρουσιάζονται στις εικόνες σε βρεφική ηλικία, επιτυγχάνουν:
 - Να διαπιστώσουν ότι αγαπημένες δραστηριότητες ατόμων δεν καθορίζονται με κριτήριο το βιολογικό φύλο. Στην πορεία της εξέλιξης της ζωής μπορεί η προτίμηση σε αγαπημένες δραστηριότητες να διαμορφωθεί εξαιτίας ύπαρξης στερεοτύπων για το κοινωνικό φύλο (π.χ. Όταν ένα αγόρι ήταν 4 χρονών, μπορεί να απολάμβανε να παίζει σχοινάκι κι ενώ του αρέσει να παίζει σχοινάκι και στην ηλικία των 12, το αποφεύγει γιατί θεωρείται “κοριτσίστικο” παιχνίδι).
 - Να εξασκηθούν στην ενσυναίσθηση με διάθεση να αποδεχτούν και να εκτιμήσουν, χωρίς να κοροϊδεύουν, άτομα με διαφορετικές αγαπημένες δραστηριότητες από τους ίδιους.

Ανακαλύπτοντας τον εαυτό μας (Εγχειρίδιο GEAR⁸).

ΥΛΙΚΑ: Μεγάλα φύλλα χαρτιού, μαρκαδόροι, κολλητική ταινία

Χωρίζουμε τα παιδιά σε μικρές ομάδες των 5 ατόμων. (ομάδες του ίδιου φύλου).
Μοιράζουμε μεγάλα φύλλα χαρτιού και μαρκαδόρους σε κάθε ομάδα.

Δίνουμε τις πιο κάτω οδηγίες στην ομάδα των αγοριών:

- Συζητήστε με την ομάδα σας και γράψτε τις απαντήσεις σας στις ερωτήσεις:
 - Τα πράγματα που μου αρέσουν στο ότι είμαι αγόρι είναι...
 - Τα πράγματα που δεν μου αρέσουν στο ότι είμαι αγόρι είναι...

Δίνουμε τις πιο κάτω οδηγίες στην ομάδα των κοριτσιών:

- Συζητήστε με την ομάδα σας και γράψτε τις απαντήσεις σας στις ερωτήσεις:
 - Τα πράγματα που μου αρέσουν στο ότι είμαι κορίτσι είναι...
 - Τα πράγματα που δεν μου αρέσουν στο ότι είμαι κορίτσι είναι...

Όταν τα παιδιά τελειώσουν τη συζήτηση στην ομάδα τους, θα πρέπει να έχουν συμφωνήσει ποιο είναι το πιο θετικό του να είσαι αγόρι και κορίτσι και να το κυκλώσουν με πράσινο μαρκαδόρο και ποιο είναι το πιο αρνητικό του να είσαι αγόρι και κορίτσι και να το κυκλώσουν με κόκκινο μαρκαδόρο.

Εισηγήσεις για ταινίες που μπορούν να αξιοποιηθούν:

- Robots (2005, η “γέννηση” νέου μέλους σε μια οικογένεια μηχανών/ρομπότ και η πορεία εξέλιξης της ζωής του μέχρι την ενηλικίωση)
- Ice age: The Meltdown (2006, το γεγονός της γέννηση του πρώτου παιδιού σε μια οικογένεια μαμούθ, τα συναισθήματα γονέων και φίλων, η διαιώνιση του είδους)

- Η άσκηση αυτή έχει ως στόχο να προβληματίσουν τα παιδιά για τα στερεότυπα του κοινωνικού φύλου και το πώς αυτά μπορεί να επηρεάζουν αρνητικά τις ζωές τους, καθώς και για το εφικτό της αναδόμησης κοινωνικών στερεοτύπων που πιθανόν να περιορίζουν τις δυνατότητες της υγιούς ανάπτυξής τους. Προβληματίζονται για τις στάσεις και συμπεριφορές που αναπτύσσουμε, σύμφωνα με τις κοινωνικές επιταγές του κοινωνικού περιβάλλοντος σχετικά με το τι σημαίνει «να φέρεσαι σαν Άνδρας» ή «να φέρεσαι σαν Γυναίκα». Οι άνθρωποι μπορούν να απελευθερωθούν από τους περιορισμούς που πιθανόν να δημιουργούν τα κοινωνικά στερεότυπα, αν το επιθυμούν.
- Δεν είναι στόχος της άσκησης να αμφισβητηθούν τα «μου αρέσει» των παιδιών. Για αυτό τα διαχειριζόμαστε με σεβασμό. Π.χ. Δεν κρίνεται

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Καθώς τα παιδιά εργάζονται στις ομάδες, θα πρέπει, επίσης, να επιλέξουν ένα ή δύο άτομα που θα αντιπροσωπεύσουν την ομάδα τους, παρουσιάζοντας την εργασία της ομάδας στους/στις συμμαθητές/τριές τους.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ: Χρησιμοποιούμε ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού (βλ. και παρακάτω το Αναμενόμενο Αποτέλεσμα), για να καταγράψουμε τις απαντήσεις των μαθητών/τριών στις παρακάτω ερωτήσεις):

- Ποιες είναι οι ομοιότητες ανάμεσα στα πράγματα που αρέσουν στα αγόρια και στα κορίτσια;
- Ποιες είναι οι διαφορές ανάμεσα στα πράγματα που αρέσουν στα αγόρια και στα κορίτσια;
- Ποιες είναι οι ομοιότητες και ποιες οι διαφορές ανάμεσα στα πράγματα που δεν αρέσουν στα αγόρια και στα κορίτσια;
- Παρατηρούμε περισσότερες ομοιότητες ή διαφορές;
- Τι άλλο παρατηρείτε;
- Υπάρχει κάποιο ή κάποια από τα “δεν μου αρέσει” που θα μπορούσαν να αλλάξουν;
- Εάν ναι, πώς μπορούν να αλλάξουν; Τι μπορείτε να κάνετε εσείς;
- Εάν όχι, γιατί δεν μπορείτε να κάνετε κάτι;

Αναμενόμενο αποτέλεσμα

Το μεγάλο φύλλο χαρτιού όπου γίνεται η καταγραφή των απαντήσεων των μαθητών/τριών κατά τη διάρκεια της συζήτησης θα μοιάζει ως εξής:

		Ομοιότητες	Διαφορές
Μου αρέσει	Αγόρια		
	Κορίτσια		
Δεν μου αρέσει	Αγόρια		
	Κορίτσια		

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

ως λάθος το να αρέσει στα αγόρια να αθλούνται ή να ασχολούνται με κατασκευές. Αντίστοιχα, δεν κρίνεται ως λάθος το να αρέσει στα κορίτσια να μαγειρεύουν ή να παίζουν με κούκλες.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αναμένεται να παρουσιαστούν περισσότερες διαφορές παρά ομοιότητες στις απαντήσεις των μαθητών/τριών. Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να βοηθηθούν προκειμένου να καταλάβουν ότι υπάρχουν τόσο αρνητικές όσο και θετικές πλευρές στο να είσαι κορίτσι ή αγόρι. Τα παιδιά καλούνται να παρατηρήσουν αν κάποια ομάδα πιθανόν να έχει περισσότερα προνόμια («μου αρέσει»), από την άλλη. Αντίστοιχα, καλούνται να παρατηρήσουν αν κάποια ομάδα πιθανόν να έχει περισσότερα «δεν μου αρέσει».

Τα παιδιά ρωτούνται αν μπορούν να κάνουν κάτι, για να αλλάξουν αυτά που δεν τους αρέσουν.

Ρωτούνται, επίσης, αν υπάρχουν διαφορές, τις οποίες δεν μπορούν να αλλάξουν (π.χ. βιολογικές διαφορές).

Μπορούμε να προβληματίσουμε τα παιδιά, περαιτέρω, σχετικά με τις κοινωνικά κατασκευασμένες διαφορές, ρωτώντας αν αυτές έχουν περιθώρια αλλαγής.

Ναυαγοί σε νησί (Έχουν φύλο τα δικαιώματα;)

ΥΛΙΚΑ: καρτέλες με δηλώσεις/εκφράσεις δικαιωμάτων του νέου συντάγματος σε χαρτόνια Α4, καρτέλα 'Κορίτσια', καρτέλα 'Αγόρια', προαιρετική η εικόνα ενός μικρού νησιού (βλ. παράρτημα)

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ: Ετοιμάζουμε καρτέλες σε χαρτόνια Α4 με τις πιο κάτω δηλώσεις/εκφράσεις δικαιωμάτων. Φροντίζουμε να τις έχουμε σκορπίσει ή και κρύψει σε διάφορα σημεία της τάξης.

Δηλώσεις/εκφράσεις δικαιωμάτων:

- Δικαιούσαι να παίζεις μουσική
- Δικαιούσαι να ασχολείσαι με τον αθλητισμό
- Δικαιούσαι να χορεύεις
- Δικαιούσαι να κλάψεις, αν έτσι νιώθεις
- Δικαιούσαι να σπουδάσεις αυτό που σου αρέσει, όταν μεγαλώσεις

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Ο περιορισμός που θέτει η δραστηριότητα – το να παραχωρηθούν αποκλειστικά δικαιώματα είτε σε αγόρια είτε σε κορίτσια- αναμένεται ότι θα προκαλέσει την αντίδραση τόσο των αγοριών, όσο και των κοριτσιών.

Είναι σημαντικό οι ομάδες να είναι μικτές. Έτσι τα παιδιά ταυτίζονται με μεγαλύτερη ευκολία με συμπαίκτες τους που πιθανόν να ανήκουν στο αντίθετο φύλο και αποφεύγεται η πόλωση.

Δίνεται σημασία στην παρουσίαση των θέσεων των ομάδων και στη διαδικασία που ακολουθήθηκε από τις ομάδες κατά τη συζήτηση.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Δικαιούσαι να ασχολείσαι με τη μαγειρική
- Δικαιούσαι να έχεις κατοικίδιο
- Δικαιούσαι να έχεις κοντά μαλλιά
- Δικαιούσαι να έχεις μακριά μαλλιά
- Δικαιούσαι να μαθαίνεις ξένες γλώσσες
- Δικαιούσαι να φτιάχνεις δεντρόσπιτα

ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ:

Χωρίζουμε τα παιδιά σε μικτές ομάδες των 5 ατόμων και καλούμε τα παιδιά να καθίσουν στις ομάδες τους σε μικρούς κύκλους στο πάτωμα.

Προβάλλουμε στα παιδιά την εικόνα ενός νησιού. Ανακοινώνουμε ότι το καράβι στο οποίο ήμαστε όλοι συνταξιδιώτες έχει μόλις ναυαγήσει στα ανοικτά του νησιού που βλέπουμε.

Αφηγούμαστε την ακόλουθη ιστορία, για να ετοιμάσουμε τα παιδιά να αναλάβουν δράση και να συντάξουν, - αν τα καταφέρουν - το νέο σύνταγμα στο νησί, όπου έχουμε ναυαγήσει:

Είναι μια δροσερή ηλιόλουστη μέρα. Είμαστε όλοι και όλες σώοι και αβλαβείς, αν και αρκετά τλαιπωρημένοι και πολύ διψασμένοι. Παρατηρούμε ότι στην παραλία υπάρχει ένας μεγάλος βράχος στον οποίο αναγράφεται: 'Ο βράχος αυτός θα αναβλύσει δροσερό, πόσιμο νερό μόλις συμφωνήσετε ομόφωνα τους νέους κανόνες που θα διέπουν τη ζωή σας στο νησί. Ο μόνος περιορισμός είναι ότι το κάθε ανθρώπινο δικαίωμα στο νησί το απολαμβάνουν είτε μόνο τα αγόρια είτε μόνο τα κορίτσια. Καλή σας τύχη!'

Τοποθετούμε στον πίνακα τις καρτέλες 'Αγόρια', 'Κορίτσια', δημιουργώντας δύο στήλες και ζητούμε από ένα ή δύο παιδιά να εξηγήσουν το περιεχόμενο του κειμένου στο βράχο. Αφού βεβαιωθούμε ότι όλοι κατάλαβαν ότι ο στόχος είναι να αποφασίσουν ότι το δικαίωμα της καρτέλας θα το απολαμβάνουμε είτε τα κορίτσια είτε τα αγόρια καλούμε την κάθε ομάδα να ψάξει τις καρτέλες με τους νέους κανόνες. Βεβαιωνόμαστε ότι οι ομάδες έχουν περίπου ίσο αριθμό καρτελών. Καλούμε τα παιδιά επιστρέψουν στον κύκλο της ομάδας τους. Εξηγούμε ότι μέσα

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Επίσης, δίνεται σημασία στις ερωτήσεις αναστοχασμού και αναδιατύπωσης των κανόνων/δικαιωμάτων στο νησί.

Παράδειγμα αναδιατύπωσης κανόνα/δικαιώματος:

Το δικαίωμα να έχει κάποιο άτομο κατοικίδιο δεν μπορεί να παραχωρηθεί αποκλειστικά σε αγόρια ή σε κορίτσια. Αναδιατυπώνουμε ως εξής:

- Ο κάθε άνθρωπος, ανεξαρτήτως φύλου, έχει δικαίωμα να υιοθετήσει ένα κατοικίδιο, αφού ενημερωθεί και δεσμευτεί ότι υπεύθυνα θα κάνει ό, τι υπαγορεύει ο νόμος για την ευημερία του κατοικίδιου του.

Η δραστηριότητα που ακολουθεί 'Μπαλόνια στερεοτύπων' θα δώσει την ευκαιρία στα παιδιά να αναδιατυπώσουν στερεοτυπικές δηλώσεις που δεν τα ικανοποιούν.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

από συζήτηση με επιχειρήματα η κάθε ομάδα θα αποφασίζει αν το εκάστοτε δικαίωμα θα ανήκει αποκλειστικά στα αγόρια ή στα κορίτσια και εκ περιτροπής ένα παιδί από κάθε ομάδα θα ανακοινώνει στην ολομέλεια την απόφαση της ομάδας, τοποθετώντας και τη δήλωση/ δικαίωμα είτε κάτω από τη στήλη 'Αγόρια' είτε κάτω από τη στήλη 'Κορίτσια'.

Αφήνουμε χρόνο στα παιδιά να πάρουν τις αποφάσεις τους στην ομάδα. Υπενθυμίζουμε ότι οι αποφάσεις πρέπει να είναι ομόφωνες, για να γίνουν αποδεκτές και να αναβλύσει ο βράχος πόσιμο νερό.

Ακολούθως, ένα παιδί από κάθε ομάδα ανακοινώνει στην ολομέλεια αν η ομάδα του έχει καταλήξει σε μια ομόφωνη απόφαση, κάνοντας αναφορά και στη διαδικασία συζήτησης που προηγήθηκε στην ομάδα. Αν η απόφαση για μια δήλωση/ δικαίωμα είναι ομόφωνη, τότε η αυτή τοποθετείται ανάλογα κάτω από την στήλη 'Αγόρια' ή 'Κορίτσια'. Αν η απόφαση για μια δήλωση δεν είναι ομόφωνη, τότε η καρτέλα τοποθετείται ανάμεσα στις δύο στήλες. Το ίδιο συμβαίνει και όταν τα παιδιά δηλώσουν ότι αρνούνται να παραχωρήσουν αποκλειστικά δικαιώματα είτε στα αγόρια είτε στα κορίτσια. Σημειώνεται ότι το τελευταίο είναι πολύ συχνή κατάληξη της δραστηριότητας.

Όταν όλες οι καρτέλες με τις δηλώσεις/δικαιώματα τοποθετηθούν από όλες τις ομάδες, καλούμε τα παιδιά να τοποθετηθούν στα πιο κάτω ερωτήματα:

- Θα επιθυμούσατε να ζούσατε σε ένα νησί όπου το «σύνταγμα» π.χ. δεν δίνει το ίδιο δικαίωμα και στα αγόρια και στα κορίτσια να ασχοληθούν με τον αθλητισμό, αν αυτό επιθυμούν, ή που δεν δίνει το ίδιο δικαίωμα και στα αγόρια και στα κορίτσια να σπουδάσουν αυτό που επιθυμούν όταν μεγαλώσουν κ.λπ.;
- Τι μπορείτε να κάνετε, αφού δεν σας ικανοποιούν οι κανόνες σε αυτό το νησί.;

Τα παιδιά αναμένεται ότι θα απαντήσουν ότι μπορούν να μετακομίσουν σε άλλο νησί ή να αλλάξουν τους κανόνες.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δίνουμε στα παιδιά χρόνο να αναδιατυπώσουν τους κανόνες/δικαιώματα στο πίσω μέρος των καρτελών που είχαν αρχικά, έτσι ώστε να δημιουργούν συνθήκες ισότητας και δικαιοσύνης ανεξάρτητα από το φύλο του ατόμου ή παιδιού. Βεβαιωνόμαστε ότι τα παιδιά μπορούν να αντιληφθούν τις έννοιες «ισότητα» και «δικαιοσύνη» και τα παροτρύνουμε να τις χρησιμοποιούν κατά τη διάρκεια του αναστοχασμού.

Γίνεται συζήτηση αναστοχασμού για το πώς τα παιδιά βίωσαν την εμπειρία τόσο στις ομάδες όσο και στην ολομέλεια. Ζητούμε να αναφέρουν αν κάτι τα δυσκόλεψε, τα ικανοποίησε, τι θα ήθελαν να γινόταν διαφορετικά, τι θα τα απογοήτευε αν δεν συνέβαινε.

Μπαλόνια στερεοτύπων για τα δύο φύλα

ΥΛΙΚΑ: φουσκωμένα μπαλόνια, καρτέλες με αρνητικές στερεοτυπικές δηλώσεις δεμένες με κορδέλες πάνω στα μπαλόνια.

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ: Ετοιμάζουμε καρτέλες με αρνητικές στερεοτυπικές δηλώσεις και τις δένουμε πάνω στα μπαλόνια. Τα μπαλόνια τα τοποθετούμε σε διάφορα σημεία της τάξης.

Δείγματα στερεοτυπικών δηλώσεων:

- Οι γυναίκες δεν είναι καλοί οδηγοί.
- Οι άντρες δεν είναι ευαίσθητοι με τα παιδιά.
- Οι άντρες δεν τα καταφέρνουν με τις οικιακές δουλειές.
- Οι Νοτιοευρωπαίοι είναι τεμπέληδες.
- Οι Βορειοευρωπαίοι είναι ψυχροί άνθρωποι.
- Τα κορίτσια γράφουν πιο καλές ιστορίες.
- Ένα κορίτσι δεν μπορεί να είναι αρχηγός.
- Τα αγόρια τα καταφέρνουν καλύτερα στα μαθηματικά.
- Οι άντρες είναι βίαιοι.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Σημειώνεται ότι η τοποθέτηση των παιδιών κατευθείαν σε διάφορες στερεοτυπικές φράσεις μπορεί να ενέχει τον κίνδυνο της διαμόρφωσης στερεοτυπικών στάσεων αντί της ανατροπής τους. Ο/Η εκπαιδευτικός καλείται να δημιουργήσει περιβάλλον αμφισβήτησης των στερεοτυπικών δηλώσεων, για να νιώσουν ελεύθερα τα παιδιά να τοποθετηθούν.

Μια πολύ βοηθητική επέκταση στην άσκηση προς αποφυγή της αναπαραγωγής κοινωνικών στερεοτύπων είναι η αναδιατύπωση των δηλώσεων με τέτοιο τρόπο, ώστε να ανατρέπονται πιθανά στερεότυπα.

Π.χ Η δήλωση «Ένα κορίτσι δεν μπορεί να είναι αρχηγός», μπορεί να αναδιατυπωθεί με αυτό τον τρόπο: «Το να μπορεί ένας άνθρωπος να είναι αρχηγός ή να έχει ηγετικές ικανότητες δεν καθορίζε-

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Τα κορίτσια είναι ταλαντούχα στον χορό.
- Τα αγόρια δεν μπορούν να φροντίσουν ένα κατοικίδιο αρκετά καλά.
- Τα κορίτσια προσέχουν περισσότερο την εμφάνισή τους απ' ό,τι τα αγόρια.
- Τα κορίτσια είναι πιο υπομονετικά.

ΒΗΜΑΤΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ:

Αφού χωρίσουμε τα παιδιά σε μικτές ομάδες των 5, τα καλούμε να βγουν στο 'κυνήγι μπαλονιών'. Εξηγούμε τους κανόνες του παιχνιδιού 'κυνήγι μπαλονιών':

- Η κάθε ομάδα κυνηγά και παίρνει ένα μπαλόνι.
- Διαβάζει το μήνυμα που κρέμεται πάνω στο μπαλόνι.
- Αν τα παιδιά της ομάδας βρίσκουν ότι το μήνυμα στο μπαλόνι τα εκφράζει και συμφωνούν με αυτό που αναγράφεται, τότε φυλάνε το μπαλόνι τους στη συλλογή τους και βγαίνουν ξανά για 'κυνήγι μπαλονιού'.
- Αν τα παιδιά της ομάδας θεωρούν ότι το μήνυμα στο μπαλόνι δεν τα εκφράζει και διαφωνούν με αυτό που αναγράφεται, τότε δικαιούνται να αναδιατυπώσουν το μήνυμα στο μπαλόνι, έτσι ώστε να τα εκφράζει και να μην θίγει ή προσβάλλει κανένα άτομο με τη ρητορική του.
- Όλες οι ομάδες εργάζονται για λίγα λεπτά. Ακολούθως, καλούμε τις ομάδες να πάρουν θέση γύρω γύρω στον κύκλο, για να παρουσιάσουν τον τρόπο εργασίας τους.

ΣΤΟΝ ΚΥΚΛΟ/ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ:

Η κάθε ομάδα διαβάζει δυνατά το αρχικό μήνυμα πάνω στο μπαλόνι για να το ακούσουν και τα παιδιά των υπολοίπων ομάδων. Μοιράζονται με τα υπόλοιπα παιδιά τις απόψεις τους σε σχέση με το περιεχόμενο του μηνύματος, ενώ ανακοινώνουν και το αν συμφωνούν ή αν διαφωνούν με τη δήλωση της καρτέλας τους. Αν διαφωνούν με το περιεχόμενο του μηνύματος τα ενημερώνουμε ότι οφείλουν να σπάσουν το μπαλόνι, ενώ θα πρέπει παράλληλα να σκεφτούν τρόπους αναδι-

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

ται από το φύλο». Αυτή η αναδιατύπωση της στερεοτυπικής δήλωσης επιτρέπει στα παιδιά να αντιληφθούν ότι η ηγετική ικανότητα δεν συνδέεται με συγκεκριμένο φύλο.

Άλλα παραδείγματα αναμενόμενης αναδιατύπωσης:

- α) Οι γυναίκες δεν είναι καλοί οδηγοί.

Αναδιατύπωση:

- Το αν ένα άτομο είναι ή δεν καλός/ή οδηγός δεν καθορίζεται από το φύλο του.

- β) Οι άντρες δεν είναι ευαίσθητοι με τα παιδιά.

Αναδιατύπωση:

- Το αν ένα άτομο είναι ευαίσθητο με τα παιδιά (ή και καλός γονιός) δεν καθορίζεται από το φύλο του.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ατύπωσης της δήλωσης/μηνύματος, έτσι ώστε να τα ικανοποιεί και να τα βρίσκει σύμφωνα. Τα παιδιά είναι αναμενόμενο να βρουν διαφορετικές εκδοχές αναδιατύπωσης μέχρι να καταλήξουν σε μια τελική που να μην περιέχει γενίκευση και που η ρητορική του περιεχομένου της να μην θίγει ή προσβάλει συγκεκριμένη ομάδα ή άτομα.

Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται όταν όλες οι ομάδες αναδιατυπώσουν τις στερεοτυπικές δηλώσεις και σπάσουν τα μπαλόνια τους. Τοποθετούμε μαζί με τα παιδιά τις αναδιατυπωμένες δηλώσεις, που δεν αναπαράγουν στερεοτυπικές απόψεις, στους τοίχους ή τις πινακίδες της τάξης.

Συνεχίζω το παραμύθι ...

ΥΛΙΚΑ: ένα παραμύθι χωρίς στερεοτυπικό περιεχόμενο (βλ. εισηγήσεις δίπλα), φωτοτυπίες με απόσπασμα από την αρχή του παραμυθιού.

Μοιράζουμε τα παιδιά σε ομάδες των 4-6 ατόμων και η κάθε ομάδα κάθεται σε κύκλο. Δίνουμε σε κάθε παιδί της ομάδας απόσπασμα μόνο από την αρχή του παραμυθιού. Ο/Η εκπαιδευτικός αφηγείται ή διαβάζει την αρχή του παραμυθιού στα παιδιά. Ακολούθως, καλούμε την ομάδα να συζητήσει, να συνεχίσει και να τελειώσει την ιστορία. Αν έχουν πολλές πιθανές εκβάσεις στην ιστορία καλούμε τα παιδιά της κάθε ομάδας να επιλέξουν μία. Η κάθε ομάδα διηγείται τη συνέχεια της ιστορίας της στην ολομέλεια. Όταν τελειώσουν οι διηγήσεις όλων των ομάδων ανακοινώνουμε στα παιδιά την έκβαση της αυθεντικής ιστορίας. Ακολουθεί συζήτηση. Υποβοηθούμε τη συζήτηση με ερωτήσεις όπως τις παρακάτω, οδηγώντας τη δραστηριότητα σε καταληκτικά σχόλια:

- Πώς συμπεριφέρθηκε η πριγκίπισσα όταν ..., στην ιστορία που φτιάξαμε εμείς;
- Πώς αντέδρασε στο ίδιο σημείο στην αυθεντική ιστορία;
- Πώς το σχολιάζετε;

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

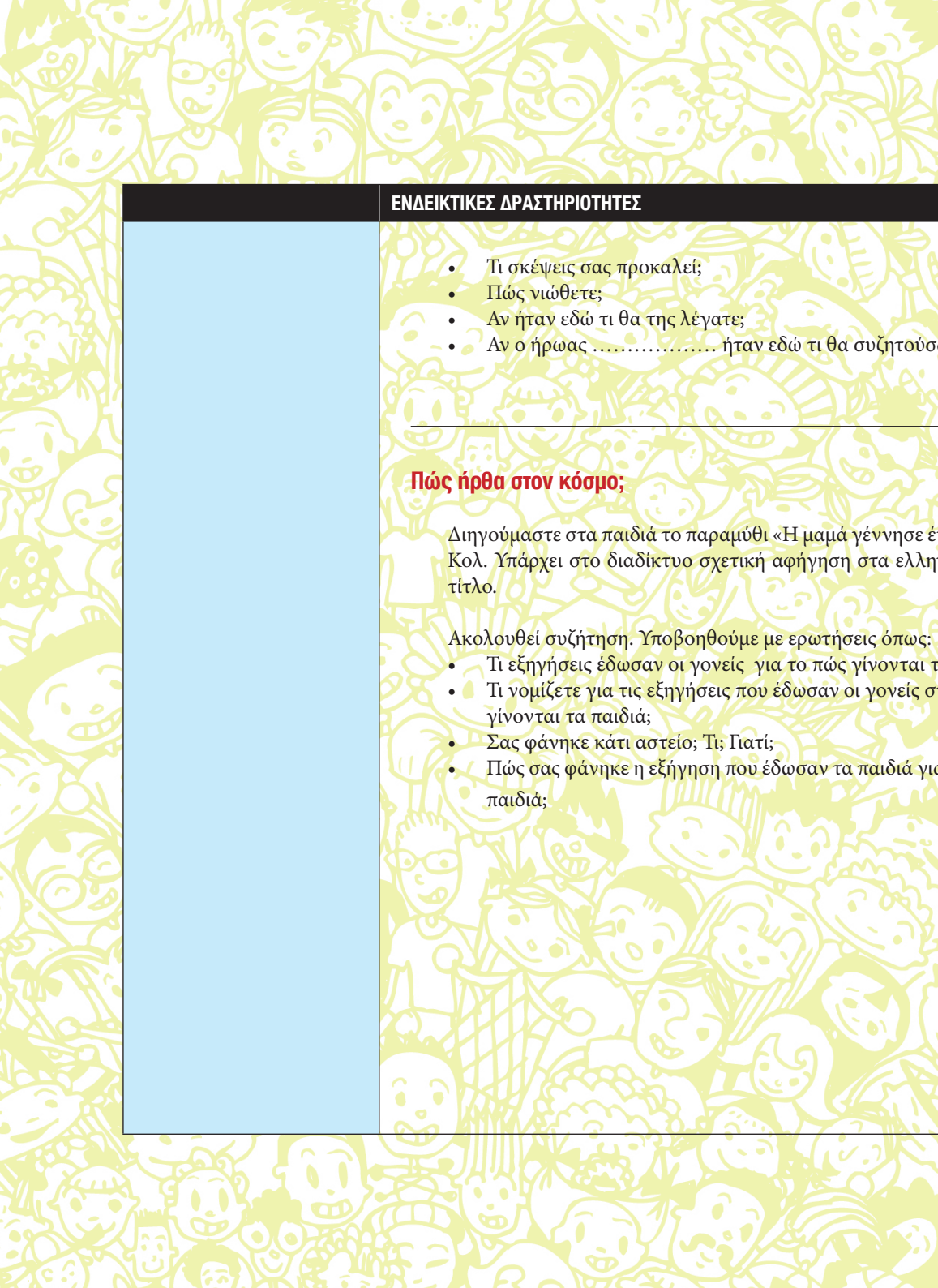
- Χρησιμοποιούμε παραμύθια ή άλλο υλικό που δεν αναπαράγει κοινωνικά στερεότυπα. Στόχος είναι η αναγνώριση και η αποδόμηση κοινωνικών στερεοτύπων.

Εισηγήσεις για παραμύθια, βίντεο ή ταινίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν:

- “The paper bag princess”, 1980 Robert Munsch (ο εκπαιδευτικός μπορεί να μεταφράσει ένα κομμάτι από το αγγλικό πρωτότυπο που υπάρχει στο διαδίκτυο σε αφήγηση του συγγραφέα).
- “Η πριγκίπισσα και η κολοκύθα”, Janisch Heinz, Μετάφραση Στρώνη Χαρά, Εκδόσεις Κάστωρ, 1999.
- “Φερδινάνδος ο ταύρος”, Munro Leaf, Robert Lawson, αφήγηση σε βίντεο «Ferdinand The Bull» - 1938.

⁹ Πηγή: Υλικό “Ασπίδα κατά της ομοφοβίας στην εκπαίδευση”, Κωνσταντίνος Παπαγεωργίου και Στάλω Λέστα, για Κυπριακό Σύνδεσμο Οικογενειακού Προγραμματισμού και την Ομάδα Εκπαιδευτών του Συμβουλίου Νεολαίας Κύπρου, Μάιος 2012.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Τι σκέψεις σας προκαλεί;
- Πώς νιώθετε;
- Αν ήταν εδώ τι θα της λέγατε;
- Αν ο ήρωας ήταν εδώ τι θα συζητούσατε μαζί του/ της;

Πώς ήρθα στον κόσμο;

Διηγούμαστε στα παιδιά το παραμύθι «Η μαμά γέννησε ένα αυγό», της Μπαμπέτ Κολ. Υπάρχει στο διαδίκτυο σχετική αφήγηση στα ελληνικά κάτω από τον ίδιο τίτλο.

Ακολουθεί συζήτηση. Υποβοηθούμε με ερωτήσεις όπως:

- Τι εξηγήσεις έδωσαν οι γονείς για το πώς γίνονται τα παιδιά;
- Τι νομίζετε για τις εξηγήσεις που έδωσαν οι γονείς στο παραμύθι για το πώς γίνονται τα παιδιά;
- Σας φάνηκε κάτι αστείο; Τι; Γιατί;
- Πώς σας φάνηκε η εξήγηση που έδωσαν τα παιδιά για το πώς γεννιούνται τα παιδιά;

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

- **“Brave”**, (2012, η ταινία μιας πριγκίπισσας που είναι επιδέξια τοξότης).
- **“Always#LikeAGirl - Unstoppable”**, βίντεο κοινωνικού περιεχομένου εταιρείας.

Ανεπιθύμητες ή βίαιες συμπεριφορές

ΥΛΙΚΑ: Τα άρθρα της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που αναφέρονται στην προστασία του παιδιού από διάφορες μορφές βίας, κακοποίησης ή αμέλειας (βλ. εισηγήσεις), σενάρια.

Προβάλλουμε στην τάξη τα άρθρα της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, δίνοντας πληροφορίες για τη Σύμβαση γενικότερα.

Λόγω της μικρής ηλικίας των παιδιών θα χρησιμοποιήσουμε, παράλληλα με τα άρθρα και κάποια, ανάλογα με το περιεχόμενο των άρθρων, σενάρια. Αφού διαβάσουμε το κάθε σενάριο προκαλούμε ανοικτή συζήτηση, καθοδηγώντας με ερωτήσεις όπως:

- Ποιο δικαίωμα καταπατείται;
- Ποιου το δικαίωμα καταπατείται;
- Γιατί υπάρχει η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού;
- Πώς νιώθεις που τα δικαιώματα του παιδιού είναι προστατευμένα/κατοχυρωμένα;

Εισηγήσεις για σενάρια:

- **Σενάριο για Άρθρο 4, Η απόλαυση των δικαιωμάτων της Σύμβασης, για Άρθρο 32, Παιδική εργασία, για Άρθρο 3, Το καλύτερο συμφέρον του παιδιού:** Η ιστορία της Siwa προσφέρεται για αναγνώριση των δικαιωμάτων του παιδιού που καταπατούνται, αλλά και για αναγνώριση ενεργειών που προασπίζουν τα δικαιώματα αυτά. (Από το εγχειρίδιο Compasito, βλ. σελ. 127- 131)
- **Σενάριο για Άρθρο 3, Το καλύτερο συμφέρον του παιδιού:** Οι γονείς του/της Α έχουν χωρίσει. Δυστυχώς, δεν διατηρούν καλές σχέσεις επικοινωνίας. Ο πατέρας μιλά άσχημα στη μητέρα και επίσης μιλά άσχημα για τη μητέρα στο παιδί. Το παιδί στενοχωριέται πολύ και θα ήθελε να σταματήσει αυτή η κατάσταση, γιατί αγαπά και τους δύο του γονείς πάρα πολύ. Θέλει να βρει τρόπο να εκφράσει την επιθυμία του.

- Βασική προϋπόθεση για τη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων είναι η οργάνωση του σχολικού δικτύου ασφάλειας που προβλέπεται για τη διαχείριση και αντιμετώπιση περιστατικών βίας (Ομάδα Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας και της Παραβατικότητας) και η γνώση των διαδικασιών ενεργοποίησης του δικτύου.
- Είναι απαραίτητο θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης ανεπιθύμητων ή βίαιων συμπεριφορών να συνδεθούν με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (<http://www.child.com.org.cy> ή εγχειρίδιο Μικρή Πυξίδα Compasito), συγκεκριμένα με άρθρα που αναφέρονται στη συνέχεια.
- Στην ενασχόληση με τα σενάρια που αντιστοιχούν σε ανάλογα άρθρα για την προστασία των Δικαιωμάτων του Παιδιού, αφήνουμε τα παιδιά να εκφράσουν όπως καταλαβαίνουν καλύτερα σε κάθε περίπτωση, τον τρόπο με τον οποίο καταπατείται κάποιο από τα δικαιώματα του παιδιού, ενώ επεμβαίνουμε για να επανοποθετήσουμε με όσο το δυνατό μεγαλύτερη ακρίβεια τη σημασία των άρθρων.
- Βρισκόμαστε σε συνεχή εγρήγορση για να διαφυλάξουμε τα προσωπικά δεδομένα των παιδιών και των οικογενειακών τους περιβαλλόντων.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- **Σενάριο για Άρθρο 16, Προσωπική ζωή, τιμή και φήμη:** Η/Ο Α φτάνει στο σχολείο ένα πρωί και βρίσκει στον τοίχο έξω από την τάξη γραμμένη τη φράση “Η/Ο Α αγαπά το/τη Β”. Στενοχωριέται πολύ. Νιώθει ότι όλος ο κόσμος γνωρίζει τώρα το μυστικό της/του, νιώθει... Σκέφτεται τι μπορεί να κάνει ...
- **Σενάριο για Άρθρο 19, Προστασία από κάθε μορφή της βίας, της κακοποίησης και της αμέλειας:** Το παιδί Α φοβάται πολύ, γιατί ο πατέρας του το χτυπά κάθε φορά που η μητέρα του λέει ότι έκανε κάτι που δεν έπρεπε να κάνει. Οι γονείς λένε ότι τιμωρούν το παιδί με αυτό τον τρόπο για το καλό του και για να του γίνει μάθημα.
- **Σενάριο για Άρθρο 19, Προστασία από κάθε μορφή της βίας, της κακοποίησης και της αμέλειας:** Η/Ο Α είναι ένα παιδί 8 χρονών. Οι γονείς του/της λένε ότι μεγάλωσε πια και ότι μπορεί να μένει μόνος/η τα βράδια στο σπίτι. Έτσι, κάθε Σάββατο βράδυ μένει μόνος/η στο σπίτι, ενώ οι γονείς του βγαίνουν για να διασκεδάσουν.
- **Σενάριο για Άρθρο 34, Προστασία από τη σεξουαλική εκμετάλλευση:** Η Α νιώθει πολύ άβολα, γιατί άτομο του φιλικού/ οικογενειακού περιβάλλοντος των γονιών της σε μια οικογενειακή σύναξη, προσπάθησε να της σηκώσει τη φούστα της και να την αγγίξει στα ιδιωτικά της μέρη σε μια στιγμή που δεν έβλεπε κανείς ...
- **Σενάριο για Άρθρο 34, Προστασία από τη σεξουαλική εκμετάλλευση:** Ο Β νιώθει πολύ άβολα, γιατί άτομο του φιλικού/ οικογενειακού περιβάλλοντος των γονιών του πολύ συχνά επιδιώκει να στέκεται πάρα πολύ κοντά του και να τον αγγίζει στα ιδιωτικά του μέρη ...

Προκαλούμε μια εποικοδομητική συζήτηση μέσα από την οποία θα ακούσουμε τη γνώμη των παιδιών για το πόσο εύκολο ή δύσκολο είναι για ένα θύμα να απευθυνθεί κάπου για παροχή βοήθειας.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

- Δεν επικεντρωνόμαστε σε όρους των άρθρων που μπορεί να είναι δυσνόητοι για τα παιδιά, ούτε και ζητούμε από τα παιδιά να αντιστοιχίζουν με επιτυχία συγκεκριμένα σενάρια με συγκεκριμένα άρθρα της σύμβασης. Η ενασχόληση με τα δικαιώματα στα οποία αναφέρονται τα άρθρα και η κατανόηση της σημαντικότητας και της κατοχύρωσης των δικαιωμάτων, γίνεται διαισθητικά μέσα από την αξιοποίηση σεναρίων.
- Στόχος της δραστηριότητας με τα σενάρια είναι η ενδυνάμωση των παιδιών στη γνωριμία και διεκδίκηση των κατοχυρωμένων δικαιωμάτων τους. Με τη μη ενασχόληση με τον ρόλο του θύτη και τη μη συνέχιση των σεναρίων αποτρέπουμε τα παιδιά από το να δώσουν “μαγικές λύσεις” στα σενάρια και επικεντρώνουμε την προσοχή τους στον ζητούμενο στόχο που, όπως προαναφέρθηκε, είναι η ενδυνάμωση του κάθε πιθανού θύματος για αντιμετώπιση οποιασδήποτε ανεπιθύμητης ή βίαιης συμπεριφοράς. Προωθούμε την απόκτηση της κοινωνικής δεξιότητας θετικής διεκδίκησης.
- Επαναλαμβάνουμε ότι σε περίπτωση που περιπέσει στην αντίληψη του/της εκπαιδευτικού ότι παιδί της τάξης πιθανόν να είναι θύμα ανεπιθύμητης ή βίαιης συμπεριφοράς, αυτός/αυτή διαχειρίζεται το θέμα με πλήρη διακριτικότητα και εμπιστευτικότητα εντός της ολομέλειας της τάξης. Η τάξη δεν

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Διαβεβαιώνουμε τα παιδιά ότι ένα παιδί/ θύμα έχει δικαίωμα να απευθυνθεί στους γονείς του, στους δασκάλους του, σε ένα ενήλικα που εμπιστεύεται, σε φίλους. Ενημερώνουμε για την ύπαρξη της γραμμής βοήθειας 1440 του Συνδέσμου για την Πρόληψη ή Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια (<http://www.domviolence.org.cy/>), για την ύπαρξη της γραμμής βοήθειας 1455 του Κυπριακού Συνδέσμου Οικογενειακού Προγραμματισμού <http://www.cyfamplan.org>, καθώς και για την ύπαρξη του Γραφείου της Επιτρόπου για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Παιδιού (<http://www.childcom.org.cy>).

Ορίζουμε τα άτομα, τις υπηρεσίες, τους φορείς πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας ως “δίκτυο ασφάλειας” για τα παιδιά των σεναρίων των οποίων τα δικαιώματα καταπατούνται. Αναφέρουμε ότι μπορεί ο καθένας από μας να αποτελέσει μέρος αυτού του δικτύου. Επίσης, αναφέρουμε ότι ο καθένας από μας μπορεί να χρειαστεί να αποταθεί σε αυτό που ορίσαμε ως δίκτυο ασφάλειας.

CyberEthics /Κυπριακό Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου

Γραμμή Καταγγελιών:

Τηλ: 22674747

Γραμμή Βοήθειας:

Τηλ: 70000116

Καταγγελία Παράνομου Περιεχομένου

Website: <http://www.cyberethics.info>

Κυπριακός Σύνδεσμος Οικογενειακού Προγραμματισμού

Γραμμή Βοήθειας: 1455

Website: www.cyfamplan.org

Σύνδεσμος για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια

Γραμμή Βοήθειας: 1440

Website: www.domviolence.org.cy

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

μπορεί να λειτουργήσει ως σώμα διαχείρισης ή “θεραπείας” τέτοιων περιστατικών. Ο/Η εκπαιδευτικός έχει υποχρέωση να ενεργοποιήσει τη διαδικασία διερεύνησης ή και καταγγελίας περιστατικού βίας μέσα από τις νενομισμένες διαδικασίες όπως ορίζεται από την πολιτική που ακολουθείται στα σχολεία σε σχέση με τη διαχείριση αναφοράς περιστατικών-σεξουαλικής κακοποίησης. Εγκύκλιος: «Πολιτική σε σχέση με τη διαχείριση αναφοράς περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης στα σχολεία», <http://enimerosi.moec.gov.cy/archeia/1/ypp3736a>, 11 Φεβρουαρίου 2016.

- Άρθρα της σύμβασης που μπορούν να αξιοποιηθούν για τη διεκπεραίωση της συγκεκριμένης δραστηριότητας:

Άρθρο 4, Η απόλαυση των δικαιωμάτων της Σύμβασης: Οι κυβερνήσεις πρέπει να καθιστούν αυτά τα δικαιώματα διαθέσιμα για εσένα και για όλα τα παιδιά.

Άρθρο 32, Παιδική εργασία: Οι κυβερνήσεις πρέπει να σε προστατεύουν από εργασία που είναι επικίνδυνη για την υγεία σου ή την ανάπτυξή σου, που παρεμβαίνει στην εκπαίδευσή σου ή που μπορεί να επιτρέψει σε μερικά άτομα να σε εκμεταλλεύονται.

Άρθρο 3, Το καλύτερο συμφέρον του παιδιού: Όλες οι πράξεις και οι αποφάσεις που επηρεάζουν τα παιδιά πρέπει να γίνονται με βάση το τι είναι καλύτερο για εσένα ή οποιοδήποτε παιδί.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1410- Γραμμή Επικοινωνίας, Στήριξης και Συμβουλευτικής

Γραμμή Στήριξης: 1410

Website: www.preventionsection.org.cy

Γραμμή στήριξης παιδιών και εφήβων 116 111

Γραμμή στήριξης : 116111

Website: <http://www.call116111.com/>

Γραφείου της Επιτρόπου για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Παιδιού

Τηλεφωνο επικοινωνίας: 22873200

<http://www.childcom.org.cy>

Καταληκτικά μπορούμε να παρουσιάσουμε στα παιδιά πιθανές επιλογές ενεργειών για αντιμετώπιση περιστατικών βίας. Καλούμε τα παιδιά να αξιολογήσουν τις ενέργειες και να επιλέξουν μόνο τις κατάλληλες και υποβοηθητικές* προς το θύμα (αυτές που σημειώνονται με*):

- Μοιραζόμαστε την πληροφορία με ενήλικο άτομο της εμπιστοσύνης μας, ζητώντας ή ψάχνοντας τις διαδικασίες που μπορούν να προστατεύσουν και να βοηθήσουν το θύμα.*
- Μοιραζόμαστε την πληροφορία με τους συμπαίκτες μας στο ποδόσφαιρο, αναφέροντας ονόματα και προσωπικές πληροφορίες.
- Μοιραζόμαστε την πληροφορία με ενήλικο άτομο της εμπιστοσύνης μας, αλλά αποφασίζουμε να μη μιλήσουμε με αρμόδιο άτομο, γιατί δεν είναι δική μας υπόθεση.
- Μοιραζόμαστε την πληροφορία με την παρέα μας το διάλειμμα χωρίς να δίνουμε συγκεκριμένες πληροφορίες, αλλά «φωτογραφίζοντας» το θύμα και τον θύτη.
- Ενημερώνουμε το θύμα ότι υπάρχει Επίτροπος για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Παιδιού.*
- Βεβαιώνουμε το θύμα ότι η πληροφορία που μας εμπιστεύτηκε είναι μεν εμπιστευτική, αλλά θα χρησιμοποιηθεί με τρόπο που θα εξασφαλίσει βοήθεια και πιθανή λύση (δηλαδή ότι μπορούμε να το αναφέρουμε στους γονείς

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Άρθρο 42, Γνωστοποίηση δικαιωμάτων, Κάνοντας τη Σύμβαση ευρέως γνωστή: Οι κυβερνήσεις πρέπει να κάνουν γνωστή τη Σύμβαση σε όλους τους γονείς, τα ινστιτούτα και τα παιδιά.

Άρθρο 5, Η γονική καθοδήγηση και οι αυξανόμενες ικανότητες του παιδιού: Η οικογένειά σου έχει την ευθύνη για την καθοδήγησή σου, έτσι ώστε καθώς μεγαλώνεις, να μαθαίνεις να χρησιμοποιείς τα δικαιώματά σου σωστά. Οι κυβερνήσεις πρέπει να σέβονται αυτό το δικαίωμα.

Άρθρο 16, Προσωπική ζωή, τιμή και φήμη: Έχεις το δικαίωμα στην προσωπική σου ζωή. Κανείς δεν μπορεί να βλάψει το καλό σου όνομα, να εισβάλει στο σπίτι σου, να ανοίξει την αλληλογραφία σου ή την ηλεκτρονική σου αλληλογραφία ή να ενοχλήσει εσένα ή την οικογένειά σου χωρίς εύλογη αιτία.

Άρθρο 18, Οι κοινές υποχρεώσεις των γονέων: Και οι δυο γονείς σου μοιράζονται την ίδια ευθύνη της ανατροφής σου και θα πρέπει να σκέφτονται τι είναι καλύτερο για σένα. Οι κυβερνήσεις πρέπει να παρέχουν υπηρεσίες που να βοηθούν τους γονείς, ιδιαίτερα αν και οι δυο γονείς εργάζονται.

Άρθρο 19, Προστασία από όλες τις μορφές της βίας, της κακοποίησης και της αμέλειας: Οι κυβερνήσεις πρέπει να διασφαλίζουν ότι λαμβάνεις την κατάλληλη φροντίδα και προστασία από την βία, την κακοποίηση και την αμέλεια από τους γονείς σου ή οποιονδήποτε άλλο που σε φροντίζει.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

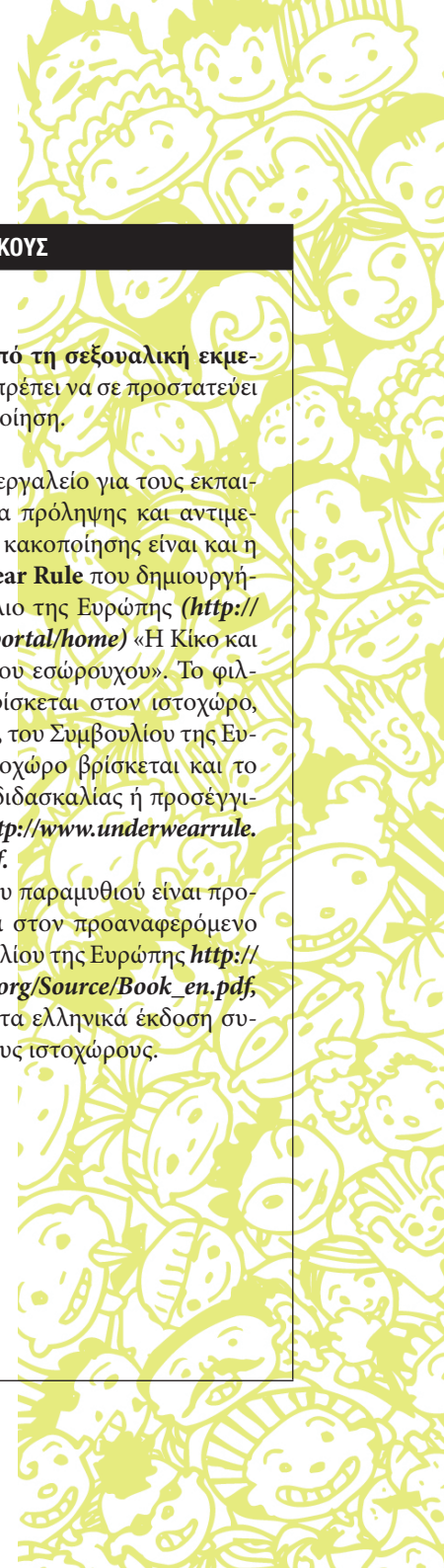
- μας ή σε ενήλικα που εμπιστευόμαστε για να κινηθούμε για προστασία.*
- Ενθαρρύνουμε το θύμα να μιλήσει σε ένα ενήλικο άτομο της εμπιστοσύνης του.*
- Εισηγούμαστε στο θύμα να μιλήσει με ένα ενήλικο άτομο της εμπιστοσύνης μας.*
- Πάμε να αντιμετωπίσουμε μόνοι μας το θύτη.
- Ενημερώνουμε το θύμα για τις διάφορες υπηρεσίες/φορείς στήριξης όπως αναφέρονται πιο πάνω*.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Άρθρο 34, Προστασία από τη σεξουαλική εκμετάλλευση: Η κυβέρνηση πρέπει να σε προστατεύει από τη σεξουαλική κακοποίηση.

- Ένα πολύ σημαντικό εργαλείο για τους εκπαιδευτικούς στα θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης σεξουαλικής κακοποίησης είναι και η ιστορία **The Underwear Rule** που δημιουργήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης (<http://hub.coe.int/web/coe-portal/home>) «Η Κίκο και το χέρι. Ο κανόνας του εσώρουχου». Το φιλμάκι της ιστορίας βρίσκεται στον ιστοχώρο, **The Underwear Rule**, του Συμβουλίου της Ευρώπης. Στον ίδιο ιστοχώρο βρίσκεται και το κείμενο της πορείας διδασκαλίας ή προσέγγισης του θέματος: http://www.underwearrule.org/source/text_en.pdf. Επίσης, το κείμενο του παραμυθιού είναι προσβάσιμο στα αγγλικά στον προαναφερόμενο ιστοχώρο του Συμβουλίου της Ευρώπης http://www.underwearrule.org/Source/Book_en.pdf, ενώ μεταφρασμένη στα ελληνικά έκδοση συναντούμε σε διάφορους ιστοχώρους.

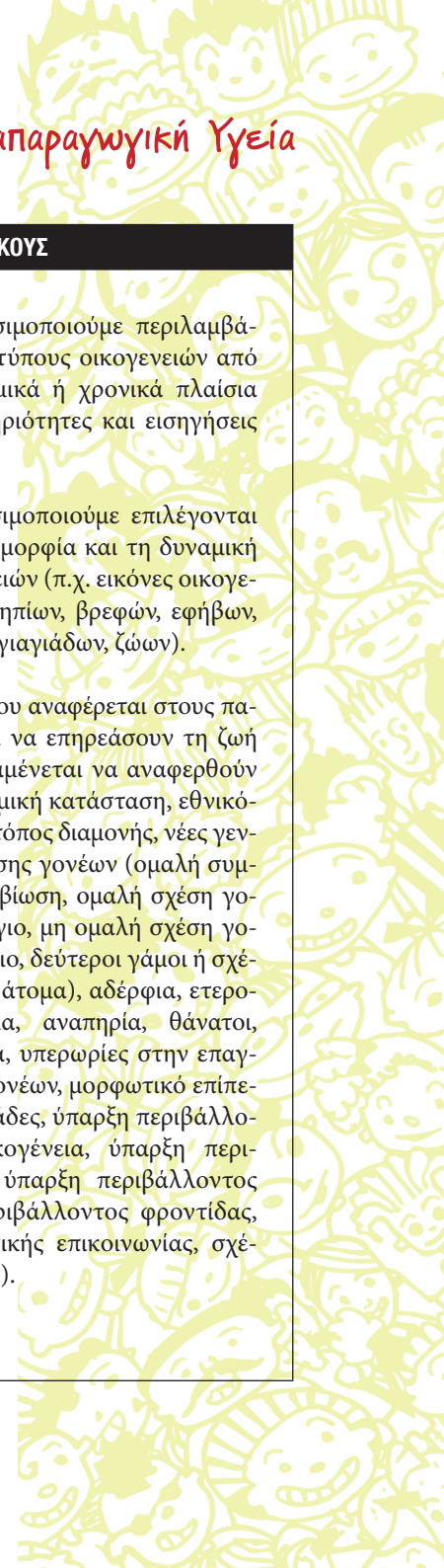

Ενδεικτικές Δραστηριότητες **ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ**
Οικογενειακός Προγραμματισμός, Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία

ΣΤ' ΤΑΞΗ

	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ
	<p>Παράγοντες που επηρεάζουν τη ζωή μιας οικογένειας</p> <p>ΥΛΙΚΑ: εικόνες που να απεικονίζουν οικογένειες, μεγάλο χαρτόνι Α1, γόμα. (βλ. παράρτημα)</p> <p>Τα παιδιά κάθονται σε ομάδες. Μοιράζουμε τις εικόνες των οικογενειών στις ομάδες, διαφορετικές σε κάθε ομάδα, και ζητούμε από τις ομάδες να συζητήσουν για τις οικογένειες των εικόνων που έχουν. Καθοδηγούμε τα παιδιά να αναφερθούν σε πιθανό χώρο και χρόνο ύπαρξης της οικογένειας, πιθανά ονόματα, ηλικίες και ασχολίες των μελών της και άλλες πληροφορίες.</p> <p>Ακολούθως, η κάθε ομάδα παρουσιάζει στην ολομέλεια τις οικογένειες του κόσμου. Τοποθετούν κάθε εικόνα που παρουσιάζουν στο μεγάλο χαρτόνι που βρίσκεται αναρτημένο στην τάξη. Όταν παρουσιαστούν όλες οι οικογένειες αναμένεται ότι θα έχουμε στο μεγάλο χαρτόνι ένα “ψηφιδωτό” των οικογενειών του κόσμου. Καλούμε τα παιδιά όλης της τάξης να δώσουν ένα όνομα στο “ψηφιδωτό”.</p> <p>Ζητούμε από τα παιδιά να μιλήσουν για το “ψηφιδωτό”. Διευκολύνουμε τη συζήτηση θέτοντας ερωτήσεις όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Είναι όμοιες μεταξύ τους; • Είναι πιθανόν να έχουν διαφορές; • Είναι πιθανόν να έχουν ομοιότητες; • (δείχνοντας διαφορετικές εικόνες) Μπορείτε να σκεφτείτε πώς ήταν αυτή η οικογένεια 5 (ή 3, ή 10) χρόνια πριν; • (δείχνοντας διαφορετικές εικόνες) Άραγε πώς θα είναι σε 5 (ή 3, ή 10) χρόνια; <p>Ζητούμε από τα παιδιά είτε στην ολομέλεια είτε σε μεγάλες ομάδες να αναφερθούν γενικά σε παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν τη ζωή μιας οικογένειας. Στην ολομέλεια καταγράφονται, σε μορφή ιδεοθύελλας, γύρω από το “ψηφιδωτό” οι παράγοντες που αναφέρονται από τα παιδιά. Τα βοηθούμε να σκεφτούν και άλλους παράγοντες όπως στην εισήγηση δίπλα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Οι εικόνες που χρησιμοποιούμε περιλαμβάνουν διαφορετικούς τύπους οικογενειών από διαφορετικά πολιτισμικά ή χρονικά πλαίσια (βλ. σχετικές δραστηριότητες και εισηγήσεις Β' τάξης). • Οι εικόνες που χρησιμοποιούμε επιλέγονται με κριτήριο την πολυμορφία και τη δυναμική εξέλιξης των οικογενειών (π.χ. εικόνες οικογενειών με παρουσία νηπίων, βρεφών, εφήβων, εγκύων, παππούδων, γιαγιάδων, ζώων). • Στη δραστηριότητα που αναφέρεται στους παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν τη ζωή μιας οικογένειας, αναμένεται να αναφερθούν στα πιο κάτω: οικονομική κατάσταση, εθνικότητα, μετανάστευση, τόπος διαμονής, νέες γεννήσεις, ποιότητα σχέσης γονέων (ομαλή συμβίωση, μη ομαλή συμβίωση, ομαλή σχέση γονέων μετά από διαζύγιο, μη ομαλή σχέση γονέων μετά από διαζύγιο, δεύτεροι γάμοι ή σχέσεις γονέων με τρίτα άτομα), αδέρφια, ετεροθαλή αδέρφια, υγεία, αναπηρία, θάνατοι, μετακινήσεις, ανεργία, υπερωρίες στην επαγγελματική ζωή των γονέων, μορφωτικό επίπεδο, παππούδες, γιαγιάδες, ύπαρξη περιβάλλοντος βίας στην οικογένεια, ύπαρξη περιβάλλοντος αγάπης, ύπαρξη περιβάλλοντος φροντίδας, ύπαρξη αποτελεσματικής επικοινωνίας, σχέσεις ειλικρίνειας κ.λπ.).

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Η κατάληξη της δραστηριότητας στοχεύει στο να κατανοήσουν τα παιδιά τη δυναμική πορεία εξέλιξης και τις συνεχείς θετικές ή αρνητικές αλλαγές που χαρακτηρίζουν τη ζωή της κάθε οικογένειας.

Η οικογένεια στην πορεία της ζωής

Δίνουμε στην ολομέλεια ένα από τα σενάρια που αναγράφονται πιο κάτω για συζήτηση. Δίνουμε λίγο χρόνο στα παιδιά να διαβάσουν το σενάριο και μετά μπορούμε ενδεικτικά να χρησιμοποιούμε τις πιο κάτω ερωτήσεις για να τα καθοδηγήσουμε:

Ενδεικτικές ερωτήσεις για συζήτηση:

- Ποιοι παράγοντες επηρέασαν την οικογενειακή ζωή των ατόμων στα σενάρια;
- Πώς επηρέασαν τη ζωή της οικογένειας οι συγκεκριμένοι παράγοντες; Ποιες αλλαγές έχουν επιφέρει;
- Ποια άτομα χρειάζονται να πάρουν αποφάσεις ώστε να ανταποκριθούν στις πιθανές αλλαγές που αντιμετωπίζει η οικογένεια;
- Τι μπορεί να βοηθήσει την οικογένεια να αντεπεξέλθει σε πιθανές δυσκολίες λόγω των αλλαγών;
- Πώς βοηθά η σχέση μεταξύ των μελών της οικογένειας την αντιμετώπιση των δυσκολιών;
- Ποια η σημασία της θετικής επικοινωνίας ανάμεσα στα μέλη μιας οικογένειας;
- Ποια η σημασία της έμπρακτης αγάπης ανάμεσα στα μέλη μιας οικογένειας;

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

- Σε περίπτωση που κατά τη διάρκεια του μαθήματος ή κατά τη διάρκεια της κατάληξης γίνει αναφορά σε δυσάρεστες καταστάσεις εφησυχάζουμε τα παιδιά θυμίζοντας ότι την ίδια δυναμική εξέλιξης έχει και ο κάθε άνθρωπος. Επιβεβαιώνουμε ότι οι άνθρωποι αποκτούν την ικανότητα να αντιμετωπίζουν πιθανές δυσκολίες, να προσαρμόζονται στις αλλαγές και να διαχειρίζονται με θετικό τρόπο τα δεδομένα της ζωής.

Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε σενάρια για δραματοποίηση με κεντρικούς ήρωες παιδιά μέλη μιας οικογένειας και όχι ενήλικες-γονείς. Σκοπός μας είναι η ενδυνάμωση των παιδιών μέσα από την ενσυναίσθηση που θα επιτευχθεί μέσω της υπόδυσης ρόλων για αντιμετώπιση πιθανών δυσκολιών σε πραγματικές διαστάσεις.

Σκοπός μας δεν είναι η ενασχόληση με τους ενήλικες και η “εφεύρεση” μαγικών λύσεων που θα εξαφανίσουν πιθανά προβλήματα που αυτοί αντιμετωπίζουν, αλλά η ενθάρρυνση των παιδιών να έχουν ενεργή συμμετοχή σε ζητήματα που τα αφορούν άμεσα ώστε να προκαλούν θετικές αλλαγές στη ζωή τους.

Στόχος των σεναρίων δραματοποίησης είναι η ευαισθητοποίηση των παιδιών σε θέματα που αφορούν τους παράγοντες που έχει να αντιμετωπίσει

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Καταγράφουμε σε μορφή ιδεοθύελλας τις απόψεις των παιδιών. Αναμένεται ότι θα προκύψουν δηλώσεις για θέματα που απασχολούν τα παιδιά της οικογένειας. Αφού ολοκληρωθεί η συζήτηση, ζητούμε από κάποια παιδιά να δραματοποιήσουν μια σύντομη θεατρική σκηνή με επίκεντρο τα παιδιά της οικογένειας και δύο καλούς τους φίλους, με βάση το σενάριο που συζητήθηκε. Τα υπόλοιπα παιδιά της τάξης παίρνουν θέσεις ως θεατές.

Δίνουμε 10 λεπτά στους/στις «ηθοποιούς» να ετοιμάσουν τον αυτοσχεδιασμό τους, αντικατοπτρίζοντας το πώς νιώθουν τα παιδιά μέσα σε αυτές τις συνθήκες και τι τους προβληματίζει. Μαζί με τους φίλους τους τα παιδιά συζητούν τι μπορούν να κάνουν ώστε να μπορέσουν να αντεπεξέλθουν καλύτερα τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει η οικογένειά τους και οι ίδιοι/ες.

Ενδεικτικό σενάριο 1

Ο Αντρέας και η Ναταλία είναι ζευγάρι. Έχουν τρία παιδιά 9, 12 και 16 χρονών. Τα παιδιά φοιτούν σε ιδιωτικό σχολείο. Η μητέρα έχει πρόσφατα χάσει τη δουλειά της και οι γονείς συζητούν το πώς θα μπορούσαν να μειώσουν τα μηνιαία έξοδα της οικογένειας. Σκέφτονται ότι μια επιλογή είναι να γράψουν τα παιδιά σε δημόσια σχολεία. Το συζητούν με τα παιδιά.

Ενδεικτικό σενάριο 2

Ο Νίκος και ο Γιώργος είναι δίδυμοι. Οι γονείς τους, αντιμετώπιζαν προβλήματα στη σχέση τους για πάρα πολλά χρόνια έτσι, όταν τα αγόρια έγιναν δέκα χρονών, αποφάσισαν να χωρίσουν.

Ενημέρωσαν, με ήρεμο τρόπο, τα παιδιά τους και τα διαβεβαίωσαν ότι μπορεί οι γονείς τους να μη μείνουν ξανά κάτω απ' την ίδια στέγη, αλλά αυτό δεν θα αλλάξει τη σχέση τους με αυτά.

Κάθε Σαββατοκύριακο, ο Νίκος και ο Γιώργος, μένουν με τη μητέρα τους, ενώ τις καθημερινές τους φροντίζει ο πατέρας τους. Τους λείπει πολύ η μητέρα τους αλλά δεν μπορούν να κάνουν κάτι για να αλλάξουν την κατάσταση αυτή.

μια οικογένεια, η αποδοχή των παραγόντων και της διαφορετικότητας της κάθε οικογένειας, αλλά ειδικά η διαισθητική ενδυνάμωση των παιδιών για να αντιμετωπίζουν πιθανούς παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν θετικά ή αρνητικά τις ζωές των οικογενειών τους τώρα ή στο μέλλον.

Όπως αναφέρθηκε ήδη, όλες οι δραστηριότητες γίνονται χωρίς αναφορά σε προσωπικές ή οικογενειακές καταστάσεις που αφορούν τα παιδιά ή άτομα του περιβάλλοντός τους.

Τα σενάρια για δραματοποίηση είναι ενδεικτικά. Αναφέρονται σε διαφορετικούς παράγοντες που επηρεάζουν την οικογενειακή ζωή: διαζύγιο, οικονομικές δυσκολίες, ενδοοικογενειακή βία, ερχομός ενός νέου παιδιού κ.λπ.

Ενδεικτικό σενάριο 3

Η Αναστασία ήταν παντρεμένη με τον Γιώργο και κατά τη διάρκεια του γάμου τους απέκτησαν 3 παιδιά. Η Αναστασία, μετά τη γέννηση και του τρίτου παιδιού, χώρισε με τον Γιώργο μια και αυτός ήταν ιδιαίτερα βίαιος και ασκούσε σωματική βία, συχνά, τόσο εις βάρος της ίδιας όσο και εις βάρος των παιδιών. Δύο χρόνια μετά το διαζύγιο η Αναστασία παντρεύτηκε τον Φώτη, ο οποίος δεν είχε δικά του παιδιά και αγάπησε σαν δικά του τα παιδιά της Αναστασίας. Τα παιδιά παρά την αγάπη που εκδηλώνει με κάθε τρόπο ο Φώτης τόσο απέναντι στη μητέρα τους όσο και στα ίδια δεν αποδέχτηκαν τον γάμο του με τη μητέρα τους και δεν ανταποκρίνονται στα συναισθήματά του. Θεωρούν ότι ο Φώτης είναι η αιτία που δεν θα ενωθεί ξανά η οικογένειά τους και δεν χάνουν την ευκαιρία να του επαναλαμβάνουν ότι αγαπούν μόνο τον πατέρα τους.

Ενδεικτικό σενάριο 4

Ο Μανώλης και η Αντιγόνη έχουν δύο παιδιά, τον Κώστα και τη Μαίρη. Αποφάσισαν να υιοθετήσουν/τεκνοθετήσουν ένα τρίτο παιδί. Το συζητούν με τα παιδιά τους.

Υπευθυνότητες μέσα στην οικογένεια¹⁰

Διεξάγεται συζήτηση για την κατανομή των εργασιών εντός της οικογένειας αλλά και τις αλλαγές που συντελούνται σε αυτή την κατανομή με το πέρασμα του χρόνου και τις ποικίλες αλλαγές στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο. Συζητούμε με τα παιδιά για τις δουλειές που κάνουν τα διάφορα μέλη της οικογένειας σε ένα σπίτι.

- Ποιος μπορεί να αναλαμβάνει ο πατέρας και ποιος η μητέρα;
- Με ποιες ασχολούνται τα παιδιά;

Η έμφυλη κατανομή εργασιών μέσα στην οικογένεια ενδείκνυται να προκύψει αυθόρμητα από τα παιδιά. Είναι σύννηθος να αναφέρουν τα παιδιά ότι η φροντίδα του σπιτιού είναι ως επί το πλείστον ευθύνη της μητέρας (π.χ. ετοιμασία του φαγητού, πλύσιμο των πιάτων/ρούχων κ.λπ.) ενώ δουλειές που αφορούν τον εξωτερικό χώρο του σπιτιού ή απαιτούν χειρονακτική εργασία (π.χ. φροντίδα του κήπου, να βγάξει έξω τα σκουπίδια να επιδιορθώσει κάτι που έχει χαλάσει) να θεωρούνται ως ευθύνη του πατέρα. Προς αποφυγή της καλλιέργειας και διαιώνισης των έμφυλων στερεοτύπων είναι

¹⁰ Προσαρμογή από: Εγχειρίδιο εκπαιδευτικού Κοινωνική Μάθηση (2012, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων).

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Μετά το πέρας της συζήτησης μπορεί να γίνει ένας διαχωρισμός των ασχολιών σε εκείνες που κάνουν οι γονείς και σε εκείνες για τις οποίες είναι υπεύθυνα τα παιδιά.

Για παράδειγμα:

Οι γονείς είναι υπεύθυνοι για:

- το φαγητό
- την αγορά των αγαθών που χρειάζεται ένα σπίτι.

Τα παιδιά είναι υπεύθυνα για:

- το συγύρισμα του δωματίου τους
- την αποθήκευση των παιχνιδιών τους
- το τάισμα των κατοικίδιων

Πρόεκταση της πιο πάνω δραστηριότητας θα μπορούσε να είναι η διοργάνωση ενός παιχνιδιού κατά τη διάρκεια του οποίου τα παιδιά θα υποδυθούν ρόλους που αντιστοιχούν σε μέλη μιας οικογένειας.

Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά θα αναλάβουν, πιθανώς χωρισμένα σε μικρές ομάδες, να αναπαραστήσουν μια από τις οικογενειακές σκηνές που τυχόν περιγράφηκαν κατά τη διάρκεια της συζήτησης.

Μια παραλλαγή της πιο πάνω δραστηριότητας θα μπορούσε να είναι η απεικόνιση, με μορφή κόμικς ή απλής ζωγραφιάς της σκηνής που έκανε εντύπωση στα παιδιά.

Με την ολοκλήρωση των πιο πάνω δραστηριοτήτων θα μπορούσε να ζητηθεί, ακόμη, από τα παιδιά να ετοιμάσουν ένα κατάλογο όμοιων και ανόμοιων στοιχείων που παρατήρησαν στη λειτουργία των οικογενειών και στη συνέχεια να ιεραρχήσουν τα στοιχεία εκείνα τα οποία θεωρούνται ιδιαίτερα σημαντικά για την ομαλή λειτουργία μιας οικογένειας.

σημαντικό να επισημάνουμε ότι στην ουσία δεν υπάρχουν «γυναικείες» και «αντρικές» ευθύνες μέσα στην οικογένεια και ότι τόσο ο πατέρας όσο και η μητέρα μπορούν να ανταποκριθούν και να φέρουν εις πέρας εξίσου καλά οποιαδήποτε ευθύνη αφορά το σπίτι και την οικογένεια.

«Συμπεριφορές σε μια οικογένεια»¹¹

Τα παιδιά χωρίζονται σε δύο ομάδες και σε κάθε ομάδα δίνεται ένα από τα παρακάτω σενάρια. Μετά την ανάγνωση των σεναρίων τα παιδιά θα πρέπει να συζητήσουν κατά πόσο οι συμπεριφορές που περιγράφονται σε αυτά θα μπορούσαν να εντοπιστούν σε μια οικογένεια και πώς θα μπορούσε η οικογένεια να διαχειριστεί αποτελεσματικά αυτές τις συμπεριφορές.

Σενάριο 1

Η οικογένεια του Γιώργου και της Νίκης είναι τετραμελής. Τα δύο παιδιά τους είναι τεσσάρων και επτά χρονών αντίστοιχα. Η Νίκη και ο σύζυγός της εργάζονται πολλές ώρες κάθε μέρα και έτσι έχουν ανάγκη από κάποιον ενήλικα που θα προσέχει τα παιδιά τις ώρες που λείπουν απ' το σπίτι. Επειδή οι γονείς του ζευγαριού δεν μένουν κοντά τους ώστε να τους βοηθούν με τα παιδιά, ο Γιώργος και η Νίκη αποφάσισαν να προσλάβουν γι' αυτό τον σκοπό μια οικιακή βοηθό. Η οικιακή βοηθός μένει στο σπίτι της οικογένειας. Η εργασία της ξεκινάει στις 6.30 το πρωί και τελειώνει στις 7 το βράδυ. Τα παιδιά τη διατάζουν συνεχώς ακόμη και για τα πιο ασήμαντα πράγματα. Πιστεύουν ότι η οικιακή βοηθός είναι αυτή που πρέπει να τους φέρνει νερό απ' τη βρύση ή το ψυγείο, να μαζεύει τα άχρηστα χαρτιά που ρίχνουν στο πάτωμα, να συμμαζεύει τα παιχνίδια τους, που διασκορπίζουν παντού μες στο σπίτι, να κουβαλάει τη τσάντα του μεγάλου παιδιού όταν πηγαίνει στο σχολείο και όταν σχολάει.

Σενάριο 2

Η οικογένεια του Νικόλα και της Μαρίας είναι πενταμελής. Το ζευγάρι έχει ένα κοριτσάκι και δύο αγοράκια. Ο Νικόλας έχει πρόσφατα χάσει τη δουλειά του και ασχολείται με τα οικιακά δηλαδή δεν εργάζεται εκτός σπιτιού αλλά είναι υπεύθυνος για την καθαριότητα, το μαγείρεμα και τις υπόλοιπες δουλειές στο σπίτι. Έτσι καθημερινά ξυπνάει από νωρίς για να προλάβει όλες τις δουλειές που απαιτούνται για να διατηρείται ένα σπίτι καθαρό και συγυρισμένο. Ακόμη μαγειρεύει το μεσημεριανό και το βραδινό φαγητό της οικογένειας. Αν και ο Νικόλας είναι αυτός που μαγειρεύει η Μαρία είναι εκείνη που θα επιλέξει τα φαγητά το πρωί πριν να φύγει για τη δουλειά της.

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω είναι σημαντικό να επισημάνουμε οποιεσδήποτε αντιλήψεις αφορούν έμφυλα στερεότυπα π.χ. ότι ο πατέρας πρέπει να είναι υπεύθυνος για τις πιο «σημαντικές» αποφάσεις και η μητέρα υπεύθυνη για αποφάσεις που αφορούν τη φροντίδα του σπιτιού. Θυμίζουμε στα παιδιά ότι:

- Όλα τα μέλη της οικογένειας μπορούν να κάνουν όλες τις δουλειές
- Καμιά δουλειά δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως λιγότερο ή περισσότερο σημαντική.
- Η ανταλλαγή εργασιών σε μια οικογένεια είναι πολύ σημαντική.

¹¹ Προσαρμογή από: Εγχειρίδιο εκπαιδευτικού Κοινωνική Μάθηση (2012, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων) Κεφάλαιο 7ο, Οικογένεια, Μελέτη περίπτωσης

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Κάθε φορά που η οικογένεια έχει φιλοξενούμενους ο Νικόλας ετοιμάζει με τη βοήθεια των αγοριών υπέροχα φαγητά τα οποία σερβίρουν όλο περηφάνια ενώ η Μαρία και το κοριτσάκι τους αναλαμβάνουν τη ψυχαγωγία και την ψιλή κουβε-ντούλα με τους καλεσμένους στο σαλόνι.

Αφού γίνει η παρουσίαση των συμπερασμάτων των δύο ομάδων ακολουθεί συζήτηση με το σύνολο της τάξης με τα ακόλουθα θέματα:

- Μπορούν όλα τα μέλη της οικογένειας να κάνουν όλες τις δουλειές;
- Υπάρχουν δουλειές που μπορεί να χαρακτηριστούν ως λιγότερο ή περισσότερο σημαντικές;
- Ποια άτομα πρέπει να κάνουν τις πιο «σημαντικές» δουλειές; .

Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα ορισμένες αποφάσεις που θα μπορούσαν να ληφθούν από τα μέλη μιας οικογένειας αναφορικά με συγκεκριμένες δραστηριότητες ή πρακτικές.

Στη συνέχεια ζητά από τα παιδιά να συζητήσουν και να αναφέρουν ποιος μπορεί να αποφασίζει για τις συγκεκριμένες δραστηριότητες σε μια οικογένεια. Είναι η μητέρα, ο πατέρας, ο παππούς, η γιαγιά, οι νέοι, τα παιδιά; Παραδείγματα στον πιο κάτω πίνακα:

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

	Ποιος αποφασίζει;			
	Ο πατέρας	Η μητέρα	Και οι δύο γονείς μαζί	Άλλο άτομο
1. Η 9χρονη κόρη πρέπει να μελετήσει.				
2. Ο 11χρονος γιος θέλει να σταματήσει το ποδόσφαιρο και να αρχίσει μαθήματα κιθάρας.				
3. Ο μικρός γιος της οικογένειας θέλει να γίνει χορτοφάγος.				
4. Η 13χρονη κόρη θέλει να μένει ξύπνια μετά τα μεσάνυχτα.				
5. Ο 10χρονος γιος θέλει το δικό του κινητό.				
6. Ποια παιχνίδια μπορούν να παίξουν τα παιδιά στο tablet.				
7. Τα παιδιά πρέπει να πάνε σε δημόσιο ή ιδιωτικό γυμνάσιο.				
8. Ο ενήλικας γιος ή η ενήλικη κόρη πρέπει να παντρευτεί.				
9. Χρειάζεται η οικογένεια να μετακομίσει σε καινούργιο σπίτι.				
10. Πρέπει να πουληθεί το σπίτι.				
11. Πρέπει να αγοραστεί αυτοκίνητο.				
12. Η μητέρα χρειάζεται να ξαναρχίσει να δουλεύει.				

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

13. Υπάρχει ανάγκη για δάνειο.				
14. Τι να φυτευτεί στην αυλή.				
15. Ποια να είναι τα ψώνια από την υπεραγορά.				
16. Συμμετοχή στον Σύνδεσμο Γονέων του σχολείου του/των παιδιών.				
17. Ποιος θα επικοινωνεί με τον/την εκπαιδευτικό του/των παιδιού/παιδιών;				
18. Το παιδί είναι άρρωστο και πρέπει να πάει στο γιατρό.				
19. Χρειάζεται να αγοραστούν σερβιέτες. Το κορίτσι της οικογένειας έχει περίοδο (έμμηνο ρύση).				
20. Ποιος θα είναι οι καλοκαιρινές διακοπές της οικογένειας.				
21. Πού θα είναι η κυριακάτικη εκδρομή.				

Έχουν αλλάξει τα πράγματα με την πάροδο του χρόνου;¹²

Ο/η εκπαιδευτικός συγκεντρώνει μια σειρά από δηλώσεις που απηχούν ευρέως διαδεδομένες, στερεότυπες, κοινωνικές αντιλήψεις. Ορισμένες δηλώσεις αναφέρονται πιο κάτω:

- Η γυναίκα πρέπει να είναι υπομονετική και να υπακούει τον άντρα της.
- Ικανές για τις δουλειές του σπιτιού είναι μόνο οι γυναίκες.

Διάφορες κοινωνικές αντιλήψεις που αφορούν την οικογένεια έχουν αλλάξει με τα χρόνια. Πολλοί γονείς/παππούδες μπορεί να έχουν ζήσει τις αλλαγές στη δομή της οικογένειας.

Είναι σημαντικό να μιλήσουμε για τους παράγοντες που ενδεχομένως να έχουν επιφέρει τις αλλαγές αυτές με την πάροδο του χρόνου (π.χ. αλλαγές

¹² Προσαρμογή από: Εγχειρίδιο εκπαιδευτικού Κοινωνική Μάθηση (2012, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων), Δραστηριότητα **Οικογένεια, Στερεότυπα, Κοινωνικές Αντιλήψεις**

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Ο άντρας πρέπει να αποφασίζει για τα σημαντικά ζητήματα που αφορούν την οικογένεια (π.χ. αν χρειάζεται να πάρουν δάνειο, να πωληθεί το σπίτι κ.λπ.).
- Τα αγόρια στηρίζουν τους γονείς τους όταν γεράσουν.
- Στην κόρη θα αγοράσουμε σπίτι, ο γιος θα βρει απ' τη γυναίκα του.
- Τα παιδιά έχουν σε μεγαλύτερο βαθμό ανάγκη τη μητέρα τους για να μεγαλώσουν σωστά και όχι τον πατέρα.

Στη συνέχεια συζητάει με τα παιδιά και ζητάει τις δικές τους απόψεις. Η συζήτηση θα πρέπει να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι καμία από τις πιο πάνω κοινωνικές αντιλήψεις δεν είναι απόλυτα ορθή.

«Μεγαλώνοντας και Αλλάζοντας»

ΥΛΙΚΑ: εικόνες αγοριού και κοριτσιού σε βρεφική ηλικία, σε ηλικία 12 χρονών και σε ηλικία 24 χρονών περίπου, 4 χαρτόνια Α2 διαφορετικών χρωμάτων, μαρκαδόροι.

Ζητούμε από τα παιδιά να παρατηρήσουν τις εικόνες ατομικά ή στις ομάδες τους. Προτρέπονται να μιλήσουν ή και να καταγράψουν τις αλλαγές που παρατηρούν ότι έχουν γίνει στα παιδιά των εικόνων με την πάροδο των χρόνων σε θέματα:

- σωματικής διάπλασης
- εμφάνισης
- συμπεριφορών ή συνηθειών (σχέσεις με γονείς, οικογένεια, φίλους, αυτο-εικόνα, αγαπημένα παιχνίδια, ύπνος, διατροφή, τρόποι ψυχαγωγίας, τρόποι διακίνησης)

Στην ολομέλεια ζητούμε από τα παιδιά να επικεντρωθούν και να αναφερθούν στις αλλαγές που πιστεύουν ότι συντελούνται κατά την εφηβεία. Επίκεντρο συ-

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

στις αντιλήψεις που αφορούν τους έμφυλους ρόλους, τεχνολογικές αλλαγές, κοινωνικές αντιλήψεις που αφορούν τη δομή της οικογένειας κ.λπ.).

- Είναι μια ευκαιρία να αναφερθούμε στις έννοιες παιδική, εφηβική και ενήλικη ηλικία, συζητώντας για τα χαρακτηριστικά της κάθε φάσης. Θα γίνει αναφορά στις εμφανείς πολλαπλές αλλαγές που συντελούνται στα άτομα, όπως σωματικές αλλαγές, αλλαγές στον τρόπο αντιμετώπισής μας από τους γύρω μας ανάλογα με την ηλικία μας, αλλαγές σε θέματα ευθυνών και ρόλων. Μέσα από τις δραστηριότητες τα παιδιά θα βοηθηθούν να αντιληφθούν το πόσο άλλαξαν και να χαίρονται γι' αυτή τη συνεχόμενη πορεία εξέλιξης.
- Στη συζήτηση γίνονται αποδεκτές διάφορες εισηγήσεις. Καταλήγουμε στο ότι οι αλληλένδετες αλλαγές κατά την εφηβεία είναι διαφορετικές για το κάθε άτομο, μπορεί να συμβούν σε διαφορετική χρονική στιγμή και με διαφορετικούς ρυθμούς για τον καθένα/την καθεμιά.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ζήτησης είναι οι εικόνες των εφήβων. Οι αλλαγές καταγράφονται σε μορφή ιδεοθύελλας γύρω από τις εικόνες.

Ακολούθως προκαλούμε τα παιδιά να σκεφτούν και να κατηγοριοποιήσουν τις αλλαγές σε όσες κατηγορίες θεωρούν ότι εμπίπτουν. Αναμένεται ότι θα αναφερθούν στις πιο κάτω κατηγορίες: σωματικές, νοητικές, συναισθηματικές, κοινωνικές αλλαγές. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να καταγράψει σε αντίστοιχο χαρτόνι τις αλλαγές μίας ή δύο κατηγοριών. Κάθε ομάδα παρουσιάζει τη δουλειά της στην ολομέλεια. Τα παιδιά των υπόλοιπων ομάδων προσθέτουν, εισηγούνται και συζητούν.

Καταλήγουμε στο ότι οι αλληλένδετες αλλαγές κατά την εφηβεία είναι διαφορετικές για το κάθε άτομο, μπορεί να συμβούν σε διαφορετική χρονική στιγμή και με διαφορετικούς ρυθμούς για τον/την καθένα/καθεμία και είναι ευπρόσδεκτες.

Νιώθω τόσο διαφορετικός/ή:

ΥΛΙΚΑ: σενάριο για δραματοποίηση

Παράδειγμα σεναρίου: Η Α είναι μια μαθήτρια Στ' δημοτικού. Ο Β είναι ο 8 χρόνια μεγαλύτερος αδερφός της και η Γ είναι μια πολύ καλή της φίλη και συμμαθήτρια. Τα τρία παιδιά θα υποδυθούν τους τρεις ρόλους ενώπιον της τάξης σε δύο σκηνές. Κρατούν το καθένα από μια καρτέλα στην οποία καταγράφεται η υπόθεση και ο τρόπος που ο χαρακτήρας τους αντιμετωπίζει το θέμα. Δεν γνωρίζει το ένα παιδί τι γράφει η καρτέλα του άλλου, ούτε και η ολομέλεια. Στην ολομέλεια ανακοινώνει ο/η δάσκαλος/α την **υπόθεση**:

“Η Α είναι μαθήτρια της Στ' δημοτικού. Είναι ανήσυχη και στεναχωρημένη, γιατί, ενώ οι συμμαθήτριές της έχουν ψηλώσει αρκετά η ίδια παραμένει μικρόσωμη κι επιπλέον κάποιοι την κοροϊδεύουν».

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

- Μπορούμε να δημιουργήσουμε σενάρια αντλώντας ιδέες από τη δική μας καθημερινότητα ή των παιδιών, αλλάζοντας τις καταστάσεις όσο χρειάζεται έτσι ώστε, χωρίς να στοχοποιούνται παιδιά, να καλλιεργείται η ενσυναίσθηση.
- Όταν μοιράζουμε τους ρόλους στα παιδιά για την υπόδυση, είναι καλό να αξιοποιούμε χαρακτηριστικά παιδιών σε κόντρα ρόλους, π.χ.
 - α) Αν ένα παιδί είναι συνήθως κάποιος ο οποίος εύκολα ασκεί κοροϊδία θα ήταν χρήσιμο να του δίνουμε ένα κόντρα ρόλο κάποιου που τον υποτιμούν οι άλλοι,
 - β) αν ένα παιδί φαίνεται χαμηλών τόνων να του εμπιστευόμαστε έναν ρόλο με φωνή και ισχυρή άποψη ...)

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Καρτέλα μαθήτριας Α: Είσαι μαθήτρια της Στ' δημοτικού. Είσαι ανήσυχη και στεναχωρημένη, γιατί, ενώ οι συμμαθήτριάς σου έχουν ψηλώσει αρκετά, παραμένεις μικρόσωμη. Μοιράζεσαι τις ανησυχίες σου πρώτα με μια συμμαθήτρια και φίλη σου και ακολούθως με τον κατά 8 χρόνια μεγαλύτερο σου αδερφό.

Καρτέλα φίλης: Πιστεύεις ότι δε θα μπορούσε να ένιωθε διαφορετικά η φίλη σου. Παραδέχεσαι ότι κι εσύ θα ένιωθες μειονεκτικά αν ήσουν κοντή και ευτυχώς που δεν είσαι. Θα κάνεις την προσευχή σου για να ψηλώσει η φίλη σου η Α και επιβεβαιώνεις τη φίλη σου Α ότι θα είσαι πάντα δίπλα της για ό, τι χρειαστεί.

Καρτέλα αδερφού: Δεν μπορείς να πιστέψεις στ' αυτιά σου που η μικρή σου αδερφή ασχολείται κι ενοχλείται από το τι νομίζουν κάποια χαζά εντεκάχρονα! Της λες την άποψη που έχεις για την ίδια. Ότι είναι έξυπνη και καλοσυνάτη, έχει πολύ χιούμορ και πλάκα και πώς χαίρεσαι να την κάνεις παρέα πιο πολύ κι από συνομήλικούς σου που έχουν μπόι μεν, αλλά κάποιοι απ' αυτούς είναι βαρετοί, ανώριμοι και άμυαλοι.

Τα τρία παιδιά διαβάζουν τις καρτέλες τους σιωπηρά κι ο καθένας μόνος του, για 2-3 λεπτά ώστε να κατανοήσουν τον ρόλο τους, χωρίς να συζητούν με τα άλλα παιδιά-ρόλους. Ακολούθως ο/η δάσκαλος/α ως αφηγητής/τρια συστήνει στους θεατές τους ρόλους/ήρωες που υποδύονται τα τρία παιδιά χρησιμοποιώντας, προαιρετικά, αντιπροσωπευτικά σκίτσα.

Οι θεατές στην ολομέλεια παρακολουθούν τη σκηνή κατά την οποία η Α μιλά με τη φίλη της. Ο/Η δάσκαλος/α θα διακόψει σε κάποιο σημείο την υπόδυση και θα ζητήσει ανατροφοδότηση πρώτα από τους ηθοποιούς και ακολούθως από την ολομέλεια, θέτοντας ερωτήσεις που στόχο έχουν να προβληματίσουν, όπως:

- Πώς σας φάνηκαν οι ανησυχίες της Α;
- Πώς σας φάνηκε ο τρόπος που αντέδρασε η φίλη της Α;
- Πώς νομίζετε ότι βοήθησε την κατάσταση;
- Τι θα έκανες διαφορετικά αν ήσουν η φίλη;
- Τι θα έκανες διαφορετικά αν ήσουν η Α;

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Ακολουθως, κατά παρόμοιο τρόπο, οι ηθοποιοί θα υποδυθούν τη δεύτερη σκηνή κατά την οποία η Α μιλά με τον μεγαλύτερό της αδερφό. Οι θεατές στην ολομέλεια παρακολουθούν. Δεν μπορούν να διακόψουν. Ο/η αφηγητής/ρια δάσκαλος/α θα διακόψει και πάλι σε κάποιο σημείο την υπόδυση και θα ζητήσει ανατροφοδότηση πρώτα από τους ηθοποιούς και ακολούθως από την ολομέλεια, ρωτώντας ερωτήσεις που στόχο έχουν να προβληματίσουν, όπως:

- Πώς σου φάνηκε ο τρόπος που αντέδρασε ο αδερφός της Α;
- Πώς νομίζεις ότι βοήθησε την κατάσταση;
- Τι θα έκανες διαφορετικά αν ήσουν ο αδερφός;
- Τι θα έκανες διαφορετικά αν ήσουν η Α;
- Πώς λειτούργησε ο αδερφός για το κορίτσι;
- Αν, τώρα, ένα παιδί δεν έχει μεγαλύτερο αδερφό να συμβουλευτεί;
- Πώς μπορεί κάποιος να βοηθήσει τον εαυτό του;

Στη συνέχεια καλούμε τους τρεις ηθοποιούς να ξαναπαίξουν τις δύο σκηνές μία-μία με τη διαφορά ότι τώρα οι θεατές έχουν δικαίωμα να διακόψουν τη δραματοποίηση χτυπώντας παλαμάκια και να αναλάβουν έναν από τους τρεις ρόλους ή να υπαγορεύσουν στη μαριονέτα/ηθοποιό τι να πει ή πώς να αντιδράσει. Ο/Η αφηγητής/ρια συντονίζει τις διακοπές και τη συνέχεια της δραματοποίησης.

Υπενθυμίζουμε τους βασικούς κανόνες που διέπουν το μάθημα και προτρέπουμε τα παιδιά να συμπεριφερθούν με γνώμονα αυτούς τους κανόνες. Ο/Η αφηγητής/ρια καθοδηγεί, ακολούθως, συζήτηση ανατροφοδότησης.

«Τι ωραίο που είναι να μεγαλώνω!»

«Τι δύσκολο που είναι να μεγαλώνω!»¹³

ΥΛΙΚΑ: 2 χαρτόνια Α1 διαφορετικού χρώματος, μαρκαδόροι, ποικίλες εικόνες ή σκίτσα εφήβων σε προβολή.

- Η συζήτηση οδηγείται σε προβληματισμούς και στη διαπίστωση ότι οι προκλήσεις μπορεί να ιδωθούν μέσα από μια πιο θετική σκοπιά, ίσως και ως άλλη μια χαρά του να είσαι έφηβος, ενώ οι χαρές της εφηβείας μπορεί και να δημιουργούν θέματα που χρήζουν επίλυσης.

¹³ Πηγή: Εκπαιδευτικό Εγχειρίδιο για την Μέση Εκπαίδευση 'Γ'MSET: Implementing Mandatory Sex Education for Teens' με ενδεικτικές δραστηριότητες για τους Δείκτες Επιτυχίας Θεματικής Ενότητας 3.1: Οικογενειακός Προγραμματισμός, Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία (Τάξεις Β' και Γ'), <http://www.sexualityeducation.com.cy>, Πηγή: Lions Quest Social and Emotional Learning Program, 'Skills for Growing (Pre K- 5)', <https://www.lions-quest.org/>

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Τα παιδιά χωρίζονται σε 2 ομάδες. Η μια ομάδα καταγράφει σε μεγάλα χαρτόνια τις Χαρές της εφηβείας με ένα ανάλογο τίτλο όπως “Τι ωραίο που είναι να μεγαλώνω!”. Η άλλη ομάδα καταγράφει τις Προκλήσεις της εφηβείας με ένα ανάλογο τίτλο όπως “Τι δύσκολο που είναι να μεγαλώνω!”. Έχουν 10-15 λεπτά για να καταγράψουν τις χαρές και τις προκλήσεις της εφηβείας. Η κάθε ομάδα ορίζει αυτόνομα ρόλους γραμματέα και παρουσιαστή.

Οι ομάδες παρουσιάζουν και ακολουθεί συζήτηση (βλ. εισηγήσεις)

«Καθαριότητα, παρακαλώ»

ΥΛΙΚΑ: εικόνες/σκίτσα ντυμένων ανθρώπων, βιολογικές εικόνες ανθρώπινου σώματος (απεικονίσεις γυμνού ανθρώπινου σώματος), άδειες καρτέλες ή χαρτόνια, μαρκαδόροι.

Παρουσιάζουμε στην ολομέλεια τις βιολογικές εικόνες ανθρώπινου σώματος αντρών και γυναικών ανακοινώνοντας ότι το θέμα του μαθήματος μας είναι η προσωπική υγιεινή και καθαριότητα. Τα άτομα των εικόνων μιλούν για την προσωπική τους υγιεινή και καθαριότητα. Μοιράζουμε στις ομάδες καρτέλες/χαρτόνια και μαρκαδόρους. Ζητούμε από τα παιδιά να δώσουν φωνή στις εικόνες καταγράφοντας στις ομάδες τους θετικές δηλώσεις των απεικονισμένων ατόμων για προώθηση της προσωπικής υγιεινής για διάφορα μέρη του σώματος. Άτομα από κάθε ομάδα παρουσιάζουν στην ολομέλεια τις δηλώσεις και τις τοποθετούν γύρω από την εικόνα, ενώνοντάς τις με τα αντίστοιχα μέρη του σώματος.

Πιθανές δηλώσεις:

- Τα μαλλιά μου είναι καθαρά και μυρίζουν ωραία, επειδή ...
- Οι μασχάλες μου έχουν ευχάριστη οσμή, επειδή ...
- Τα ιδιωτικά μέρη του σώματος μου είναι καθαρά, γιατί ...

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

- Εντοπίζουμε ότι κοινά θέματα αναφέρθηκαν ή πιθανό είναι να αναφερθούν κάτω και από τους δύο τίτλους: “Τι ωραίο που είναι να μεγαλώνω!”, “Τι δύσκολο που είναι να μεγαλώνω!”
- Στις εικόνες που θα χρησιμοποιήσουμε φροντίζουμε να απεικονίζονται άτομα από διάφορα περιβάλλοντα χωρίς να αναπαράγονται κοινωνικά, φυλετικά ή σεξιστικά στερεότυπα.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

- Τα πόδια μου είναι καθαρά, γιατί ...
- Τα δόντια μου είναι υγιή και καθαρά, επειδή...
- Τα νύχια μου είναι καθαρά και περιποιημένα, γιατί ...
- Ο λαιμός/το πρόσωπο/τα αυτιά/τα χέρια/η μύτη/η πλάτη μου είναι καθαρά και περιποιημένα, επειδή...

Προκαλούμε συζήτηση με επίκεντρο εικόνες ντυμένων ανθρώπων με θέμα την περιβολή του σώματος από καθαρά ή μη καθαρά ρούχα. Μπορούμε να δώσουμε σενάρια και να ζητήσουμε από τα παιδιά να χτίσουν το ένα πάνω στην πρόταση του προηγούμενου για να συνεχίσουν τις ιστορίες:

Ο/Η 13 χρονών, ετοιμάζεται για τη σαββατιάτικη του/της έξοδο με φίλους/φίλες του/της. Πώς νιώθει; Πώς ετοιμάζεται; (φροντίζει το σώμα του, τα ρούχα του, τα μαλλιά του)

Ο/Η ετοιμάζεται για το σχολείο. Εδώ και μέρες δεν βάζει τα λερωμένα του ρούχα στο καλάθι για τα άπλυτα. Οι γονείς του δήλωσαν ότι δεν θα μαζεύουν από το πάτωμα του δωματίου του τα ρούχα για να πλένονται. Έτσι, σήμερα το πρωί που ξύπνησε, ...

Ακολουθεί ανατροφοδότηση. Τα παιδιά αιτιολογούν γιατί το σώμα πρέπει να διατηρείται καθαρό. Γίνεται δίλεπτη σιγή κατά την οποία το κάθε παιδί θέτει σιωπηρά δικές του προσωπικές αποφάσεις για καλές πρακτικές προσωπικής υγιεινής.

Στις εικόνες που θα χρησιμοποιήσουμε φροντίζουμε να απεικονίζονται άτομα από διάφορα περιβάλλοντα χωρίς να αναπαράγονται κοινωνικά, φυλετικά ή σεξιστικά στερεότυπα.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

« Μίλα μου για το φλερτ...»

ΥΛΙΚΑ: χαρτάκια post it

Στον πίνακα γράφουμε με μεγάλα γράμματα τη λέξη με την οποία θα ασχοληθούμε: **ΦΛΕΡΤ**. Κάνουμε προφορικά μια ιδεοθύελλα για το θέμα, με βάση ερωτήσεις όπως:

- Τι είναι; Είναι συμπεριφορά; Είναι συναίσθημα;
- Πώς εκφράζεται; Όλοι εκφράζονται με τον ίδιο τρόπο;
- Με ποιο συναίσθημα μοιάζει; Μοιάζει μόνο με ένα συναίσθημα;
- Τι μπορεί να προκαλέσει; Προκαλεί και θετικά και αρνητικά συναισθήματα;
- Ποιους μπορεί να αφορά; Μπορεί να αφορά τη γιαγιά και τον παππού;
- Πότε γίνεται; Η ιδιωτικότητα και το φλερτ σχετίζονται; Μπορούν κάποια άτομα να σχολιάζουν τρίτα άτομα γι' αυτό το θέμα;
- Μπορεί κάποιο άτομο να θιγεί μετά από μια πιθανή έκφραση φλερτ από άλλο άτομο;
- Μπορεί κάποιο άτομο να χαρεί μετά από μια πιθανή έκφραση φλερτ από άλλο άτομο;

Μοιράζουμε στα παιδιά χαρτάκια post it και ζητούμε να γράψουν πάνω στο χαρτάκι τρεις λέξεις που πιστεύουν ότι σχετίζονται με τη λέξη «φλερτ». Μαζεύουμε τα χαρτάκια σε ένα κουτί και τα ανακατεύουμε. Καθώς μαζεύουμε τα χαρτάκια, **ελέγχουμε διακριτικά τι είναι γραμμένο για αποφυγή δυσάρεστων καταστάσεων**. Σε περίπτωση που διαπιστώσουμε ότι σε κάποιο χαρτάκι αναγράφεται ανάρμοστο για τα πλαίσια της τάξης κείμενο, χαμηλόφωνα αναφέρουμε στο συγγραφέα τη διαπίστωσή μας και τον/την ενημερώνουμε ότι μπορεί να χρησιμοποιήσει άλλο χαρτάκι ξαναγράφοντας τη δήλωσή του.

Ζητούμε από το κάθε παιδί να επιλέξει τυχαία και να διαβάσει ένα χαρτάκι. Κάθε χαρτάκι που διαβάζεται τοποθετείται γύρω από την ιδεοθύελλα της λέξης «ΦΛΕΡΤ».

Ακολουθεί συζήτηση για τις σκέψεις που εκφράστηκαν από τα παιδιά.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

- **Ο στόχος αυτής της δραστηριότητας δεν είναι να διδάξει πώς φλερτάρουν οι άνθρωποι.** Το φλερτ είναι ένα όμορφο κομμάτι της ανθρώπινης ζωής το οποίο ο κάθε άνθρωπος καλείται να ανακαλύψει και να βιώσει μόνος/η του/της.

Στόχος είναι η απενεχοποίηση των παιδιών σε περίπτωση που νιώθουν ενοχικά για αθώες δικές τους συμπεριφορές αφού βρίσκονται σε μια ηλικία που ξεκινά η έκφραση της σεξουαλικότητάς τους.

Στόχος, είναι η συνειδητοποίηση της ανάγκης για σεβασμό της ιδιωτικότητας του κάθε ατόμου και γύρω από αυτό το θέμα.

Στόχος, είναι η συνειδητοποίηση της σημαντικότητας της συναίνεσης.

- **Σημαντικό είναι να διαφυλάσσεται η ταυτότητα των παιδιών που διατυπώνουν μια απάντηση γραπτώς.** Τονίζουμε ότι ακόμη και αν κάποιος/α θεωρεί ότι έχει αναγνωρίσει τον γραφικό χαρακτήρα συγκεκριμένου ατόμου, δεν σχολιάζει. Προβλέπουμε ότι μπορεί να προκύψει κάτι τέτοιο και θέτουμε όρια πριν τη δραστηριότητα με τα post it.
- **Τις απαντήσεις στις ανοικτές ερωτήσεις τις αντιμετωπίζουμε με σεβασμό στην προσωπική άποψη του παιδιού μέσα σε πλαίσια που δεν αναπαράγουν μύθους.**

«Κρυπτόλεξο για την εφηβεία»

ΥΛΙΚΑ: κρυπτόλεξο για προβολή στην τάξη και αντίγραφα του κρυπτολέξου σε μέγεθος Α3 για κάθε ομάδα, καρτέλες με δηλώσεις μύθων και πραγματικότητας για τις έννοιες στύση, εκσπερμάτωση, έμμηνος ρύση, αυνανισμός (βλ. παράρτημα).

Ετοιμάζουμε ένα κρυπτόλεξο στο οποίο τοποθετούμε όλες τις έννοιες με τις οποίες έχουμε πρόθεση να ασχοληθούμε (π.χ. έμμηνος ρύση, ονειρώξη, στύση, εκσπερμάτωση, αυνανισμός, εφηβεία, αλλαγές). Αναφέρουμε στα παιδιά ότι οι λέξεις του κρυπτόλεξου κρύβονται γιατί ντρέπονται ή γιατί νιώθουν άβολα κι εμείς θα τις βοηθήσουμε να βρουν το θάρρος να βγουν από την κρυψώνα τους και να μας μιλήσουν για τους εαυτούς τους.

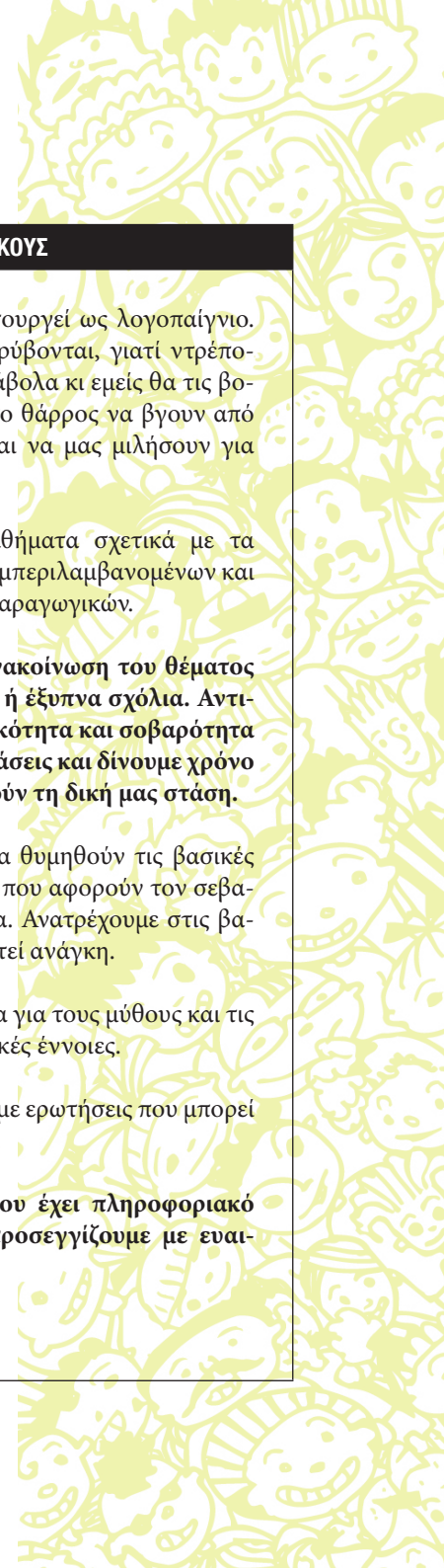
Ζητούμε από τα παιδιά να δουλέψουν σε μικτές ομάδες. Όταν όλες οι λέξεις του κρυπτόλεξου «αποκαλυφθούν» στις ομάδες, γίνεται προβολή του κρυπτόλεξου και στην ολομέλεια. Αναφερόμαστε στις έννοιες με απλά λόγια επεξηγώντας τις. Μπορούμε να εισηγηθούμε στα παιδιά να ανατρέξουν σε ετυμολογικό λεξικό για να ψάξουν τη σημασία των εννοιών. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει ανάλογο λήμμα, διαβάζουμε τις ετυμολογίες που έχουμε εμείς.

Στη συνέχεια θα ασχοληθούμε με τις έννοιες εκσπερμάτωση, ονειρώξη, αυνανισμός και έμμηνος ρύση χωριστά, χρησιμοποιώντας σχετικές με τις έννοιες δηλώσεις που αναφέρονται σε μύθους ή που ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

Εισάγουμε στην ολομέλεια τις έννοιες “μύθος” και “πραγματικότητα”. Ξεκινούμε με δύο άσχετες φαινομενικά με το θέμα δηλώσεις που να αιφνιδιάσουν τα παιδιά, να τα απενοχοποιήσουν, να σπάσουν τον πάγο, να βοηθήσουν όλους να νιώσουν πιο άνετα, να οριοθετήσουν τι πάει να πει “πραγματικότητα” και “μύθος” καθώς και να διαπιστώσουν ότι το θέμα που θα συζητήσουμε έχει πληροφοριακό χαρακτήρα.

Τοποθετούμε στον πίνακα τις λέξεις ΜΥΘΟΣ και ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ. Δείχνουμε στην ολομέλεια σε καρτέλες κομματιασμένη μια απλή δήλωση, π.χ. «Το

- Το παιχνίδι αυτό λειτουργεί ως λογοπαίγνιο. Είναι οι λέξεις που κρύβονται, γιατί ντρέπονται ή γιατί νιώθουν άβολα κι εμείς θα τις βοηθήσουμε να βρουν το θάρρος να βγουν από την κρυψώνα τους και να μας μιλήσουν για τους εαυτούς τους.
- Έχουν προηγηθεί μαθήματα σχετικά με τα μέρη του σώματος, συμπεριλαμβανομένων και των ιδιωτικών ή αναπαραγωγικών.
- **Αναμένουμε ότι η ανακοίνωση του θέματος θα προκαλέσει γέλια ή έξυπνα σχόλια. Αντιμετωπίζουμε με φυσικότητα και σοβαρότητα τυχόν τέτοιες αντιδράσεις και δίνουμε χρόνο στα παιδιά να μιμηθούν τη δική μας στάση.**
- Καλούμε τα παιδιά να θυμηθούν τις βασικές αρχές του μαθήματος που αφορούν τον σεβασμό και την εχεμύθεια. Ανατρέχουμε στις βασικές αρχές αν παραστεί ανάγκη.
- Αυτό είναι ένα μάθημα για τους μύθους και τις αλήθειες για τις σχετικές έννοιες.
- Δείχνουμε να εκτιμούμε ερωτήσεις που μπορεί να φαίνονται αφελείς.
- **Είναι ένα μάθημα που έχει πληροφοριακό χαρακτήρα και το προσεγγίζουμε με ευαισθησία.**

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

νερό της θάλασσας είναι αμυρό». Τα παιδιά σχηματίζουν τη δήλωση και αποφασίζουν αν θα τοποθετήσουν τη δήλωση κάτω από τη λέξη ΜΥΘΟΣ ή ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.

Επαναλαμβάνουμε την ίδια δραστηριότητα με μια δεύτερη δήλωση, π.χ. «Το νερό της θάλασσας είναι γαλαζοπράσινο».

Αφού τα παιδιά εξοικειωθούν με τις έννοιες μύθος και πραγματικότητα, προχωρούμε με τις δηλώσεις για την εκσπερμάτωση, στύση, έμμηνο ρύση και αυνανισμό.

Μοιράζουμε σε κάθε ομάδα δύο δηλώσεις για την κάθε έννοια (π.χ. μία δήλωση-μύθος και μία δήλωση-πραγματικότητα). Οι δηλώσεις είναι κομμένες σε λέξεις και τα παιδιά καλούνται να τις σχηματίσουν στις ομάδες. Αφού σχηματιστούν οι δηλώσεις από όλες τις ομάδες τις διαβάζουμε, συζητούμε και τοποθετούμε ανάλογα στην κατηγορία ΜΥΘΟΣ ή ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ. Αυτή η δραστηριότητα επαναλαμβάνεται μέχρι να εξαντληθούν οι δηλώσεις για όλες τις έννοιες.

ΕΚΣΠΕΡΜΑΤΩΣΗ:

Δηλώσεις για την εκσπερμάτωση που ανταποκρίνονται στην **πραγματικότητα**:

- Κατά την εκσπερμάτωση το πέος εκκρίνει υγρά που περιέχουν σπέρμα.
- Η εκσπερμάτωση συμβαίνει πάντα μετά από στύση.
- Η μέση εκσπερμάτωση περιέχει περίπου 100 εκατομμύρια σπερματοζωάρια.
- Η εκσπερμάτωση πιθανό να προκαλέσει γονιμοποίηση ωαρίου, εφόσον σπερματοζωάρια συναντηθούν με ωάριο.
- Όταν ένα αγόρι εκσπερματώσει στον ύπνο του, αυτό ονομάζεται ονειρώξη.
- Ένα αγόρι δεν μπορεί να ελέγξει ούτε να σταματήσει την ονειρώξη.
- Η ονειρώξη είναι μια φυσιολογική λειτουργία.

Δηλώσεις για την εκσπερμάτωση που είναι **μύθοι**:

- Κατά την εκσπερμάτωση το σπέρμα δεν εκκρίνεται από την ουρήθρα.
- Η ονειρώξη είναι δυσλειτουργία του οργανισμού.
- Ονειρώξη έχουν όλοι.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

- Μέσα από τη συζήτηση με αφορμή τις δηλώσεις θα δώσουμε την πληροφόρηση, και θα αποφορτίσουμε πιθανά θέματα ταμπού.
- Οι έννοιες με απλά λόγια:
 - Η στύση είναι ένα γεγονός κατά το οποίο αίμα εισέρχεται στο πέος, έχοντας ως αποτέλεσμα τη διέγερσή του.
 - Η ονειρώξη αποτελεί μέρος των φυσιολογικών και αναμενόμενων σωματικών αλλαγών και είναι αυθόρμητη και ακούσια λειτουργία. Κατά την ονειρώξη το άτομο στη διάρκεια του ύπνου είτε έχει απελευθέρωση κολπικών υγρών είτε στύση και ακολούθως ακούσια και μη ελεγχόμενη εκσπερμάτωση. Ονειρώξη μπορεί να έχουν και τα αγόρια και τα κορίτσια.
- Εκσπερμάτωση είναι μια λειτουργία κατά την οποία εκκρίνονται υγρά από το πέος που περιέχουν σπέρμα.
- Αυνανισμός είναι το να αγγίζει ένα άτομο τα γεννητικά του όργανα με τρόπο που να προκαλείται το αίσθημα της ικανοποίησης. (Ανεξάρτητα με το αν οι προσωπικές μας πεπειθήσεις υπαγορεύουν ότι η συμπεριφορά αυτή είναι ανάρμοστη ή μη, τα παιδιά πρέπει να γνωρίζουν ότι ο αυνανισμός δεν προκαλεί καμία πνευματική ή σωματική

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

ΣΤΥΣΗ:

Δηλώσεις για τη στύση που ανταποκρίνονται στην **πραγματικότητα:**

- Η στύση αφορά τη διέγερση και σκλήρυνση του πέους.
- Η στύση είναι αντανακλαστικό φαινόμενο.
- Η στύση μπορεί να προκληθεί από τον αυνανισμό.
- Στύση ονομάζεται το γεγονός κατά το οποίο αίμα εισέρχεται στο πέος έχοντας ως αποτέλεσμα τη διέγερση του.

Δηλώσεις για τη στύση που είναι **μύθοι:**

- Είναι επικίνδυνο για την υγεία να έχει κάποιος συχνά στύση.
- Είναι αδύνατο να έχει κάποιος στύση στον ύπνο του.

ΑΥΝΑΝΙΣΜΟΣ:

Δηλώσεις για τον αυνανισμό που ανταποκρίνονται στην **πραγματικότητα:**

- Όταν κάποιος αυνανίζεται αγγίζει μόνος του τα σεξουαλικά του όργανα.
- Ο αυνανισμός δημιουργεί αισθήματα ευφορίας και ικανοποίησης.
- Με τον αυνανισμό ένα άτομο μπορεί να απελευθερώσει σεξουαλικές ή άλλες εντάσεις.
- Κάποια άτομα νιώθουν άβολα όταν αυνανίζονται, γιατί νιώθουν ντροπή.
- Ο αυνανισμός είναι καθαρά ιδιωτική υπόθεση.

Δηλώσεις για τον αυνανισμό που είναι **μύθοι:**

- Με τον αυνανισμό θα ξοδέψεις όλο σου το σπέρμα και δε θα έχεις όταν πραγματικά θα σου χρειάζεται.
- Τα άτομα που αυνανίζονται μπορεί να τρελαθούν.
- Αν κάποιος αυνανίζεται μπορεί να βγάλει τρίχες στα χέρια.
- Μόνο τα αγόρια αυνανίζονται.
- Όταν ένα νεαρό άτομο αυνανίζεται σημαίνει ότι είναι έτοιμο να κάνει σεξ.

ΕΜΜΗΝΟΣ ΡΥΣΗ:

Δηλώσεις για την έμμηνο ρύση που ανταποκρίνονται στην **πραγματικότητα:**

- Όταν μια γυναίκα ξεκινά να έχει περίοδο μπορεί να μείνει έγκυος μετά από σεξουαλική επαφή.

βλάβη, αλλά ότι είναι και κάτι αυστηρά ιδιωτικό. Επίσης ότι κάποιοι άνθρωποι αυνανίζονται και κάποιοι όχι).

- Έμμηνος ρύση είναι μια φυσιολογική λειτουργία του οργανισμού κατά την οποία απομακρύνεται το μη γονιμοποιημένο ωάριο μαζί με αίμα. Ονομάζεται και περίοδος, εμμηνόρροια και συνήθως συμβαίνει κάθε μήνα κι έχει διάρκεια από 3-7 μέρες.
- Πιθανές ερωτήσεις/απαντήσεις:
 - **Γιατί οι άνθρωποι αυνανίζονται;** Ο αυνανισμός θεωρείται μια πράξη που προκαλεί ευχάριστα συναισθήματα. Θεωρείται, επίσης, ότι μπορεί να απελευθερώσει σεξουαλικές ή άλλες εντάσεις, με ένα αποδεκτό τρόπο, για άτομα που δεν είναι σε θέση ακόμη ή που δεν μπορούν να έχουν ενεργή σεξουαλική ζωή.
 - **Μπορεί ο αυνανισμός να είναι βλαβερός;** Δεν υπάρχουν σωματικοί κίνδυνοι ή βλάβες που προκαλούνται με τον αυνανισμό.
 - **Τι γίνεται με την ιδιωτικότητα;** Ο αυνανισμός είναι απόλυτα ιδιωτική υπόθεση.
 - **Όταν ένα νεαρό άτομο αυνανίζεται σημαίνει ότι είναι έτοιμο να κάνει σεξ;** Όταν ένα νεαρό άτομο αυνανίζεται δεν σημαίνει ότι είναι έτοιμο να έχει ολοκληρωμένες σεξουαλικές σχέσεις. Ο αυνανισμός προϋποθέτει βιολογική σεξουαλική ωρίμανση του ατόμου, ενώ η σεξουαλική πράξη προϋποθέτει

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Η περίοδος είναι ένα προσωπικό θέμα.
- Σε άλλους πολιτισμούς η περίοδος θεωρείται ιερό θέμα και αιτία εορτασμού.
- Όταν ένα κορίτσι έχει περίοδο μπορεί να νιώσει πόνο στην κοιλιά ή τη μέση.
- Τις μέρες που ένα κορίτσι έχει περίοδο έχει μεγαλύτερη ανάγκη από τροφές που περιέχουν σίδηρο.
- Όταν ένα κορίτσι ξεκινά να έχει περίοδο είναι καλό να επισκεφθεί τον/τη γυναικολόγο με τη συνοδεία γονέα/γονέων.*
(βλ. εισηγήσεις)

Δηλώσεις για την έμμηνο ρύση που είναι **μύθοι**:

- Όταν ένα κορίτσι έχει περίοδο, δεν πρέπει να κάνει μπάνιο.
- Όταν ένα κορίτσι έχει περίοδο, το γνωρίζουν όλοι.
- Όταν ένα κορίτσι έχει περίοδο δεν πρέπει να λούζει τα μαλλιά της ούτε με ζεστό ούτε με κρύο νερό.
- Όταν ένα κορίτσι έχει περίοδο δεν πρέπει να κάνει καθόλου γυμναστική.
- Με την περίοδο φεύγει βλαβερό αίμα από τον οργανισμό.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

συντρέχουσα συναισθηματική/ψυχική και νοητική ωρίμανση που καθιστούν το άτομο απόλυτα υπεύθυνο απέναντι στον εαυτό του και στον σεξουαλικό του σύντροφο.

- * Αν στην τάξη μας έχουμε ορφανά παιδιά από ένα ή δύο γονείς ή παιδιά που ζουν μακριά από τον ένα ή και τους δύο γονείς, τότε η δήλωση γράφεται προσαρμοσμένη:
Όταν ένα κορίτσι ξεκινά να έχει περίοδο είναι καλό να επισκεφθεί τον/τη γυναικολόγο με τη συνοδεία ενήλικου ατόμου που εμπιστεύεται.

Είναι πιθανό η συζήτηση των πιο πάνω δηλώσεων που αφορούν μύθους και πραγματικότητες σε σχέση με τη σεξουαλικότητα να προκαλέσουν διάφορες απορίες στα παιδιά, τις οποίες πιθανόν να ντρέπονται να εκφράσουν ανοικτά στην τάξη. Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας μπορούμε να ζητήσουμε από τα παιδιά να γράψουν ανώνυμα σε ένα χαρτάκι τυχόν απορίες που έχουν και να τις ρίξουν σε ένα κουτί. Όταν όλα τα παιδιά έχουν γράψει τις απορίες τους, διαλέγουμε στην τύχη ένα χαρτάκι και διαβάζουμε την ερώτηση μπροστά στην ολομέλεια.

Αν η ερώτηση προκαλέσει γέλιο ή αμηχανία αν φέρουμε πολύ απλά ότι αυτό είναι κάτι φυσιολογικό και ότι είναι πολύ πιθανό ότι και άλλα παιδιά να έχουν την ίδια απορία. Ζητούμε από τα παιδιά να κάνουν μια συμβολική κίνηση για να διώξουν την ντροπή και την αμηχανία από την τάξη και συνεχίζουμε με τις ερωτήσεις και απαντήσεις.

Μορφές βίας

ΥΛΙΚΑ: εικόνες (φωτογραφίες και σκίτσα) με ανθρώπους και ζώα που να αναπαριστούν σκηνές από συμπεριφορές που παραπέμπουν στις έννοιες αποτελεσματική επικοινωνία (λεκτική ή μη), ψυχολογική βία (λεκτική ή μη), σωματική βία (λεκτική ή μη)

Τα παιδιά βρίσκονται στην ολομέλεια. Παρουσιάζουμε μια εικόνα με ζώα σε μια σκηνή στοργής και τρυφερότητας (π.χ. μια πολική αρκούδα αγκαλιασμένη με τα μικρά της). Αφού τα παιδιά περιγράψουν ελεύθερα την εικόνα κατευθύνουμε τη συζήτηση με ερωτήσεις όπως:

- Πώς γνωρίζουμε ότι είναι η μητέρα-αρκούδα/ο πατέρας-αρκούδος;
- Είστε σίγουροι ότι...;
- Τα μαλώνει;
- Τα προστατεύει;
- Τα μικρά φαίνονται ήρεμα/αναστατωμένα/ πεινασμένα/ αφρόντιστα/ικανοποιημένα/ασφαλή; Τι άλλο;
- Είναι άραγε πάντα έτσι η οικογένεια που βλέπουμε;
- Πώς αλλιώς μπορεί να τους δούμε;

Παρουσιάζουμε στα παιδιά ένα σκίτσο ή μια εικόνα οικογένειας σε σκηνή έντασης. Ζητούμε από τα παιδιά να περιγράψουν και να μιλήσουν για την εικόνα. Αφού αφήσουμε τα παιδιά να εκφραστούν, καθοδηγούμε τη συζήτηση με ερωτήσεις όπως:

- Βάλτε τίτλο στην εικόνα.
- Ποιος είναι χαρούμενος/η, θυμωμένος/η, λυπημένος/η, αδιάφορος/η, συγκεντρωμένος/η, ήρεμος/η, απελπισμένος/η, αγανακτισμένος/η; Γιατί άραγε;
- Είστε σίγουροι ότι...;
- Αν αυτή η εικόνα ήταν σκηνή από μια ταινία, ποια θα ήταν η επόμενη σκηνή;
- Νομίζετε ότι αυτή η σκηνή είναι συνηθισμένη στη συγκεκριμένη οικογένεια; Γιατί;

- Βασική προϋπόθεση για τη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων είναι η οργάνωση του σχολικού δικτύου ασφάλειας που προβλέπεται για τη διαχείριση και αντιμετώπιση περιστατικών βίας (Ομάδα Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας και της Παραβατικότητας) και η γνώση των διαδικασιών ενεργοποίησης του δικτύου.

- Οι δραστηριότητες που εισηγούμαστε για τις μορφές βίας έχουν δύο στάδια:

α) Το στάδιο που αφορά στην κατανόηση εννοιών όπως αποτελεσματική επικοινωνία (λεκτική ή μη), ψυχολογική βία (λεκτική ή μη), σωματική βία (λεκτική ή μη).

β) Το στάδιο κατά το οποίο τα παιδιά θα κληθούν να διακρίνουν τις μορφές βίας (σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική, οικονομική) μέσα από την ενασχόληση με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΣΔΠ) και την αξιοποίηση σχετικών σεναρίων.

- Τα προτεινόμενα σεναρία μπορούν να προσαρμοστούν στο επίπεδο ηλικίας, ενδιαφερόντων και ωρίμανσης των παιδιών.

- **Θα πρέπει ο/η εκπαιδευτικός να διασφαλίσει την ιδιωτικότητα όλων παιδιών της τάξης. Προτεραιότητα είναι η αποφυγή στιγματισμού παιδιών που μπορεί να είναι πιθανά θύματα οποιασδήποτε μορφής βίας.**

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Διακρίνετε μορφές μη αποτελεσματικής επικοινωνίας; (αναμένουμε να αναφερθούν στην έκφραση σωματικής βίας, στην αδιαφορία, στην απειλητική χρήση αντικειμένων, στις απειλητικές κινήσεις).

Επιστρέφουμε στην εικόνα της οικογένειας σε στιγμές έντασης. Ζητούμε από τα παιδιά στις ομάδες τους να δείξουν χωρίς λόγια, με γλώσσα του σώματος, τη σκηνή ηρεμίας που επήλθε στο σπίτι μετά από πάροδο τριών ωρών. Επιλέγουμε μία ομάδα η οποία αναπαριστά τα άτομα σε στιγμές ηρεμίας μέσα από “παγωμένη εικόνα” (αναπαράσταση χωρίς λόγια και κινήσεις). Η ολομέλεια παρατηρεί και περιγράφει την “παγωμένη εικόνα”. Μπορούμε να θέσουμε στα παιδιά ερωτήσεις όπως:

- Τι μπορεί να συνέβηκε;
- Σας ικανοποιεί αυτό που βλέπετε; Γιατί;
- Θεωρείτε ότι η κατάσταση που βλέπουμε είναι μόνιμη;
- Είναι δυνατόν η “παγωμένη εικόνα” ηρεμίας να είναι συχνή;
- Τι μπορούν να κάνουν τα μέλη της οικογένειας ώστε να ζουν πιο συχνά στιγμές ηρεμίας;

Διαλύουμε την “παγωμένη εικόνα” και καλούμε τα παιδιά στην ολομέλεια να συζητήσουν αν είναι εύκολες τέτοιες μεταλλαγές μέσα σε μια οικογένεια στην πραγματικότητα. Διαπιστώνουμε μαζί με τα παιδιά ότι στη ζωή άλλες φορές τα πράγματα είναι απλά κι άλλες είναι πολύπλοκα, αναφερόμενοι στη δύναμη που έχουν οι φορείς και υπηρεσίες για την προάσπιση της ασφαλούς και υγιούς ζωής των παιδιών και των δικαιωμάτων τους.

Καλούμε τα παιδιά να συγκρίνουν εικόνες που έχουμε παρουσιάσει, δηλαδή εικόνες που απεικονίζουν αρμονικές στιγμές αλληλεπίδρασης ανάμεσα σε ανθρώπους εντός οικογενειακού περιβάλλοντος ή ευρύτερα και εικόνες που απεικονίζουν στιγμές έντασης ή διαφόρων μορφών βίας εντός οικογενειακού περιβάλλοντος ή ευρύτερα. Θυμίζουμε την προηγούμενη διαπίστωση ότι οι σκηνές αυτές είναι στιγμιαίες απεικονίσεις και αναπαριστούν μια στιγμή της ζωής της μιας ή της άλλης οικογένειας. Ρωτούμε τα παιδιά αν θεωρούν ότι στις εικόνες

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

- Επιδιώκουμε το υλικό που θα παρουσιάσουμε (επισυνάπτονται ενδεικτικές εικόνες στο παράρτημα) να απεικονίζει λεκτική και μη λεκτική έκφραση ψυχολογικής βίας (γλώσσα του σώματος), σωματική βία, σε οικογενειακά περιβάλλοντα και ευρύτερα, με στόχο να διακρίνουν τα παιδιά τις μορφές βίας που παρουσιάζονται σε κάθε σκηνή (σωματική βία, λεκτική ή μη λεκτική βία, ψυχολογική βία, οικονομική βία, σεξουαλική βία, θύμα και θύτης).
- Τα θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης ανεπιθύμητων ή βίαιων συμπεριφορών ενδείκνυται να συνδεθούν με τον δείκτη επιτυχίας “Να περιγράφουν τα δικαιώματα του παιδιού, όπως αυτά εμπεριέχονται στη Συνθήκη για τα Δικαιώματα του Παιδιού του ΟΗΕ” (Στ’ τάξη, Ενότητα 4.3 Δικαιώματα και Υποχρεώσεις)
- Θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης ανεπιθύμητων ή βίαιων συμπεριφορών προτείνουμε να συνδεθούν με τη Σύμβαση Δικαιωμάτων του Παιδιού (<http://www.childcom.org.cy> ή εγχειρίδιο Μικρή Πυξίδα Compasito). Τα Άρθρα για τα Δικαιώματα του Παιδιού που συνιστάται να χρησιμοποιηθούν αναφέρονται στη συνέχεια.
- Στην ενασχόληση με τα σενάρια που αντιστοιχούν σε ανάλογα άρθρα για την προστασία των Δικαιωμάτων του Παιδιού, αφήνουμε τα παιδιά να εκφράσουν όπως καταλαβαίνουν καλύτερα σε κάθε περίπτωση ότι καταπατείται κάποιο από τα δικαιώματα του παιδιού, ενώ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

έντασης ασκείται κάποιας μορφής βία. Ζητούμε από τα παιδιά να διακρίνουν μορφές βίας που μπορεί να εκφράζονται μέσα από τις εικόνες. Αφού τα παιδιά εκφραστούν αναφερόμαστε στις έννοιες των μορφών βίας (βλ. εισηγήσεις), αποφεύγοντας να μετατρέψουμε το μάθημα σε γλωσσικό μάθημα.

Συνδέοντας τις μορφές βίας με άρθρα από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του παιδιού:

ΥΛΙΚΑ: Τα άρθρα της Σύμβασης Δικαιωμάτων του Παιδιού που αναφέρονται δίπλα, τα άρθρα σε καρτέλες για τις ομάδες, σεναρία για συζήτηση.

Μοιράζουμε τα παιδιά σε ομάδες. Σε κάθε ομάδα δίνουμε μια καρτέλα όπου καταγράφεται και ένα άρθρο. Η κάθε ομάδα διαβάζει και παρουσιάζει στις υπόλοιπες ομάδες το άρθρο ή τα άρθρα από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Δίνουμε την ανάλογη πληροφόρηση για τη σπουδαιότητα υπογραφής της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Συζητούμε τα άρθρα με τα παιδιά ζητώντας τους να εξηγήσουν πώς τα αντιλαμβάνονται. **Δεν θα επεκταθούμε σε αυτό το στάδιο εξηγώντας τα άρθρα. Η καλύτερη κατανόηση των άρθρων θα προκύψει μέσα από την αξιοποίηση σεναρίων.** Στη συνέχεια του μαθήματος, όπου χρειαστεί, επεμβαίνουμε για να επανατοποθετήσουμε με όσο το δυνατό μεγαλύτερη ακρίβεια τη σημασία των άρθρων.

Τα σεναρία είναι ημιτελή και τα παιδιά θα κληθούν να δώσουν συνέχεια στα σεναρία ή να τα συζητήσουν εκφράζοντας τις απόψεις τους προφορικά. Σε κάθε σενάριο υπάρχουν ρόλοι θύτη και θύματος. Τα παιδιά, καλούνται να αναγνωρίσουν ποιον τα δικαιώματα παραβιάζονται και από ποιον. Καλούνται επίσης να διακρίνουν τις μορφές βίας που ασκούνται. (βλ. εισηγήσεις δίπλα).

- **Σενάριο για Άρθρο 4, Η απόλαυση των δικαιωμάτων της Σύμβασης, για Άρθρο 32, Παιδική εργασία, για Άρθρο 3, Το καλύτερο συμφέρον του παιδιού:** Η ιστορία της Siwa προσφέρεται για αναγνώριση των δικαιωμάτων του παι-

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

επεμβαίνουμε για να επανατοποθετήσουμε με όσο το δυνατό μεγαλύτερη ακρίβεια τη σημασία των άρθρων.

- Βρισκόμαστε σε συνεχή εγρήγορση για να διαφυλάξουμε τα προσωπικά δεδομένα των παιδιών και των οικογενειακών τους περιβαλλόντων.
- Προσπαθώντας να ορίσουμε τις μορφές βίας, οδηγούμαστε στη διαπίστωση ότι είναι πολύ λεπτές οι γραμμές που διαχωρίζουν τη μια μορφή βίας από την άλλη. Μια μορφή βίας πολύ συχνά συνυπάρχει με μιαν άλλη (π.χ. η σωματική, ψυχολογική και σεξουαλική βία μπορεί να είναι λεκτική ή μη λεκτική, η σωματική βία εμπεριέχει και ψυχολογική βία).

Επεξήγηση εννοιών για χρήση από τον/την εκπαιδευτικό:

- **Η ψυχολογική βία** ασκείται όταν ο θύτης χρησιμοποιεί υποτιμητικές συμπεριφορές, ταπείνωση, συνεχή κριτική, κοροϊδίες, εξευτελισμό, εξαναγκασμό, απαγόρευση εργασίας, επιβολή εργασίας, κατηγορίες, ψέματα, τρομοκρατία, απειλές, αδιαφορία, αποστολή εκφοβιστικών επιστολών και μη λεκτικές μορφές βίας όπως απειλητικά ή εκβιαστικά βλέμματα, χειρονομίες κ.λπ. προς το θύμα/τα θύματα. Η ψυχολογική βία εμπεριέχεται και σε όλες τις άλλες μορφές βίας (σωματική, οικονομική, σεξουαλική κ.λπ.).

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

διού που καταπατούνται, αλλά και για αναγνώριση ενεργειών που προασπίζονται τα δικαιώματα αυτά. (Από το εγχειρίδιο Comrasito, βλ. σελ. 127- 131).

- **Σενάριο για Άρθρο 3, Το καλύτερο συμφέρον του παιδιού:** Οι γονείς του/της Α έχουν χωρίσει και δεν διατηρούν καλές σχέσεις επικοινωνίας. Αυτό έχει αντίκτυπο πάνω στον/στην Α που θα ήθελε τους γονείς του να μπορούν να συνεννοηθούν καλύτερα. Επιπλέον, η γιαγιά και ο παππούς από την πλευρά της μητέρα κακολογούν τον πατέρα, ενώ η γιαγιά και ο παππούς από την πλευρά του πατέρα συχνά κακολογούν τη μητέρα. Το παιδί θα ήθελε να σταματήσει αυτή η κατάσταση, γιατί αγαπά και τους δύο του γονείς πάρα πολύ. Θέλει να βρει τρόπο να εκφράσει την επιθυμία του.
- **Σενάριο για Άρθρο 16, Προσωπική ζωή, τιμή και φήμη:** Η/Ο Α φτάνει στο σχολείο ένα πρωί και βρίσκει στον τοίχο έξω από την τάξη γραμμένη τη φράση “Η/Ο Α αγαπά το/τη Β”. Στενοχωριέται πολύ. Νιώθει ότι όλος ο κόσμος γνωρίζει τώρα το μυστικό της/του, νιώθει ... Σκέφτεται τι μπορεί να κάνει ...
- **Σενάριο για Άρθρο 16, Προσωπική ζωή, τιμή και φήμη:** Η/Ο Α μπαίνει στον λογαριασμό της/του στο facebook, στον οποίο η ρύθμιση είναι “ανοικτή” (public) και βλέπει ότι κάποιος/α, από λογαριασμό τον οποίο δεν αναγνωρίζει γιατί έχει εγγραφεί με ψευδώνυμο, έχει αναρτήσει στον τοίχο (wall) της/του, προσωπικές πληροφορίες. Γράφει συγκεκριμένα: “Φιλούσες το/τη Β στο πάρκο, αλλά εκείνος/η, αν δεν το ξέρεις, μάθε το, δεν σε θέλει!!! -))))!!!”. Η/Ο Α είναι χάλια. Νιώθει ... Θέλει κάτι να κάνει! Αλλά τι; Σκέφτεται ...
- **Σενάριο για Άρθρο 16, Προσωπική ζωή, τιμή και φήμη:** Ο Α πιέζεται συνεχώς από το φίλο του Β. να του δώσει τους κωδικούς τους για το Facebook. Ο Α. δε θέλει να του τους δώσει, γιατί είναι προσωπικά του δεδομένα. Ο Β. επιμένει λέγοντάς του ότι οι καλοί φίλοι δεν έχουν μυστικά μεταξύ τους.
- **Σενάριο για Άρθρο 19, Προστασία από κάθε μορφή της βίας, της κακοποίησης και της αμέλειας:** Ο/Η Α κάθε φορά που η μητέρα του ή ο πατέρας του θεωρούν ότι έκανε κάτι που δεν έπρεπε να κάνει, τον/τη χτυπούν. Είναι

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

- **Σωματική βία** είναι η κακοποίηση που δέχεται το θύμα από το θύτη λόγω βίαιης συμπεριφοράς με αποτέλεσμα την παραβίαση της σωματικής ακεραιότητας των θυμάτων (ατόμων ή ζώων). Μπορεί να περιλαμβάνει τραυματισμούς μικρής ή μεγάλης έκτασης (π.χ. χτύπημα με χρήση αντικειμένου, φυσικό περιορισμό, ταρακούνημα, γρατζουνιά, τσίμπημα, χαστούκι, κλωτσιά, βιασμό, τρικλοποδιά, πρόκληση τραυματισμού με πρόθεση, παρεμπόδιση κάλυψης βασικών αναγκών όπως τροφή, ύπνος, φάρμακα και κάθε άλλη βίαιη ή καταπιεστική συμπεριφορά προς το σώμα κάποιου). Η σωματική βία είναι πάντα και ψυχολογική.
- **Η οικονομική βία** προκαλεί στέρηση βασικών δικαιωμάτων εργασίας και ευημερίας των θυμάτων. Οι θύτες στερούν από τα θύματα το δικαίωμα ελέγχου περιουσίας, ελέγχου εσόδων και εργασίας. Οι θύτες αναγκάζουν τα θύματα σε νόμιμη ή παράνομη καταναγκαστική ή άμισθη εργασία, καταχρούνται οικονομικά οφέλη ή καλλιεργούν οικονομική εξάρτηση.
- **Η σεξουαλική βία** είναι η επιβολή σεξουαλικής συμπεριφοράς ή πράξης από το θύτη στο θύμα χωρίς τη συνειδητή συγκατάθεση του θύματος.
- **Δεν επικεντρωνόμαστε σε όρους των άρθρων που μπορεί να είναι δυσνόητοι για τα παιδιά, ούτε και ζητούμε από τα παιδιά να**

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

επειδή τον/την αγαπούν. Τιμωρούν το παιδί μ' αυτό τον τρόπο για το καλό του/της. Έτσι θα μάθει να μην το ξανακάνει. Έτσι θα μάθει συμπεριφορά.

- **Σενάριο για Άρθρο 19, Προστασία από κάθε μορφή της βίας, της κακοποίησης και της αμέλειας:** Η/Ο Α είναι πολύ καλή/ός μαθήτρια/της. Στα διαγωνίσματα αναμένεται από τους γονείς του να παίρνει πάντα άριστα. Στα τελευταία δύο διαγωνίσματα που έχει πάρει 18/20, οι γονείς της/του/ φώναζαν και της/ του απαγόρευσαν να πάει στο πάρτι γενεθλίων του/της φίλης της/του όπως επίσης και στο σινεμά για 2 εβδομάδες ... Σήμερα φοβάται να πάει στο σπίτι, γιατί έχει ακόμη μία “αποτυχία”. Πήρε 16/20 στη Γεωγραφία ...
- **Σενάριο για Άρθρο 34, Προστασία από τη σεξουαλική εκμετάλλευση:** Η Α νιώθει πολύ άβολα, γιατί άτομο του φιλικού/ οικογενειακού περιβάλλοντος των γονιών της σε μια οικογενειακή σύναξη, προσπάθησε να την αγγίξει στα ιδιωτικά της μέρη σε μια στιγμή που δεν έβλεπε κανείς ...
- **Σενάριο για Άρθρο 34, Προστασία από τη σεξουαλική εκμετάλλευση:** Ο Β νιώθει πολύ άβολα, γιατί άτομο του φιλικού/ οικογενειακού περιβάλλοντος των γονιών του πολύ συχνά επιδιώκει να στέκεται πάρα πολύ κοντά του και να τον αγγίζει στα ιδιωτικά του μέρη ...
- **Σενάριο για Άρθρο 19, Προστασία από όλες τις μορφές της βίας, της κακοποίησης και της αμέλειας:** Ο/Η Α είναι 11 χρονών. Ζει με τους γονείς του/της. Οι γονείς του/της συχνά τον/την αφήνουν μόνο/η το βράδυ στο σπίτι υπεύθυνο/η για τη φροντίδα της μικρής του/της αδερφής για να βγουν έξω για διασκέδαση.

Τα παιδιά μέσα από την ενασχόληση με τα σενάρια και τη συζήτηση που προκαλείται α) θα αναγνωρίσουν ποια δικαιώματα από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού καταπατούνται, β) θα συζητήσουν τα βήματα που μπορεί να ακολουθήσει το θύμα του σεναρίου για διεκδίκηση των δικαιωμάτων του, γ) θα γνωρίσουν με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού τα άτομα, τις υπηρεσίες ή φορείς στους οποίους ένα παιδί-θύμα μπορεί να απευθυνθεί σε περίπτωση παραβίασης

αντιστοιχίζουν με επιτυχία συγκεκριμένα σενάρια με συγκεκριμένα άρθρα της σύμβασης υπό μορφή εξεταζόμενης άσκησης. Η ενασχόληση με τα δικαιώματα στα οποία αναφέρονται τα άρθρα και η κατανόηση της σημαντικότητας και της κατοχύρωσης των δικαιωμάτων, γίνεται διαισθητικά μέσα από την αξιοποίηση σεναρίων.

- Στόχος της δραστηριότητας με τα σενάρια είναι η ενδυνάμωση των παιδιών στην αναγνώριση της ύπαρξης των δικαιωμάτων και στην ύπαρξη του δικαιώματος διεκδίκησης των κατοχυρωμένων δικαιωμάτων τους. **Με τη μη ενασχόληση με τον ρόλο του θύτη και τη συνέχιση των σεναρίων αποτρέπουμε τα παιδιά από το να δίνουν “μαγικές λύσεις” στα σενάρια και επικεντρώνουμε την προσοχή τους στο ζητούμενο που είναι η γνωριμία με τα δικαιώματά τους και η ενδυνάμωση του κάθε πιθανού θύματος οποιασδήποτε ανεπιθύμητης ή βίαιης συμπεριφοράς.** Προωθούμε την απόκτηση της κοινωνικής δεξιότητας θετικής διεκδίκησης.

Άρθρα της σύμβασης που μπορούν να αξιοποιηθούν για τη διεκπεραίωση της συγκεκριμένης δραστηριότητας:

Άρθρο 4, Η απόλαυση των δικαιωμάτων της Σύμβασης: Οι κυβερνήσεις πρέπει να καθιστούν αυτά τα δικαιώματα διαθέσιμα για εσένα και για όλα τα παιδιά.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

οποιοδήποτε δικαιώματός του.
Προκαλούμε μια επικοινωνιακή συζήτηση μέσα από την οποία θα ακούσουμε τη γνώμη των παιδιών για το πόσο εύκολο ή δύσκολο είναι για ένα θύμα να απευθυνθεί κάπου για παροχή βοήθειας.

Διαβεβαιώνουμε τα παιδιά ότι ένα παιδί/ θύμα έχει δικαίωμα να απευθυνθεί στους γονείς του, στους δασκάλους του, σε ένα ενήλικα που εμπιστεύεται ή σε φίλους.

Ορίζουμε τα άτομα, τις υπηρεσίες, τους φορείς πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας ως “δίκτυο ασφάλειας”. Συγκεκριμένα μπορούμε να αναφέρουμε τους πιο κάτω φορείς/υπηρεσίες:

CyberEthics /Κυπριακό Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου

Γραμμή Καταγγελιών:

Τηλ: 22674747

Γραμμή Βοήθειας:

Τηλ: 70000116

Καταγγελία Παράνομου Περιεχομένου

Website: <http://www.cyberethics.info>

Κυπριακός Σύνδεσμος Οικογενειακού Προγραμματισμού

Γραμμή Βοήθειας: 1455

Website: www.cyfamplan.org

Σύνδεσμος για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια

Γραμμή Βοήθειας: 1440

Website: www.domviolence.org.cy

1410- Γραμμή Επικοινωνίας, Στήριξης και Συμβουλευτικής

Γραμμή Στήριξης: 1410

Website: www.preventionsection.org.cy

Γραμμή στήριξης παιδιών και εφήβων 116 111

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Άρθρο 32, Παιδική εργασία: Οι κυβερνήσεις πρέπει να σε προστατεύουν από εργασία που είναι επικίνδυνη για την υγεία σου ή την ανάπτυξή σου, που παρεμβαίνει στην εκπαίδευσή σου ή που μπορεί να επιτρέψει σε μερικά άτομα να σε εκμεταλλεύονται.

Άρθρο 3, Το καλύτερο συμφέρον του παιδιού: Όλες οι πράξεις και οι αποφάσεις που επηρεάζουν τα παιδιά πρέπει να γίνονται με βάση το τι είναι καλύτερο για εσένα ή οποιοδήποτε παιδί.

Άρθρο 42, Γνωστοποίηση δικαιωμάτων, Κάνοντας τη Σύμβαση ευρέως γνωστή: Οι κυβερνήσεις πρέπει να κάνουν γνωστή τη Σύμβαση σε όλους τους γονείς, τα ινστιτούτα και τα παιδιά.

Άρθρο 5, Η γονική καθοδήγηση και οι αυξανόμενες ικανότητες του παιδιού: Η οικογένειά σου έχει την ευθύνη για την καθοδήγησή σου, έτσι ώστε καθώς μεγαλώνεις, να μαθαίνεις να χρησιμοποιείς τα δικαιώματά σου σωστά. Οι κυβερνήσεις πρέπει να σέβονται αυτό το δικαίωμα.

Άρθρο 16, Προσωπική ζωή, τιμή και φήμη: Έχεις το δικαίωμα στην προσωπική σου ζωή. Κανείς δεν μπορεί να βλάψει το καλό σου όνομα, να εισβάλει στο σπίτι σου, να ανοίξει την αλληλογραφία σου ή την ηλεκτρονική σου αλληλογραφία ή να ενοχλήσει εσένα ή την οικογένειά σου χωρίς εύλογη αιτία.

Άρθρο 18, Οι κοινές υποχρεώσεις των γονέων: Και οι δυο γονείς σου μοιράζονται την ίδια ευθύνη της ανατροφής σου και θα πρέπει να σκέφτονται τι

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Γραμμή στήριξης : 116111
 Website: <http://www.call116111.com/>
Γραφείου της Επιτρόπου για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Παιδιού
 Τηλεφωνο επικοινωνίας: 22873200
<http://www.childcom.org.cy>

Αναφέρουμε ότι μπορεί ο καθένας από μας να αποτελέσει μέρος του δικτύου. Επίσης αναφέρουμε ότι ο /η καθένας /καθεμιά από μας μπορεί να χρειαστεί να αποταθεί σε αυτό που ορίσαμε ως δίκτυο ασφάλειας.

Καταληκτικά μπορούμε να παρουσιάσουμε στα παιδιά πιθανές επιλογές ενεργειών για αντιμετώπιση περιστατικών βίας. Καλούμε τα παιδιά να αξιολογήσουν τις ενέργειες και να επιλέξουν μόνο τις κατάλληλες και υποβοηθητικές* προς το θύμα (αυτές που σημειώνονται με *):

- Μοιραζόμαστε την πληροφορία με ενήλικο άτομο της εμπιστοσύνης μας, ζητώντας ή ψάχνοντας τις διαδικασίες που μπορούν να προστατεύσουν και να βοηθήσουν το θύμα.*
- Μοιραζόμαστε την πληροφορία με τους συμπαίκτες μας στο ποδόσφαιρο αναφέροντας ονόματα και προσωπικές πληροφορίες.
- Μοιραζόμαστε την πληροφορία με ενήλικο άτομο της εμπιστοσύνης μας, αλλά αποφασίζουμε να μη μιλήσουμε με αρμόδιο άτομο, γιατί δεν είναι δική μας υπόθεση.
- Μοιραζόμαστε την πληροφορία με την παρέα μας το διάλειμμα χωρίς να δίνουμε συγκεκριμένες πληροφορίες, αλλά “φωτογραφίζοντας” το θύμα και τον θύτη.
- Ενημερώνουμε το θύμα ότι υπάρχει Επίτροπος για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Παιδιού και ψάχνουμε μαζί το τηλέφωνο επικοινωνίας*
- Βεβαιώνουμε το θύμα ότι η πληροφορία που μας εμπιστευτήκε είναι μεν εμπιστευτική, αλλά θα χρησιμοποιηθεί με τρόπο που θα εξασφαλίσει βοήθεια και πιθανή λύση (δηλαδή ότι μπορούμε να το αναφέρουμε στους γονείς

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

είναι καλύτερο για σένα. Οι κυβερνήσεις πρέπει να παρέχουν υπηρεσίες που να βοηθούν τους γονείς, ιδιαίτερα αν και οι δυο γονείς εργάζονται.

Άρθρο 19, Προστασία από όλες τις μορφές της βίας, της κακοποίησης και της αμέλειας: Οι κυβερνήσεις πρέπει να διασφαλίζουν ότι λαμβάνεις την κατάλληλη φροντίδα και προστασία από τη βία, την κακοποίηση και την αμέλεια από τους γονείς σου ή οποιονδήποτε άλλο που σε φροντίζει.

Άρθρο 34, Προστασία από τη σεξουαλική εκμετάλλευση: Η κυβέρνηση πρέπει να σε προστατεύει από τη σεξουαλική κακοποίηση.

- Ένα πολύ σημαντικό εργαλείο για τους εκπαιδευτικούς στα θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης σεξουαλικής κακοποίησης είναι η ιστορία **The Underwear Rule** που δημιουργήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης (<http://hub.coe.int/web/coe-portal/home>) «Κίκο και το χέρι - Ο κανόνας του εσώρουχου». Το φιλμάκι της ιστορίας βρίσκεται στον ιστοχώρο, **The Underwear Rule**, του Συμβουλίου της Ευρώπης. Στον ίδιο ιστοχώρο βρίσκεται και το κείμενο της πορείας διδασκαλίας ή προσέγγισης του θέματος: http://www.underwearrule.org/source/text_en.pdf.
- Επίσης το κείμενο του παραμυθιού είναι προσβάσιμο στα αγγλικά στον προαναφερόμενο ιστοχώρο του Συμβουλίου της Ευρώπης

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

μας ή σε ενήλικα που εμπιστευόμαστε για να κινηθούμε για προστασία.*

- Ενθαρρύνουμε το θύμα να μιλήσει σε ένα ενήλικο άτομο της εμπιστοσύνης του.*
- Εισηγούμαστε στο θύμα να μιλήσει με ένα ενήλικο άτομο της εμπιστοσύνης μας.*
- Πάμε να αντιμετωπίσουμε μόνοι μας τον θύτη.
- Ενημερώνουμε το θύμα για τις διάφορες υπηρεσίες/φορείς στήριξης όπως αναφέρονται πιο πάνω*

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

http://www.underwearrule.org/Source/Book_en.pdf, ενώ μεταφρασμένη στα ελληνικά έκδοση συναντούμε σε διάφορους ιστοχώρους.

- Επαναλαμβάνουμε ότι σε περίπτωση που περιπέσει στην αντίληψη του εκπαιδευτικού ότι παιδί της τάξης είναι πιθανό θύμα ανεπιθύμητης ή βίαιης συμπεριφοράς, διαχειρίζεται το θέμα με πλήρη διακριτικότητα και εμπιστευτικότητα εντός της ολομέλειας της τάξης. Η τάξη δεν μπορεί να λειτουργήσει ως σώμα διαχείρισης ή “θεραπείας” τέτοιων περιστατικών. Ο/Η εκπαιδευτικός έχει υποχρέωση να ενεργοποιήσει τη διαδικασία διερεύνησης ή και καταγγελίας περιστατικού βίας μέσα από τις νενομισμένες διαδικασίες όπως ορίζεται από την πολιτική που ακολουθείται στα σχολεία σε σχέση με τη διαχείριση αναφοράς περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης. Εγκύκλιος «Πολιτική σε σχέση με τη διαχείριση αναφοράς περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης στα σχολεία», Βλ. σχετική εγκύκλιο http://enimerosi.moes.gov.cy/archeia/1/γpp_3736a, 11 Φεβρουαρίου 2016.
- Οι καταλληλότερες επιλογές για την αντιμετώπιση περιστατικού βίας σημειώνονται δίπλα με *.

¹⁴ Προσαρμογή δραστηριότητας από : Εγχειρίδιο εκπαιδευτικού Κοινωνική Μάθηση (2012, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Είδη σωματικής επαφής¹⁴

Ζητούμε από τα παιδιά να ξεκινήσουν να περπατούν ελεύθερα εντός της αίθουσας και να σταματούν μόνο για να κάνουν χειραψία και να χαιρετούν όποιο παιδί βρεθεί στην πορεία τους. Μετά την ολοκλήρωση της δραστηριότητας συζητούμε τα ακόλουθα με τα παιδιά:

- Πόσους φίλους/ες περίπου χαιρετίσαμε;
- Πόσοι φίλοι/ες μάς χαιρέτισαν;
- Ποια ήταν τα συναισθήματά μας καθ' όλη τη διάρκεια της δραστηριότητας;

Η δραστηριότητα αυτή έχει στόχο να καταλάβουμε ότι η επαφή είναι σημαντική για την ανάπτυξη της αισθηματικής μας ζωής. Αν σε γενικές γραμμές οι μαθητές αισθάνθηκαν καλά και άνετα, τους λέω ότι το άγγιγμα μεταξύ φίλων που εμπιστεύονται ο ένας τον άλλο είναι παράδειγμα «καλής επαφής».

Διαβάζουμε την ακόλουθη ιστορία.

Η Μαρία είναι πολύ κοινωνική και της αρέσει να κάνει παρέα ακόμη και με μεγαλύτερα άτομα, φίλους των γονιών της, όταν αυτοί έρχονται στο σπίτι τους για επίσκεψη. Μια μέρα όμως, ένας φίλος της οικογένειας, τον οποίο η Μαρία φωνάζει «θείο Κώστα», την επισκέφτηκε στο δωμάτιό της για να τη χαιρετήσει όπως είπε, ενόσω η μητέρα της ετοίμαζε τους καφέδες στη κουζίνα. Ο κύριος Κώστας την αγκάλιασε και τη φίλησε στο μάγουλο στοργικά, όπως έκανε συνήθως αλλά στη συνέχεια την άγγιξε κάτω από τη φούστα της και της ψιθύρισε στο αυτί γλυκά να κρατήσει αυτό το άγγιγμα μυστικό. Η Μαρία, για όλη την υπόλοιπη μέρα ήταν πολύ μπερδεμένη και συγχυσμένη. Δεν της άρεσε καθόλου το άγγιγμα του θείου Κώστα αλλά απ' την άλλη δεν ήθελε να το αναφέρει στους γονείς της. Προβληματιζόταν για το αν η ίδια είχε παρεξηγήσει την κίνηση του θείου Κώστα και τις προθέσεις του. Λίγες εβδομάδες αργότερα, όταν ο θείος Κώστας τους επισκέφτηκε και πάλι, βρήκε ξανά τρόπο να βρεθεί μόνος με τη Μαρία και να επαναλάβει το άγγιγμα κάτω από τη φούστα της.

Παράλληλα με τη δραστηριότητα «Είδη σωματικής επαφής» προτείνεται η αξιοποίηση του βίντεο του Συμβουλίου της Ευρώπης «Μιλώντας σε κάποιον που εμπιστεύεστε», «Talking to someone you trust». Το βίντεο προσφέρει σε παιδιά ηλικίας 9-13 ετών την ευκαιρία να κατανοήσουν μέσα από την ιστορία ενός μικρού κοριτσιού, τι είναι η σεξουαλική βία και πώς μπορούν να προστατευθούν από αυτή.

Η μετάφραση του βίντεο έχει γίνει από το Hope For Children UNCRC Policy Center.
https://www.youtube.com/watch?v=51_vvDiwL04

¹⁴ Προσαρμογή δραστηριότητας από : Εγχειρίδιο εκπαιδευτικού Κοινωνική Μάθηση (2012, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Συζητούμε την πιο πάνω ιστορία:

- Πώς ένιωσες όταν άκουσες τι συνέβη στη Μαρία;
- Νομίζεις ότι έφταιγε η Μαρία γι αυτό που συνέβη;
- Πώς θα χαρακτήριζες την πράξη του θείου Κώστα;
- Τι πρέπει να κάνει η Μαρία;

Συνεχίζουμε την ιστορία:

Όταν η Μαρία βίωσε για τρίτη φορά τη συμπεριφορά του «θείου», δεν το άντεξε. Πήγε στη μητέρα της και της είπε τι είχε γίνει. Η μητέρα της της είπε ότι δεν έφταιγε αυτή για ότι έγινε αλλά ο «θείος» και ότι έπρεπε να του μιλήσουν γι' αυτό που έκανε.

Συζητούμε:

- Νομίζεις ότι η μητέρα της Μαρίας αντέδρασε σωστά;
- Πώς ένιωσε η Μαρία με τη συγκεκριμένη αντίδραση της μητέρας της;
- Τι θα γινόταν αν η μητέρα της Μαρίας δεν την πίστευε; Αν θεωρούσε τη Μαρία υπεύθυνη για τη συμπεριφορά του θείου Κώστα;
- Τι θα ένωθε τότε η Μαρία;

Παράλληλα στη δίπλα στήλη ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ παραπέμπουμε στο «Μιλώντας σε κάποιον που εμπιστεύεστε», 'Talking to someone you trust'.

Το βίντεο του Συμβουλίου της Ευρώπης «Μιλώντας σε κάποιον που εμπιστεύεστε» προσφέρει σε παιδιά ηλικίας 9-13 ετών την ευκαιρία να κατανοήσουν μέσα από την ιστορία ενός μικρού κοριτσιού, τι είναι η σεξουαλική βία και πώς μπορούν να προστατευθούν από αυτή.

Η μετάφραση του βίντεο έχει γίνει από το Hope For Children UNCRC Policy Center.

Το τίμημα της σιωπής

Προβολή του βίντεο Anti-bullying PSA: «The price of silence» μέχρι το 40ο δευτερόλεπτο και κάνουμε pause. Ρωτάμε τους μαθητές τι παρακολούθησαν να εξελίσσεται στην αυλή του σχολείου αυτού. Εντοπίζουμε πως πρόκειται για ένα περιστατικό με χαρακτηριστικά λεκτικής, ψυχολογικής και σωματικής βίας.

Εστιαζόμαστε στα παιδιά που στάθηκαν μπροστά στο θύμα σαν ασπίδα:

- α) Τι έκαναν αυτά τα παιδιά;
- β) Πώς προσπάθησαν να βοηθήσουν το συμμαθητή τους;
- γ) Τι προσπάθησαν να πετύχουν με τον τρόπο που αντιμετώπισαν τον συμμαθητή τους;
- δ) Τα κατάφεραν; Γιατί;
- ε) Είναι εύκολο να «πάρεις θέση» και να βοηθήσεις κάποιον/κάποια όταν εκφοβίζεται;

Χωρίζουμε τα παιδιά σε δυο ομάδες και συζητούν αν είναι εύκολο ή δύσκολο και γιατί;

Συζητούμε τις απαντήσεις τους.

Θεατρικός αυτοσχεδιασμός-Παγωμένες εικόνες:

Ζητάμε από τα παιδιά να φτιάξουν με το σώμα τους μια παγωμένη εικόνα που να παρουσιάζει πώς άραγε νιώθει το παιδί εκείνη τη στιγμή που στάθηκε μπροστά από το συμμαθητή του/της (Προσοχή ώστε το συναίσθημα και η επιθυμία να αποτυπωθούν σε ολόκληρο το σώμα κι όχι απλώς με ένα συμβολικό μορφασμό). Έπειτα ζητάμε από τα παιδιά - όταν τα αγγίζουμε - να εξωτερικεύσουν τις πιθανές σκέψεις του υποστηρικτή εκείνη τη στιγμή

Θεατρικός αυτοσχεδιασμός-Παγωμένες εικόνες:

Ζητάμε από τα παιδιά να φτιάξουν με το σώμα τους μια παγωμένη εικόνα που να παρουσιάζει πώς άραγε νιώθει το παιδί το οποίο το προστάτευσαν οι συμμαθητές /τριες τους. Έπειτα ζητάμε από τα παιδιά - όταν τα αγγίζουμε - να εξωτερικεύσουν τις πιθανές σκέψεις του θύματος εκείνη τη στιγμή.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Η αλυσίδα της υποστήριξης

- Χωρίζουμε τα παιδιά σε μικρές ομάδες για να συζητήσουν τους διάφορους 'πυλώνες' της υποστήριξης.
- Η κάθε ομάδα θα συζητήσει (για 10') για διαφορετικό πυλώνα σε σχέση με το 'Πως εκδηλώνεται αυτό' και 'Γιατί είναι σημαντικό', π.χ. μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τους ακόλουθους πυλώνες:
 - Ενσυναίσθηση
 - Δικαιώματα/ Νόμοι/Κανονισμοί
 - Ενδυνάμωση
 - Στάσεις και αντιλήψεις που δείχνουν μηδενική ανοχή στη βία και στη ρατσιστική συμπεριφορά.
 - Πρακτικές υποστήριξης ατόμων που αποδέχονται ρατσιστική συμπεριφορά
- Όταν τελειώσουν τη συζήτηση, ένας/μία αντιπρόσωπος από κάθε ομάδα στέκεται κρατώντας τον 'κρίκο' υποστήριξης της ομάδας τους και εξηγεί τι συζήτησαν στην ομάδα τους. Ζητάμε από την ολομέλεια να προσθέσουν κάτι αν θέλουν.
- Ένας-ένας οι αντιπρόσωποι σχηματίζουν την αλυσίδα της υποστήριξης
- Τα παιδιά σχολιάζουν την εικόνα της αλυσίδας.

Ψηφιδωτό: "Παιδιά του κόσμου"

ΥΛΙΚΑ: ποικιλία διαφορετικών εικόνων παιδιών από διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια, (βλ. παράρτημα), ή από περιοδικά ή εφημερίδες, μεγάλα χαρτόνια Α1 ή Α2 (ένα για κάθε ομάδα).

Παρουσιάζονται ή προβάλλονται στην ολομέλεια εικόνες παιδιών από διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια. Προκαλείται συζήτηση με ερωτήσεις όπως:

- Είναι άραγε όμοιες οι ζωές των παιδιών στις εικόνες;
- Σε τι μπορεί να διαφέρουν οι ζωές των παιδιών στις εικόνες;

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Προτείνονται επίσης και οι πιο κάτω δραστηριότητες ενδυνάμωσης από το εγχειρίδιο Compasito οι οποίες βοηθούν τα παιδιά να επεξεργαστούν τρόπους με τους οποίους μπορούν να αντισταθούν στη βία/κακοποίηση

- Από θεατής Αρωγός (Δραστηριότητα 14)
- Λέξεις που πληγώνουν (Δραστηριότητα 38)
- Οραματιζόμενοι Τρόπους Αποφυγής της Βίας (Δραστηριότητα 20)

- Βασική αρχή είναι η αποφυγή αναπαραγωγής στερεοτύπων και γενικεύσεων (π.χ. μαντίλι φοράνε οι μουσουλμάνοι, τα παιδιά στην Αφρική δεν πάνε σχολείο και πεινάνε, τα παιδιά στην Ινδία είναι εργάτες, στην Κίνα τρώνε περίεργα φαγητά, οι Αμερικάνοι είναι πλούσιοι και διάσημοι κ.α.) **Οι εικόνες που εισηγούμαστε στο παράρτημα είναι ενδεικτικές. Θα ήταν χρήσιμο, ο/η εκπαιδευτικός να εμπλουτίσει το υλικό που θα παρουσιάσει στα παιδιά με εικόνες που βοηθούν στην αποδόμηση γενικεύσεων και στερεοτύπων.**

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Τι μπορεί να επηρεάζει τις ζωές των παιδιών στις εικόνες;
- Σε κάθε τόπο διαμονής συναντούμε ένα συγκεκριμένο πολιτισμικό πλαίσιο;

Τα παιδιά σε ομάδες καλούνται να ετοιμάσουν ένα ψηφιδωτό με θέμα “Παιδιά του κόσμου”, στο κέντρο ενός μεγάλου χαρτονιού χρησιμοποιώντας εικόνες που τους έχουμε δώσει ή εικόνες από περιοδικά ή εφημερίδες.

Στο χαρτόνι γύρω γύρω από τις εικόνες που έχουν σχηματίσει ψηφιδωτό καλούνται να καταγράψουν παράγοντες που μπορεί να επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά των εικόνων βλέπουν τους εαυτούς τους, τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνουν απόψεις, τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να βιώνουν την καθημερινότητά τους, **παράγοντες** που μπορεί να **επηρεάζουν** τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να ονειρεύονται το μέλλον τους..., σε άλλη μια μορφή ιδεοθύελλας.

Η κάθε ομάδα όταν τελειώσει το κολλάζ/ψηφιδωτό και την ιδεοθύελλα, καλείται να δώσει έναν τίτλο στην εργασία.

Η κάθε ομάδα παρουσιάζει το ψηφιδωτό και την ιδεοθύελλα που ετοίμασε.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

- **Αναμένεται ότι τα παιδιά θα αναφερθούν μέσα από την καθοδηγούμενη συζήτηση και στους πιο κάτω παράγοντες που επηρεάζουν στη διαμόρφωση του κοινωνικού φύλου:**
 - τόπος διαμονής
 - στερεότυπα για τον ρόλο των φύλων στον τόπο διαμονής
 - στερεότυπα για τον ρόλο των φύλων που μπορεί να καθορίζονται από ατομικές πεποιθήσεις πολιτισμικών ομάδων ανεξάρτητα από τον τόπο διαμονής
 - συνθήκες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης
 - πολιτική κατάσταση (πολεμικές συρράξεις, ειρηνική ζωή)
 - μορφωτικό επίπεδο ατόμου
 - θρησκευτικές πεποιθήσεις
 - μέσα μαζικής ενημέρωσης
 - τέχνες
 - βιοτικό επίπεδο τόπου διαμονής
 - βιοτικό επίπεδο οικογένειας
 - οικονομική κατάσταση του ατόμου, ή η ευρύτερη οικονομική κατάσταση
 - εξατομικευμένες πεποιθήσεις, στάσεις ζωής, φιλοδοξίες του ατόμου ή των γονέων του
 - οικογενειακή κατάσταση
 - διατροφικές συνήθειες
- Μπορούν, επίσης, να αξιοποιηθούν οι δραστηριότητες και οι εισηγήσεις αυτού του οδηγού, για την Γ' τάξη, «Να περιγράψουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των φύλων», «Ανακαλύπτοντας τον εαυτό μας», «Ναυαγοί σε νησί (Έχουν φύλο τα δικαιώματα;)», «Μπαλόνια στερεοτύπων για τα δύο φύλα».

Απαντήσεις σε πιθανά ερωτήματα παιδιών

Η κότα γέννησε το αυγό ή το αυγό την κότα;

Οι πιο κάτω είναι πιθανές ερωτήσεις που μπορεί να θέσουν παιδιά. Συνοδεύονται από απαντήσεις που μπορούν να δοθούν από τους εκπαιδευτικούς. Οι πιο κάτω έννοιες αν και δεν αναφέρονται μέσα στους δείκτες επιτυχίας της ενότητας 3.1 Οικογενειακός Προγραμματισμός, Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία, αποτελούν έννοιες που αναφέρονται μέσα στα σχολικά περιβάλλοντα σε διάφορα πλαίσια.

Μπορούν οι άντρες να κανουν παιδάκια; Θα μπορούσαμε να πούμε: τα μωράκια μεγαλώνουν μέσα στις κοιλίες, μέσα στις μήτρες των μαμάδων. Οι άντρες δεν μπορούν να μεγαλώνουν μωράκια μέσα στο σώμα τους, αλλά έχουν τα σποράκια, δηλαδή τα σπερματοζώαρια που ξεκινούν το μέγλωμα του μωρού.

Πώς μπαίνουν τα μωρά στην κοιλιά της μαμάς; Θα μπορούσαμε να πούμε: Όταν ένα μωράκι μεγαλώνει στην κοιλιά, στη μήτρα μιας γυναίκας, αυτό ονομάζεται εγκυμοσύνη. Η γυναίκα έχει πολύ μικρά αυγούλακια, ωάρια, σε ένα ξεχωριστό σημείο μέσα στην κοιλιά, στα αναπαραγωγικά μέρη του σώματος της. Ο άντρας έχει μικροσκοπικά σποράκια, σπερματοζώαρια μέσα στα γεννητικά/αναπαραγωγικά του όργανα. Όταν ένας άντρας και μια γυναίκα το επιθυμούν αγκαλιάζονται με ένα τρόπο έτσι ώστε τα αναπαραγωγικά μέρη του σώματός τους ενώνονται. Αν τα σποράκια, σπερματοζώαρια, του άντρα συναντήσουν τα αυγούλακια, ωάρια, της γυναίκας, τότε δημιουργείται μια νέα ζωή, δηλαδή ένα μωράκι που μεγαλώνει μέσα στη μήτρα της μητέρας.

Πώς θα ξέρω ότι τέλειωσε η εφηβεία; Θα μπορούσαμε να πούμε: Είναι δύσκολο να πούμε. Μερικοί άνθρωποι βιώνουν τις αλλαγές που προκύπτουν στην εφηβεία μέχρι τα 20 τους. Αλλά μπορεί να τελειώσει και πιο πριν. Ο κάθε άνθρωπος μεγαλώνει με τον δικό του ρυθμό/τρόπο και ο κάθε ρυθμός/ τρόπος είναι φυσιολογικός.

Τι σημαίνει σεξ; Θα μπορούσαμε να πούμε: Στα αγγλικά η λέξη «σεξ» καθορίζει το βιολογικό φύλο των ανθρώπων. Θα μπορούσαμε να συμπληρώσουμε: Σεξ είναι ένας τρόπος με τον οποίο οι μεγάλοι/ενήλικες δείχνουν την αγάπη τους ο ένας στον άλλο. Είναι επίσης και ένας τρόπος που γίνονται τα μωράκια. Ονομάζεται και σεξουαλική επαφή.

Πώς συναντιούνται το σπέρμα και το αυγό/ωάριο; Θα μπορούσαμε να πούμε: Συναντιούνται μέσα στο σώμα της γυναίκας και σχηματίζουν ένα μωράκι. Η γυναίκα «φυλάει» το μωράκι με ασφάλεια μέσα στη μήτρα/κοιλιά της για 9 μήνες μέχρι που να είναι έτοιμο να γεννηθεί. Θα μπορούσαμε, επίσης, να πούμε : Το σπερματοζώαριο βγαίνει από το πέος του άντρα που κατά τη διάρκεια της σεξουαλικής επαφής συναντά το αυγό/ωάριο που βρίσκεται μέσα στις σάλπιγγες της γυναίκας. Όταν ενωθούν, τότε το γονιμοποιημένο ωάριο εμφυτεύεται στη μήτρα. Υπάρχουν περιπτώσεις που αυτό, δηλαδή η γονιμοποίηση του ωαρίου από σπερματοζώαριο και η εμφύτευση του στη μήτρα, μπορεί να συμβεί με τεχνητές μεθόδους, έξω από το σώμα της γυναίκας. Ακολούθως το γονιμοποιημένο ωάριο τοποθετείται στη μήτρα της γυναίκας.

Από πού βγαίνουν τα μωρά; Θα μπορούσαμε να πούμε: Τα μωρά βγαίνουν από τον κόλπο της μητέρας ή από ένα άνοιγμα που γίνεται από τον μαιευτήρα - γυναικολόγο στην κοιλιά της γυναίκας.

Θα μπορούσαμε, επίσης, να πούμε: Όταν το μωράκι είναι έτοιμο να γεννηθεί, η μήτρα της μητέρας το σπρώχνει προς τα έξω. Αυτό ονομάζεται τοκετός ή γέννα. Ο κόλπος της μητέρας μεγαλώνει/ διαστέλλεται αρκετά για να χωρέσει το μωράκι να περάσει και μετά παίρνει και πάλι το κανονικό του σχήμα και μέγεθος. Ο άλλος τρόπος είναι η καισαρική τομή, μια χειρουργική διαδικασία κατά την οποία το μωράκι βγαίνει από ένα άνοιγμα στην κοιλιά της μητέρας.

Πώς οι άνθρωποι έχουν AIDS; Θα μπορούσαμε να πούμε: Το AIDS προκαλείται από έναν ιό που ονομάζεται HIV. Ο HIV είναι ένας ιός που μολύνει τους ανθρώπους όταν εισέρχεται στα κύτταρα του σώματος. Μπορεί ο ιός HIV να κρύβεται σε όλα τα υγρά, αλλά ικανά να μολύνουν είναι το αίμα, το σπερματικό υγρό, το μητρικό γάλα θηλασμού και τα κοιλικά υγρά, ατόμων που έχουν μολυνθεί από τον ιό. Οι άνθρωποι μπορεί να μολυνθούν από τον ιό όταν τα κύτταρα του αίματός τους ή άλλα υγρά έρθουν σε επαφή με το αίμα ή άλλα υγρά ανθρώπων που είναι μολυσμένοι με τον ιό. Ένας τρόπος με τον οποίο μεταδίδεται ο ιός είναι η σεξουαλική επαφή.

Οι άνθρωποι δεν μπορούν να μολυνθούν με τον ιό του HIV μόνο και μόνο επειδή ζουν και συναναστρέφονται με ανθρώπους που είναι μολυσμένοι με τον ιό. Υπάρχει κάτι άλλο που θέλεις να ρωτήσεις για το AIDS; (AIDS σημαίνει Acquired Immune Deficiency Syndrome, δηλαδή Σύνδρομο της Επίκτητης Ανοσοανεπάρκειας).

Τι σημαίνει να είσαι gay; Θα μπορούσαμε να πούμε: Η λέξη gay χρησιμοποιείται κυρίως όταν αναφερόμαστε σε άτομα που έλκονται από άτομα του ίδιου φύλου. Η λέξη gay δεν χρησιμοποιείται ως βωμολοχία. Σε περίπτωση που χρησιμοποιηθεί ως βρισιά /βωμολοχία με πρόθεση ή χωρίς πρόθεση να χαρακτηριστεί αρνητικά ένα άτομο, τότε αυτή η συμπεριφορά, είναι ρατσιστική και δεν είναι αποδεκτή¹⁵.

Πότε μπορεί ένα άτομο να αποκτήσει παιδί; Θα μπορούσαμε να πούμε: Βιολογικά ένα άτομο είναι ικανό να αποκτήσει παιδί, ακόμη και από τα πρώιμα στάδια της εφηβείας, όταν δηλαδή αρχίζει η παραγωγή ωαρίων στα κορίτσια και σπερματοζωαρίων στα αγόρια. Αυτό αποτελεί στάδιο της βιολογικής εξέλιξης των ανθρώπων και από μόνο του δεν καθιστά τα άτομα έτοιμα να ανταποκριθούν σε ρόλο γονέα. Για να είναι σε θέση οι άνθρωποι να ανταποκριθούν στον ρόλο τους ως γονείς, χρειάζεται να έχουν ήδη ωριμάσει συναισθηματικά, πνευματικά, κοινωνικά και να μπορούν να επιδεικνύουν υπεύθυνες επιλογές και συνειδητοποιημένες αποφάσεις.

¹⁵ Ε. Παπαμιχαήλ, Μ. Ζεμπύλας, Κώδικας Συμπεριφοράς κατά του Ρατσισμού, Οδηγός Διαχείρισης, και Καταγραφής Ρατσιστικών Περιστατικών, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων http://www.pi.ac.cy/pi/index.php?option=com_content&view=article&id=1424&Itemid=436&lang=el

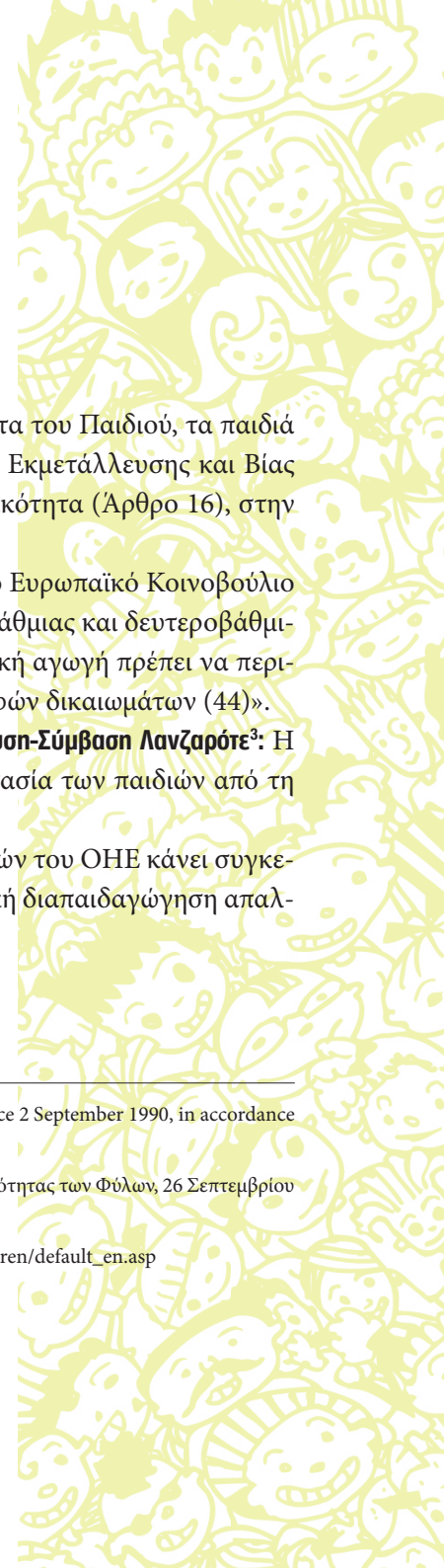
- **Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού¹:** Σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, τα παιδιά έχουν το δικαίωμα στην Ενημέρωση (Άρθρο 17), στην Υγεία (Άρθρο 24(1) στην Προστασία από κάθε Μορφής Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης και Βίας (Άρθρο 34), στο Καλύτερο Συμφέρον του Παιδιού (Άρθρο 3), στη Γονική Καθοδήγηση (Άρθρο 5), στο δικαίωμα στην Ιδιωτικότητα (Άρθρο 16), στην Προστασία από κάθε Μορφή της Βίας, της Κακοποίησης και της Αμέλειας (Άρθρο 19)
- **Έκθεση Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σχετικά με την σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία και τα συναφή δικαιώματα 2013/2040(INI)²:** Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «καλεί τα κράτη μέλη να καταστήσουν υποχρεωτικό το μάθημα της σεξουαλικής αγωγής για όλους τους μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με έμφαση στα ζητήματα σεβασμού των γυναικών και ισότητας των φύλων (43)» τονίζοντας «ότι η σεξουαλική αγωγή πρέπει να περιλαμβάνει τόσο τις ψυχοκοινωνικές όσο και τις βιοϊατρικές πτυχές της σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας και των συναφών δικαιωμάτων (44)».
- **Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία των Παιδιών ενάντια στη Σεξουαλική Κακοποίηση και Σεξουαλική Εκμετάλλευση-Σύμβαση Λανζαρότε³:** Η σύμβαση αποτελεί την πλέον εξειδικευμένη και ολοκληρωμένη Πράξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σε ό, τι αφορά την προστασία των παιδιών από τη σεξουαλική κακοποίηση και τη σεξουαλική εκμετάλλευση.
- **Σύμβαση για την Εξάλειψη Κάθε Μορφής Βίας κατά των Γυναικών⁴:** Η Επιτροπή για την Εξάλειψη των Διακρίσεων κατά των Γυναικών του ΟΗΕ κάνει συγκεκριμένες συστάσεις σχετικά με τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, τονίζοντας την έντονη ανάγκη να διασφαλιστεί μια σεξουαλική διαπαιδαγώγηση απαλλαγμένη από διακρίσεις και στερεότυπα και η οποία θα προωθεί τις αξίες της ισότητας των φύλων.

¹Convention on the Rights of the Child: Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 44/25 of 20 November 1989 entry into force 2 September 1990, in accordance with article 49 <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx>

²Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Έκθεση σχετικά με την σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία και τα συναφή δικαιώματα 2013/2040(INI), Επιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ισότητας των Φύλων, 26 Σεπτεμβρίου 2013 - <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2013-0306+0+DOC+XML+V0//EL#title5>

³Council of Europe Convention on Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse-Lanzarote Convention http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/children/default_en.asp

⁴Convention on the Elimination of All Forms of Violence Against Women-CEDAW <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>

- **Σύσταση CM/Rec(2010)5 της Επιτροπής των Υπουργών των Κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης⁵:** Η σύσταση περιλαμβάνει θέματα σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου στη σεξουαλική αγωγή και εκπαίδευση, ενώ προνοεί λήψη μέτρων, ως υποχρέωση των Κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, για την καταπολέμηση διακρίσεων βάσει σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας του κοινωνικού φύλου
- **European Social Charter⁶:** Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης του Συμβουλίου της Ευρώπης δίνει συγκεκριμένες συστάσεις σε σχέση με τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση. Η πληροφόρηση για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση θεωρείται ως ένας τρόπος για την προώθηση της υγείας των νέων, και ως εκ τούτου, η μη ενασχόληση με αυτό το θέμα από τα κράτη μέλη μπορεί να θεωρηθεί ως παραβίαση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη⁷.
- **Ευρωπαϊκή Οδηγία 2011/93/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011⁸:** Οδηγία σχετικά με την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας και την αντικατάσταση της απόφασης-πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ του Συμβουλίου.
- **Σημείωμα για την Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τα Δικαιώματα των Γυναικών και την Ισότητα Φύλου (Γενική Διεύθυνση Εσωτερικών Πολιτικών, Τμήμα Πολιτικής Γ: Δικαιώματα των Πολιτών και Συνταγματικές Υποθέσεις) «Πολιτικές για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση»⁹:** Στο σημείωμα τονίζεται ότι η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση υποστηρίζεται από το Άρθρο 168 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Δημόσια Υγεία ¹⁰.

⁵Recommendation CM/Rec(2010)5 of the Committee of Ministers to member states on measures to combat discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity(Adopted by the Committee of Ministers on 31 March 2010 at the 1081st meeting of the Ministers' Deputies) <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1606669>

⁶<http://www.coe.int/T/DGHL/Monitoring/SocialCharter/katfile:///C:/Users/nap092/Downloads/EUROPEANSOCIALCHARTER.pdf>

⁷Directorate General for Internal Policies Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs Gender Equality: Policies for Sexuality Education in the European Union http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2013/462515/IPOL-FEMM_NT%282013%29462515_EN.pdf

⁸http://www.moec.gov.cy/dde/nomothesia/via_oikogeneia/odigia_2011_92_ee_sexoualiki_kakopoiisi_paidion.pdf

⁹Directorate General for Internal Policies Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs Gender Equality: Policies for Sexuality Education in the European Union http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2013/462515/IPOL-FEMM_NT%282013%29462515_EN.pdf

¹⁰<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012E/TXT>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ

Ενδεικτικές εικόνες για δραστηριότητες με θεματολογία “Οικογένεια”

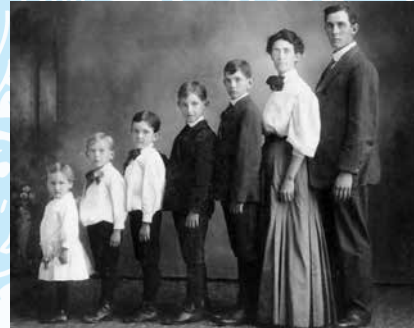

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ

100

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β' ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ

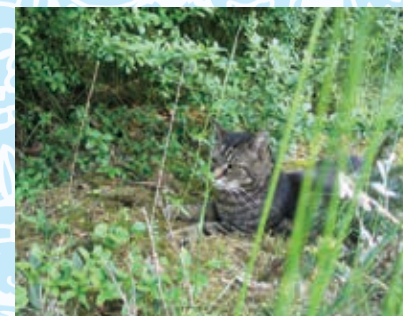
Ενδεικτικές εικόνες για δραστηριότητες με θεματολογία:

“Φύλο”

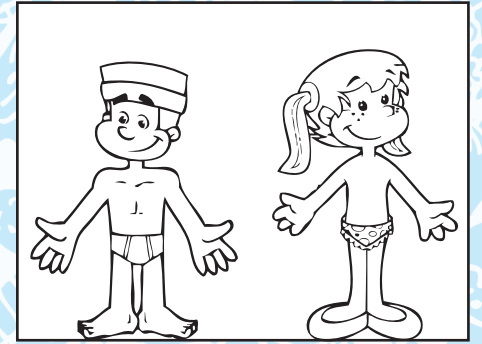
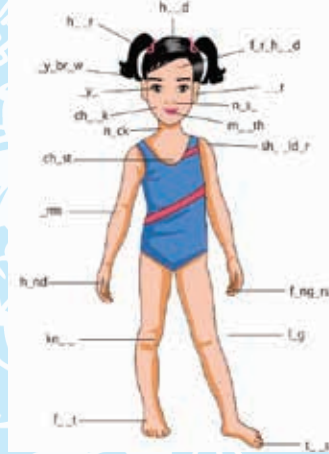
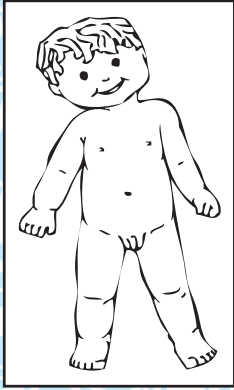
“Ιδιωτικά μέρη του σώματος”

“Σωματικές αλλαγές”

“Εφηβεία”

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ

Ενδεικτικές εικόνες για τη δραστηριότητα:
 “Κρυπτόλεξο για την εφηβεία”

Α	Ε	Ρ	Τ	Η	Θ	Ι	Ο	Π	Σ	Β	Ω	Η	Κ	Σ	Λ
Κ	Ι	Α	Π	Ο	Ι	Ι	Θ	Ε	Σ	Δ	Δ	Φ	Η	Τ	Ξ
Λ	Ε	Μ	Μ	Η	Ν	Ο	Σ	Κ	Ρ	Υ	Σ	Η	Ξ	Υ	Φ
Σ	Φ	Δ	Ρ	Ε	Τ	Ν	Ξ	Σ	Ν	Ο	Τ	Λ	Α	Σ	Ω
Γ	Δ	Ε	Τ	Ρ	Ξ	Ε	Κ	Π	Ρ	Τ	Ν	Μ	Ι	Η	Λ
Ο	Ω	Ρ	Τ	Ε	Τ	Ι	Δ	Ε	Ι	Θ	Ζ	Ω	Ο	Μ	Λ
Α	Ρ	Τα	Ε	Η	Κ	Ρ	Λ	Ρ	Τ	Θ	Μ	Ν	Β	Κ	Λ
Ο	Γ	Κ	Υ	Τ	Κ	Ω	Δ	Μ	Α	Ρ	Τ	Υ	Ι	Λ	Δ
Α	Φ	Ε	Η	Υ	Ι	Ξ	Ο	Α	Σ	Τ	Ι	Μ	Ν	Λ	Π
Σ	Ρ	Β	Τ	Ξ	Ι	Η	Ο	Τ	Ξ	Ν	Β	Ω	Μ	Ψ	Σ
Α	Ε	Ρ	Τ	Η	Θ	Ι	Ο	Ω	Σ	Β	Ω	Η	Κ	Σ	Λ
Α	Τ	Α	Υ	Ν	Α	Ν	Ι	Σ	Μ	Ο	Σ	Ο	Π	Ρ	Σ
Χ	Τ	Ν	Μ	Λ	Δ	Ε	Ι	Η	Ρ	Τ	Ι	Μ	Λ	Ο	Δ

Α	Ε	Ρ	Τ	Η	Θ	Ι	Ο	Π	Σ	Β	Ω	Η	Κ	Σ	Λ
Κ	Ι	Α	Π	Ο	Ι	Ι	Θ	Ε	Σ	Δ	Δ	Φ	Η	Τ	Ξ
Λ	Ε	Μ	Μ	Η	Ν	Ο	Σ	Κ	Ρ	Υ	Σ	Η	Ξ	Υ	Φ
Σ	Φ	Δ	Ρ	Ε	Τ	Ν	Ξ	Σ	Ν	Ο	Τ	Λ	Α	Σ	Ω
Γ	Δ	Ε	Τ	Ρ	Ξ	Ε	Κ	Π	Ρ	Τ	Ν	Μ	Ι	Η	Λ
Ο	Ω	Ρ	Τ	Ε	Τ	Ι	Δ	Ε	Ι	Θ	Ζ	Ω	Ο	Μ	Λ
Α	Ρ	Τα	Ε	Η	Κ	Ρ	Λ	Ρ	Τ	Θ	Μ	Ν	Β	Κ	Λ
Ο	Γ	Κ	Υ	Τ	Κ	Ω	Δ	Μ	Α	Ρ	Τ	Υ	Ι	Λ	Δ
Α	Φ	Ε	Η	Υ	Ι	Ξ	Ο	Α	Σ	Τ	Ι	Μ	Ν	Λ	Π
Σ	Ρ	Β	Τ	Ξ	Ι	Η	Ο	Τ	Ξ	Ν	Β	Ω	Μ	Ψ	Σ
Α	Ε	Ρ	Τ	Η	Θ	Ι	Ο	Ω	Σ	Β	Ω	Η	Κ	Σ	Λ
Α	Τ	Α	Υ	Ν	Α	Ν	Ι	Σ	Μ	Ο	Σ	Ο	Π	Ρ	Σ
Χ	Τ	Ν	Μ	Λ	Δ	Ε	Ι	Η	Ρ	Τ	Ι	Μ	Λ	Ο	Δ

Σημειώσεις

108

Six horizontal lines for writing, spanning across the right side of the page.

Σημειώσεις

Γραφείο Προγραμμάτων
Αγωγής Υγείας

http://www.moec.gov.cy/agogi_ygeias/index.html

© ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ